

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Andra kammaren.

Nr 15.

Onsdagen den 12 mars.

Kl. 11 f. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

I enlighet med kammarens därom den 5 innevarande mars fattade beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes ställföreträdare dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos vid valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Berg,*

» *Björling,*

» *Carlström,*

» *Dickson,*

» *Eriksson i Frägsta,*

» *Eriksson i Stockholm,*

» *Fast,*

fru *Gustafson,*

herr *Hallagård,*

» *Hammarlund,*

» *Hansson i Rubbestad,*

» *Hansson i Vännäsby,*

» *Hermansson,*

» *Holm,*

» *Landgren,*

» *Lindberg i Stockholm,*

» *Lindberg i Umeå,*

» *Lindqvist,*

» förste vice talmannen *Magnusson,*

» *Mosesson,*

» *Nilsson i Göingegården,*

» *Olsson i Mellerud,*

» *Ryberg och*

» *Sjögren,*

var och en med 151 röster; samt till

suppleanter:

herr *Gardell,*

» *Lindahl,*

» *Lindén,*

» *Nilson i Eskilstuna,*

Andra kammarens protokoll 1941. Nr 15.

herr *Petersson* i Gäddvik och
fröken *Öberg*,
var och en med 125 röster.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i föregående paragraf omförmälda valen.

§ 3.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 132, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;
nr 133, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;
nr 134, angående höjd resekostnadsersättning i vissa fall vid färd med egen automobil m. m.;
nr 144, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;
nr 145, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;
nr 146, angående tillämpning i vissa fall av familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor å lärare vid dylik skola, som förflyttas till befattning såsom folkskollärare;
nr 147, angående utsträckning i vissa fall av i 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen stadgade tidsfrister för åtnjutande av tullfrihet;
nr 151, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;
nr 152, angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur;
nr 153, angående statsunderstöd för anläggande av skyddsvall vid viss del av Klarälven m. m.; och
nr 165, angående anslag till lån för stödjande av bostadsproduktion i vissa orter.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Svar på fråga. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för folkhushållningsdepartementet, herr statsrådet *Gjöres*, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr von Seth har frågat mig om jag är i tillfälle att lämna kammaren besked angående tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut i frågan om eventuella körlicenser och restriktioner för gengasdrivna motorfordon.

Industri-, bränsle- och trafikkommissionernas den 26 februari 1941 till folkhushållningsdepartementet ingivna framställning i ämnet har omedelbart utremitterats till av frågan berörda myndigheter och enskilda sammanslutningar. Remisstiden har därvid satts till den 15 mars. Sedan yttrandena inkommit och ärendet underkastats erforderlig ytterligare beredning, kommer det utan dröjsmål att anmälas för Kungl. Maj:t. Det är självklart att regeringen ännu icke tagit ställning till ifrågavarande spørsmål.

Vidare yttrade

Herr von **Seth**: Herr talman! För herr statsrådets snabba svar anhåller jag att få framföra mitt tack.

Anledningen till frågan är ju givetvis att trafik-, industri och bränslekom-

Svar på fråga. (Forts.)

missionernas förslag om körlicens och eventuella restriktioner för gengasdrivna fordon offentliggjordes kvällen före de två stora gengasutställningarnas öppnande. Man kan nog säga sig, att den stora allmänheten och icke minst alla de som engagerat sig för gengasproblemets lösande och för tillverkning av gengasaggregat kände detta som ett slag i ansiktet. Ingen kan givetvis lasta regeringen för att förslaget kom fram vid nämnda tidpunkt. Såvitt jag är rätt underrättad framkom detta förslag cirka 14 dagar före dess offentliggörande. Det är klart att allmänheten, och framför allt alla de, som syssla med tillverkning av aggregaten, icke kunde undgå att känna onda aningar när detta förslag offentliggjordes just vid den tidpunkten, då resultaten av mycket arbete och många ansträngningar skulle framläggas för allmänheten. Härtill kom givetvis vissheten om att de svenska statsmakterna på allt vis hade uppmanat industri, uppfinnare, ägare av motorfordon och andra att framskapa gengasaggregat. I våras var det ytterligt svårt, ja, nästan omöjligt för våra jordbrukare att få hempermitterade sina arbetare som voro i militärtjänst. Där emot kunde en montör, som var gengaskunnig, bli hempermitterad för att inställa sig på sin verkstad. Staten har lämnat och lämnar alltjämt lån till ägare av gengasdrivna lastautomobiler och även till ägare av personbilar — dock givetvis efter prövning av vederbörande kristidsnämnd.

Å ena sidan gör allt detta att man har en känsla av att staten tvingat fram gengasproblemets lösning, och att det är de enskilda som fått stå riskerna och alla ansträngningar, som därmed äro förbundna. När nu å andra sidan dessa kommissioner komma med detta förslag om körlicens och eventuella restriktioner, tycker man, att kommissionerna kunde ha gjort det på ett avsevärt tidigare stadium.

En enkel fråga får ju icke föranleda någon längre debatt, och jag skall, herr talman, därför icke yttra många ord till. Jag vill emellertid säga, att bilismen är en nyckelindustri i vårt land. Med ett investerat kapital på cirka 1¹/₂ miljard kronor sysselsätter den cirka 150,000 personer, i bilindustrien anställda, försäljare och alla som ha med bensindistributionen och försäljningen av automobilringar o. s. v. att göra. Med hänsyn härtill får man icke blunda för att eventuella restriktioner kunna skapa ett nytt och svårt arbetslöshetsproblem. Man räknar enligt statistiken med att i vårt land en person försörjer två andra. Utgår man från denna norm kan man säga, att var femtonde människa i vårt land är beroende av bilindustrien och dess framtid. När det dessutom inom trafikkommissionen finnes vissa tendenser till att vilja hålla tillbaka bilismen på bekostnad av andra trafikmedel vill jag i detta sammanhang allvarligt betona att — låt vara att det kan visa sig nödvändigt att införa restriktioner och körlicenser för gengasdrivna fordon — detta icke får föranleda regeringen — och i den mån det är en riksdagens angelägenhet denna — att skapa någon sorts planhushållning med trafikmedlen, som för oss bakåt i tiden från den utveckling, som nåtts tack vare enskilt initiativ och enskildas insatser.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 5.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Hermansson till mig framställt följande frågor:

1) Har statsrådet uppmärksammat, att skattskyldigs rätt att vid inkomstdeklarationen göra avdrag för av honom erlagda premier för pensions- eller

Svar på interpellation.

Svar på interpellation. (Forts.)

livränteförsäkring i betydande omfattning utnyttjas i det tydliga syftet att minska välsituerade personers skatt till stat och kommun?

2) Kan det förväntas, att regeringen under den närmaste tiden kommer att vidtaga erforderliga åtgärder för att åstadkomma en lämplig begränsning av den nyssnämnda rätten till skatteavdrag?

I interpellationen påtalas vissa missförhållanden inom försäkringsrörelsen, som anses ha sin grund i gällande bestämmelser om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för försäkringsavgifter. Dessa bestämmelser innebära, som bekant, rätt till avdrag för bl. a. avgifter till pensionsförsäkring med längre premiebetalningstid än fem år, där avgifterna erlagts för den skattskyldige själv eller hans make eller omyndiga barn. — Jag bortser här från vissa undantag, som nu sakna intresse. — Någon maximering av avdraget finnes icke föreskriven. Härigenom öppnas enligt interpellanten en utväg för välsituerade personer att göra en avsevärd del av sin inkomst skattefri, en utväg som också skulle ha i betydande utsträckning begagnats. Särskilt finner interpellanten, såsom ett av honom anført exempel visar, de fall stötande, då äldre personer teckna pensionsförsäkringar för sina vuxna barn till betydande belopp och med relativt begränsad premiebetalningstid. Främsta syftet med dylika försäkringar finge nämligen antagas ha varit att undgå skatt.

Nu gällande bestämmelser om beskattning av försäkringar och försäkringsbolag antogos till sina huvudgrunder vid 1928 års riksdag. Efter en ingående utredning av frågan om var skatt för försäkringar lämpligen borde uttagas — hos försäkringsanstalten eller försäkringstagaren — valde man i fråga om pensionsförsäkringarna det senare alternativet. Skatten skulle således uttagas hos försäkringstagaren, då pensionsbeloppen utföllo, i analogi med vad som gällde i fråga om tjänstepensioner och dylikt. En konsekvens härav blev, att avdrag vid inkomsttaxering på försäkringstagarens inkomst medgavs för premierna. I avsaknad av bestämmelse härom skulle nämligen försäkringstagaren ha drabbats av en icke åsyftad dubbelbeskattning. Av det sagda torde framgå, att rätten till avdrag icke är avsedd att innebära en eftergift av skatt utan endast ett uppskov med beskattningen till den tidpunkt, då inkomsten kommer till användning.

Vid antagandet av nu berörda beskattningsregler, förbisågs icke av statsmakterna, att den för försäkringstagaren tillämpliga skattesatsen kunde vara en annan och lägre, då pensionsbeloppen utföllo, än då premierna erlades. Man ansåg emellertid, att den eftergift på statens fiskaliska intresse, som avdragsrätten med hänsyn härtill kunde innebära, var motiverad och mer än väl uppvägd av den uppmuntran till sparsamhet och omtanke, som genom avdragsrätten gavs.

Rätten till avdrag kan otvivelaktigt innebära en frestelse för välsituerade personer att i besparingssyfte teckna pensionsförsäkringar. Så kan, som av det nyss sagda framgår, ske i förhoppning om att vid tiden för premiernas erläggande gällande höga skattesatser skola hava nedgått vid den tidpunkt, då pensionsbeloppen utfalla. Beräkningen kan också gå ut på att undvika progressionen i skatteskalorna genom inkomstens fördelning å ett större antal år eller å flera personer.

Enligt vad jag erfarit ha försäkringsbolagen i mitten av januari i år låtit verkställa en undersökning av de av herr Hermansson påtalade förhållandena. Resultaten av denna undersökning, som dock inskränker sig till åren 1939 och 1940, synas bekräfta, att skattesynpunkter under det gångna året spelat en mera avgörande roll än tidigare vid valet av försäkringsform. Samtidigt som pensionsförsäkringarnas frekvens under 1940 ökat, har nämligen en viss för-

Svar på interpellation. (Forts.)

skjutning ägt rum *mot* högre pensionsbelopp, *mot* försäkring med avkortad premiebetalning och *mot* högre premie under de första åren.

De under 1940 nytecknade större pensionsförsäkringarna ha varit föremål för en särskild, mera ingående undersökning. Denna har omfattat alla försäkringar med en premie första året av 5,000 kronor eller däröver. 5,000-kronorsgränsen har valts med hänsyn till att en pensionsförsäkring till 65 år med årligt pensionsbelopp av 6,000 kronor enligt den vanligast förekommande formen med garanti för utbetalning i minst 20 år för en 43-årig man kostar c:a 5,100 kronor om året. Antalet försäkringar uppgick enligt uppgift till 208, varav dock 54 angivits vara tjänstepensionsförsäkringar tecknade av arbetsgivare. Av de återstående 154 försäkringarna skulle i 28 fall försäkringstagaren vara annan än den försäkrade. Vid 20 av dessa står fadern eller modern såsom försäkringstagare. Av resterande 8 anses flertalet med sannolikhet vara tjänstepensionsförsäkringar, ehuru uppgift därom saknas.

Försäkringsbolagen ha meddelat, att de med anledning av tendenser till missbruk som iakttagits redan i början av 1937 träffat en överenskommelse av innebörd, att för pensionsförsäkring icke under något år finge erläggas högre årlig premie än som skulle utgått, därest premiebetalningen jämnt fördelats på en tidrymd av 6 år.

Helt nyligen ha av bolagen tillsatta kommitterade framlagt förslag till ytterligare åtgärder från bolagens sida för motverkande av skattespekulation vid teckning av försäkring. Förslaget, som enligt vad jag inhämtat torde komma att i huvudsak antagas av bolagen, innebär till en början en skärpning av 1937 års överenskommelse. Högsta årliga premiebeloppet skall sålunda icke få överstiga en 10-årspremie. Vidare begränsas möjligheterna att teckna försäkringar av nu ifrågavarande slag å annans liv än försäkringstagarens och vid högre åldrar. Slutligen innehåller förslaget vissa bestämmelser om skärpt övervakning av offertgivningen i syfte att förekomma reklam för pensionsförsäkringar med skattetableåer och dylikt.

Huruvida de av bolagen sålunda träffade överenskommelserna skola visa sig tillräckliga för att förebygga vad som rimligen kan anses för missbruk av pensionslagstiftningen, torde först efter någon vunnit erfarenhet kunna avgöras. Under tiden synas andra lämpliga åtgärder kunna bli föremål för övervägande. Närmast till hands ligger då måhända en begränsning till beloppet av den avdragsgilla premien eller en begränsning av det årliga pensionsbeloppet.

Under hänvisning till vad jag nu yttrat, får jag på herr Hermanssons båda frågor svara följande. En viss tendens till missbruk av pensionsförsäkringsformen i skattebesparingssyfte har kunnat iakttagas. Även om dessa missbruk icke tagit den omfattning, som interpellanten synes befara, ha de likväl varit tillräckligt framträdande för att ge anledning till vissa förebyggande åtgärder från bolagens egen sida.

Medan någon erfarenhet rörande effekten av bolagens egna åtgöranden avvaktas har man tillfälle att överväga vad som därutöver kan synas lämpligt att företaga. Skulle påtalade missförhållanden icke visa tendens att försvinna, bör man enligt min mening icke tveka att vidtaga de ytterligare åtgärder, varigenom rättelse kan vinnas.

Härefter anförde:

Herr Hermansson: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till finansministern för det välvilliga intresse han visat för det spörsmål, som berörts i min interpellation, och för det svar, som han här nyss har lämnat.

Svar på interpellation. (Forts.)

Det är med ett alldeles särskilt intresse jag tagit del av den passus i finansministerns svar, där han meddelade, att interpellationen bl. a. haft den omedelbara effekten, att försäkringsbolagen själva vidtagit åtgärder i syfte att stävja de missförhållanden, som jag har påtalat. Härtill vill jag endast anmärka, att det skulle ha verkat mera förtroendeingivande, om bolagen hade vidtagit dessa åtgärder på ett tidigare stadium eller om bolagen aldrig hade tillåtit den uppseendeväckande agitation, som vissa dess representanter fört för att förmå folk att teckna försäkringar i syfte att få sina skatter reducerade. I så fall skulle för övrigt min interpellation aldrig behövt framställas.

Vad som förekommit visar, att en stor del av våra stora försäkringsbolag åtminstone ibland ha en viss benägenhet att synda emot den goda samhällsandan och att de icke gärna omvända och bättra sig förrän i omedelbar närhet av galgen. Jag hoppas emellertid, att de nu vidtagna åtgärderna skola få åsyftad verkan, och det är med den största tillfredsställelse jag nyss mottog finansministerns löfte, att han även i fortsättningen skall ha sin uppmärksamhet riktad på de av mig påtalade förhållandena.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Jag vill endast för att förebygga missförstånd meddela, att de sista åtgärder, som jag här omnämnde att försäkringsbolagen överväga, de ha kommit till under den allra senaste tiden, men den stora utredningen och det därav föranledda första ingripandet skedde redan innan herr Hermanssons interpellation hade avlämnats.

Herr **Hermansson**: Herr talman! Det är möjligt, att finansministern formellt sett har rätt i det nyss anförda, men jag vill då påpeka, att detta ingripande i varje fall icke skedde förrän saken hade givits offentlighet i en försäkringsbolagen närstående tidskrift.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 121, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 131, angående viss reglering av handeln med färsk strömming och sill m. m.

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, med förslag till förordning om ändring i 6 § 1 mom. avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglementet) m. m. hänvisades propositionen, i vad angick förslaget till lag om ändrad lydelse av § 7 lagen den 12 juni 1925 (nr 338) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikts-tjänstgöring, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogos propositionen, nr 137, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) m. m.; och remitterades propositionen, i vad angick förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m.

(krigsfamiljebidragsförordningen) och förordning om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223), till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogos övriga Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 138, angående förhöjd ersättning till E. J. Karlsson i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 139, angående gäldandet av vissa haverikostnader;

nr 142, angående medel för vissa befästningsanläggningar m. m.;

nr 143, angående anslag till anordnande av krigsflygfält m. m.; och

nr 150, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Hälsingborg.

§ 7.

Föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 255 av herr *Svensson* i Grönvik; samt

till andra kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 256 av herr förste vice talmannen *Magnusson*.

§ 8.

Föredrogos var för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för postverkets räkning av tomtmark i Göteborg;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneställningen för viss till aktiv stat inom försvarsväsendet överförd personal;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och § 4 mom. 1 förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt att använda obligationer med 4 procent ränta tillhörande svenska statens andra försvarslån såsom betalningsmedel vid erläggande av arvsskatt; samt

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående översten i Hallands regemente, överstelöjtnanten vid regementet N. G. K. Bildts tjänstepensionsförmåner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för föreståndarinna och lärarinna vid godkänd sjuksköterskeskola;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer; och
nr 15, angående användande av riksbankens vinst för år 1940.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden, betänkanden och memorial hemställt.

§ 9.

Förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 24 januari 1941 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 9, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 176 i första kammaren av herr *Linderot* samt nr 235 i andra kammaren av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att sådana tillämpningsföreskrifter utfärdades till lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m., att sådan tillämpning av nämnda lag, som i motionerna påtalats, förhindrades.

Utskottet hemställde,

A) att det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget måtte av riksdagen antagas; samt

B) att de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 176 och II: 235 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Persson** i Stockholm: Herr talman! Det finns säkerligen ingen annan samling av herrar och damer i Sveriges land, som så ofta och så ivrigt bekänna sig till demokratien som samlingspartiernas herrar och damer i 1941 års riksdag göra, men, å andra sidan, finns det inga, som äro så flitiga och ivriga att dela ut diktaturfullmakter som just samma herrar och damer. Ena dagen får regeringen oinskränkta fullmakter i för folket livsviktiga frågor, andra dagen få krisorganen samma slags fullmakter och tredje dagen får polisen liknande fullmakter. Dessa fullmakter delas ut under tal om att det sker »till skydd för demokratien». Att demokratien håller på att dö ut under verkningarna av detta s. k. skydd, det tycks inte nämnvärt bekymra dem, som till leda prata om demokrati för att därmed avleda uppmärksamheten från att de själva vandra diktaturens väg.

I dag är det alltså polisens fullmaktsdag i riksdagen, d. v. s. lagen om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara skall förlängas, alltså denna lag som innebär, att polisen äger rätt beslagtagna föremål, att polisen äger rätt att företaga hus- och kroppsrensningen, att polisen äger rätt att inställa, försena och censurera post och telegram, att polisen äger rätt avlyssna telefonsamtal, varvid telegrafverket är skyldigt att inmontera lyssnarapparater, att polisen

Förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. (Forts.)

äger rätt att utan vidare inspärta folk och att posttjänsteman, som meddelar en adressat, att ett för honom kanske ytterst viktigt brev, som ankommit, blivit sänt till polisen, kan straffas med fängelse för detta meddelande. Märk väl, att allt detta kan ske endast på grundval av polisens misstankar om att vederbörande har något brottsligt för sig eller misstanken om att vederbörande i framtiden ämnar begå något brott.

Man säger, att denna lag skall användas för bekämpandet av spioneri och sabotage. Om lagen nu endast användes för detta ändamål, skulle ingen vederlig människa reagera, men lagen användes även för andra syften. Den användes såsom ett medel att trakassera oförvitliga människor på sätt, som jag och mina medmotionärer anfört exempel på i vår motion. Polisen använder denna lag som ett medel i den politiska kampen och använder den så klumpigt, som endast politiskt indifferentia människor kunna göra det. Vi ha i motionen skildrat såsom exempel, hur polisen i ett bestämt fall fullkomligt omotiverat månad efter månad under en tid av över ett år trakasserat en arbetare — en arbetare, som är i åtnjutande av ett sådant förtroende, att han innehar bl. a. en rad offentliga uppdrag. Polisen måste för länge sedan vara på det klara med att denne arbetare inte sysslar med några brottsliga handlingar. Det oaktat tar man varje dag hans post och skickar den elva mil bort för att undersökas av polisen. Efter att polisen där öppnat och läst posten sändes den åter elva mil tillbaka till adressaten med påföljd, att post, som rimligen borde nå adressaten på dagen, regelbundet kommer honom tillhanda först 4 å 5 dagar efter det han bort få den. Detta vill jag karakterisera såsom ett skamligt förfarande mot folk, som inte kommer att kunna överbevisas om några brottsliga handlingar, helt enkelt därför att de icke syssla med något som är brottsligt. Beviset för det av mig påtalade handlingssättet har jag här i min hand, som på grund av ett missöde från postens eller polisens sida kommit i adressatens händer — alltså beviset för hur man såsom postsak skickar ett brev i detta fall från Landafors till kriminalkonstapel Kristensson i Gävle. Jag har ett annat åskådningsmaterial, som rör en annan adressat — ett exempel på hur ett rekommenderat brev, försett med sigill, ser ut, när det kommer en för poliscensuren ständigt utsatt adressat tillhanda. Sigillen ha avlägsnats helt enkelt. Även kommunistiska riksdagsmän få sin post censurerad på liknande sätt. När försvarsministern för en tid sedan sände sitt svar på en interpellation till en kommunistisk riksdagsman dagen innan interpellationen skulle besvaras, kom brevet icke adressaten tillhanda i vederbörlig tid. Polisen skulle nämligen först läsa vad ministern skrivit, innan den som det angick fick läsa detsamma. Nu strider ett sådant förfaringsätt mot den okränkbarhet, som riksdagsman tillförsäkras i grundlagen. Men i Sverige har det gått därhän, att polisen står över grundlagen i såväl nu behandlade fullmaktslag som också i annan lag, nämligen i lagen om transporthärbud.

Vi ha föreslagit i motionen, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa »att sådana tillämpningsföreskrifter utfärdas till lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m., att sådan tillämpning av nämnda lag, som i motionerna påtalats, förhindras». Till detta förslag har första lagutskottet avgivit ett — det må jag säga — om verkligt djupsinne vittnande yttrande — ett yttrande, som man lyckats koncentrera så, att allt vad man har att anföra kunnat inrymmas i en enda mening. Jag vill citera denna mening, men jag ber stenograferna att stryka under citatet, så att det må komma in i riksdagsprotokollet med kursiverad stil såsom exempel på vad ett riksdagsutskott kan åstadkomma. Utskottet anför — och det är allt vad det säger: »*Emellertid torde det icke kunna undgås, att en utövning*

Förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. (Forts.)
av de genom tvångsmedelslagen medgivna befogenheterna kan medföra olägenheter i skilda avseenden för personer mot vilka åtgärderna rikta sig.» Ja, det torde man kunna säga. Det kan sägas om varje lagparagraf allt från den, som stipulerar, att den får böta 5 kronor, som glömt att mönstra i februari, som till strafflagens paragrafer om livstids straffarbete. Det medför, för att tala med första lagutskottets ord, »olägenheter för dem mot vilka de rikta sig».

Vi ha emellertid inte begärt, att dessa olägenheter skola elimineras — det vore också ogörligt — men vi ha begärt, att åtgärder skola vidtagas, så att inte lagens paragrafer riktas mot folk i onödan, meningslöst och i uppenbart syfte att trakassera. Vi ha med andra ord begärt rätten att få tänka i politiska ting på annat sätt än samlingspartiernas trogna tänka utan att därför våra tankar skola behöva medföra att vi får vår post försenad och cesurerad. Det är detta vår motion rör sig om. I krigförande länder och i diktaturstater, där brevcensur utövas, riktas den mot alla, och man klistrar på en lapp, som öppet anger, att censur företagits. I demokratiens Sverige däremot utövas censur mot godtyckligt utvalda människor och här ångar polisen upp breven i kraft av lagens föreskrifter på det sätt, som tidigare varit förbehållet föraktliga tjuvläsare av andras brev, och polisen söker sedan med klumpiga fingrar återställa breven i deras ursprungliga skick. Dessa två skilda förfaringssätt äro kanske avsedda att markera skillnaden mellan diktatur, å ena sidan, och demokrati, å andra sidan. I verkligheten ger detta förfaringssätt ett ypperligt exempel på demokratiens förfall — ett exempel på att de s. k. demokratiskt sinnade makt-havarna förlorat känslan för att hederns bud kräva, att även politisk kamp bör föras med blanka vapen.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 235.

Herr Lindqvist: Herr talman! Det är kanske icke behöfligt, men jag har likväl begärt ordet för att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att den motion, som här närmare motiverats, godtager även den ifrågavarande lagen. Motionärerna ha nämligen icke yrkat avslag på utskottets hemställan, utan de vilja ha andra tillämpningsbestämmelser. Denna lag har under den tid, vi haft den, visat sig vara av betydelse för bekämpandet av spioneri och annan landsfarlig verksamhet. Detta anfördes också av departementschefen, och under utskottsbehandlingen ha vi blivit närmare informerade på detta område och om den betydelse, som departementschefens uttalande haft. Det finns naturligtvis inte någon önskan vare sig från utskottets eller från vederbörande departementschefs sida, att denna lag eller andra lagar skulle tillämpas på ett oförnuftigt sätt, men det går sorgligt nog icke att undvika svårigheter vid tillämpningen av denna lag. Vi få väl ändå ha det förtroendet för dem, som skola handhava denna lag, att de komma att göra sitt bästa för att svårigheterna må bli så få som möjligt och att enskildas berättigade rätt och intressen och frihet icke kringskäras mer än som är nödvändigt för att tillgodose det ändamål, som lagen åsyftar.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, att de i ämnet väckta motionerna bifölles; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion angående statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten; och anförde därvid:

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten.

Herr **Witzell**: Herr talman! Riksdagens uppmärksamhet har åtskilliga gånger tidigare påkallats i fråga om förhållandena inom försäkringsrörelsen. Detta har bland annat lett till att lagen om försäkringsrörelse och lagen om försäkringsavtal tillkommit samt att försäkringsinspektionen inrättats såsom ett försäkringsväsendet övervakande organ. I olika avseenden har riksdagen sålunda ansett lämpligt och nödvändigt att vidtaga förändringar i gällande försäkringslagstiftning i avsikt att skapa förutsättningar för att försäkringsrörelsen skall på ett tillfredsställande sätt kunna fylla sin uppgift. Det torde dock kunna sägas, att de vidtagna åtgärderna mera syftat till att åstadkomma en sådan kontroll över verksamheten, som skapar garantier för försäkringsbolagens ekonomiska soliditet, än att övervaka, att de sociala synpunkterna komma till sin rätt. De vidtagna lagändringarna ha emellertid ingalunda åstadkommit, att den nu gällande försäkringslagstiftningen kan anses stå i samklang med tidens krav. De ofta återkommande klagomålen över bristfälligheter i försäkringslagstiftningen ge vid handen, att berättigade anledningar till missnöje finnas och att klagomålen således icke äro ogrundade.

Så tillsattes försäkringsutredningen i januari 1937. Av här föreliggande utskottsutlåtande framgår det också, att såväl försäkringsinspektionen som dåvarande chefen för handelsdepartementet voro fullt införstådda med att vissa förhållanden inom försäkringsrörelsen starkt påkallade en utredning. I skrivelse den 21 december 1936 hemställde försäkringsinspektionen, under förmälan att vissa omständigheter starkt aktualiserat behovet av en utredning, att en dylik utredning måtte komma till stånd, och när särskilda sakkunniga den 22 januari 1937 tillkallades för att verkställa denna utredning, ansågs den vara ett så påfallande behov, att statsrådet i sin diktamen till statsrådsprotokollet yttrade bl. a.: »Då det torde dröja innan aktiebolagsutredningens resultat föreligger i sådant skick, att det kan omsättas på försäkringsrätten, och då vissa frågor rörande försäkringslagstiftningen trängande kräva sin lösning, ansluter jag mig till försäkringsinspektionens förslag, att utredning rörande det enskilda försäkringsväsendet verkställas utan avvaktan å aktiebolagsutredningens slutförande.» Detta tyder onekligen på att här föreliggande frågor av sådan betydelse, att de borde bli föremål för en snabb lösning.

Försäkringsverksamheten har inte till uppgift att tillförsäkra ledarna och aktieägarna i försäkringsbolagen så stor inkomst och vinst som möjligt. Det är en verksamhet i socialt syfte och avsedd att skapa ökad trygghet och säkerhet åt försäkringstagarna. Om man går till Sveriges officiella statistik och tar del av där tillgängliga siffror rörande försäkringsverksamheten, så har man mer än en anledning att bli förvånad. Inte minst gäller detta i fråga om bolagens väldiga förvaltningskostnader. Under åren 1935, 1936, 1937 och 1938, vilket senare år är det sista, för vilket officiella siffror föreligga, hade de svenska livbolagen i premieinkomster respektive 189 miljoner, 216 miljoner, 210 miljoner och 216 miljoner kronor. För vart och ett av åren uppgingo förvaltningskostnaderna till inte mindre än 36 å 37 miljoner kronor. Brandförsäkringsbolagen ställa sig procentuellt ännu dyrare. Av en årlig premieinkomst på i runt tal 60 miljoner kronor sluka förvaltningskostnaderna 23 å 24 miljoner kronor, och tar man siffrorna för all sakförsäkring, så finner man, att för år 1938 av 162 miljoner kronor i premieinkomster inte

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)
mindre än 51 miljoner kronor åtgått till förvaltningskostnader. Det är svindlande belopp och förhållanden, som onekligen borde påkalla statsmakternas snabba ingripande. Tillgängliga siffror visa således, att en mycket betydande del, ja i ett fall 99.7 procent, av försäkringstagarnas premieavgifter åtgått till förvaltningskostnader. Det låter otroligt men är trots allt sant. Av under år 1938 inbetalade premier för cykelförsäkring togos 99.7 procent i anspråk för enbart förvaltningskostnader.

I fråga om olycksfalls- och sjukförsäkring uppgingo förvaltningskostnader-na samma år till 35 procent av premierna, för automobilförsäkring 35.9 procent, för brandförsäkring 39.7 procent, för ansvarighetsförsäkring 46.8 procent, för inbrottsförsäkring 47.7 procent, för kreditförsäkring 70.6 procent och, såsom redan nämnts, för cykelförsäkring 99.7 procent.

Detta tyder onekligen på att här förekommer onödigt slöseri med svenska folkets sparade medel, ett slöseri, som säkerligen skulle kunna högst avsevärt nedbringas, om försäkringsrörelsen centraliserades till ett fåtal bolag eller ännu hellre till en enda statlig försäkringsinrättning. Då komme under alla förhållanden de onödigt höga premierna staten tillgodo, om man inte i stället beredde försäkringstagarna förmånen av minskade premier.

I fråga om brandförsäkringen får för övrigt den stora allmänheten d. v. s. lösöres- och bostadsfastighetsförsäkringstagare genom onormalt höga premier bidraga med oskäligen anpart till bolagens förvaltningskostnader och därjämte till täckande av bolagens stora utgifter i fråga om industririsker. Jag har hört framstående brandförsäkringsmän förklara, att bolagens risker — bortsett från industririskerna — skulle kunna täckas med en brandförsäkringspremie av 5 öre per 1,000 kronor — med andra ord det blir de små brandförsäkringstagarna, som få hjälpa till att betala premierna för de stora industri-företagarna. Därom är måhända intet ont att säga, ty all försäkringsverksamhet är eller borde vara fotad på social grund och således avsedd att hjälpa och stödja. Och från den synpunkten kan det vara riktigt, att alla hjälpas åt att betala premierna för de stora industrierna, vilkas produktion så att säga kommer alla till del. Men om detta är riktigt, då måste man också ha rätt att kräva, att bolagens förvaltningskostnader, utdelning på aktier m. m. hållas inom rimliga gränser. I förvaltningskostnaderna inrymmas förutom väl tilltagna löner till direktörer, aktuarier m. fl. — löner, som inom många av bolagen närma sig eller måhända till och med överstiga 100,000 kronor per man och år — styrelsearvoden och tantiëmer samt dessutom anskaffningsprovision till agenterna. Dessa sistnämnda få väl oftast minst, men det är en sida av bolagens verksamhet, som jag i detta sammanhang inte kan underlåta att säga några ord om.

Ärligen nytecknas försäkringar — det är här fråga om livförsäkringar — för i runt tal 400 miljoner kronor men av dessa annulleras likaledes årligen omkring 100 miljoner kronor efter att endast ha varit i kraft under en kort tid. Anskaffningsprovisionen på dessa annullerade försäkringar uppgår till miljontals kronor och kan betraktas som fullständigt bortkastad. Anledningen till att en stor mängd försäkringar tecknas för att därefter snart nog annulleras är utan tvivel den, att de många bolagens agenter i mördande konkurrens med varandra tvingas att bearbeta samma klientel och ofta sådant försäkringsklientel, som icke skulle utsättas för påtryckning och lockelse till för höga försäkringar, om försäkringsväsendet vore förstatligt. Jag bestri-der inte, att agenternas envishet och energi varit till båtnad för mången försäkringstagare och hans efterlevande, men den höga annullationsprocenten är emellertid ett ont, som på allt sätt måste bekämpas.

Eftersom jag råkade omnämna den utdelning, försäkringsbolagen prestera,

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)
skall jag tillåta mig säga några ord därom, herr talman. Enligt statistiska uppgifter är en utdelning på omkring 10 procent normal inom försäkringsrörelsen. Studerar man problemet närmare, finner man emellertid, att statistiken i detta fall ger ganska missvisande uppgifter. Genom upprepade gratisemissioner ha ett stort antal av försäkringsbolagen ökat sitt ursprungliga aktiekapital högst avsevärt. Inom brand- och olycksfallsbranschen finner man ett flertal bolag, som på det ursprungliga aktiekapitalet under senare år utdelat bortåt 50 procent, och ett sakförsäkringsbolag närmar sig förmodligen rekordet genom att under vissa år ha utdelat 160 procent på det ursprungliga aktiekapitalet. När man på guldkantade svenska statsobligationer får 3 å 4 procents utdelning, då är det inte rimligt, att man inom försäkringsvärlden utdelar 50, 100 och 150 procent.

Trafikförsäkringen tilldrar sig här ett särskilt intresse. Det är staten, som genomfört denna försäkringsform, gjort den obligatorisk och ålagt en stor grupp yrkes- och näringsutövare att satsa pengar till de enskilda bolagen. När man erfar, att premieintäkterna enbart på denna försäkringsform årligen uppgå till omkring 20 miljoner kronor, och att av dessa mer än 6 miljoner kronor åtgå till förvaltningskostnader, då besväras man onekligen av den förnimmel- sen, att riksdagen inte i tillbörlig utsträckning sett till att dessa försäkrings- tagare undsluppit att utplundras genom oskäligt höga premier.

Jag hade nästan vågat hysa förhoppning om att utskottet åtminstone i fråga om den obligatoriska trafikförsäkringen skulle funnit anledning uttala sig något positivare än vad som skett. Den detaljen inom försäkringsrörelsen torde väl redan nu vara tillräckligt utredd. Utskottet hänvisar nu till att den av Kungl. Maj:t i januari 1937 tillsatta utredningen — som visserligen för närvarande är vilande — har hand om hela försäkringsspörsmålet och att den- nas yttrande avvaktas. Vad sålunda utskottet åberopar som skäl för sitt av- styrkande av motionen, har för motionärerna varit en av de kraftigast bidra- gande anledningarna till att motionen väckts. Motionärerna anse nämligen, att den utredning, som igångsattes i början av år 1937, men vars arbete avbröts för mer än ett par år sedan, nu åter borde upptaga sitt arbete. Vad motionärerna således i första hand åsyftat är, att den vilande utredningen skulle återuppta- gas. Dessutom ha vi ansett, att den diktamen till statsrådsprotokollet, i vilken statsrådet gav direktiv för utredningen, möjligen borde kompletteras med ett direkt uttalande om att utredningen jämväl borde omfatta frågan om försäk- ringsväsendets förstatligande. Av utskottets yttrande att döma synes emel- lertid utskottet hysa den uppfattningen, att jämväl frågan om ett förstatli- gande av försäkringsväsendet inrymmes i utredningens uppgifter. I statsrådets uttalande till statsrådsprotokollet heter det nämligen bl. a.: »Slutligen borde undersökas, huruvida erfarenheterna från den nuvarande lagstiftningens till- lämpning gjorde en revision även på andra punkter påkallad i syfte att trygga en sund utveckling av försäkringsverksamheten och skänka denna en gestalt- ning, som gjorde den ägnad att på bästa sätt fylla sin uppgift.» Jag förmo- dar, att det är i detta uttalande, utskottet finner belägg för att utredningen jämväl skall kunna ge svar på frågan om det lämpliga i att staten övertager försäkringsväsendet i dess helhet. Motionärerna hälsa denna utskottets upp- fattning med tillfredsställelse.

Jag har, herr talman, icke för avsikt att framställa något yrkande. Jag ber, herr talman, att få sluta med att uttala den förhoppningen, att den vilan- de utredningen måtte komma att återuppväckas ur sin vila så pass snart, att man inte i en framtid skall få anledning citera det gamla talesättet om att me- dan gräset växer dör kon.

Herr talman, jag har som sagt intet yrkande att göra.

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)

Herr **Lindqvist**: Herr talman! När man hörde den föregående talarens långa anförande, gjorde man osökt den reflexionen, att det hade varit förmanligt, om den ärade talaren hade haft så god tid, att han i sin motion hade skrivit något av vad han här har sagt. Motionen är nämligen så kortfattad, att man vid första påseendet får det intrycket, att motionären icke varit så intresserad av saken, som han synes vara i dag. Det bör ju ändå åligga en motionär att prestera några verkliga skäl för sin uppfattning, att man bör vidtaga den eller den åtgärden. Jag vet icke, hur många av kammarens ledamöter det är, som ha motionen med sig, men om ni ha det eller om ni läsa den, när ni komma hem, skola ni finna, att jag har rätt, när jag säger, att när herr Witzell en annan gång motionerar i en så viktig och betydelsefull sak som denna, bör han ge sig tid att skriva ned en del av de uppfattningar, som han har, och icke bara nöja sig med påståenden om att det skulle för försäkringstagarna vara betydligt förmånligare o. s. v. utan att på något sätt anföra några skäl för sin uppfattning.

Jag begärde närmast ordet för att understryka, att utskottet för sin del icke på något sätt velat intaga någon principiell ståndpunkt till frågan om ett förstatligande eller icke av försäkringsverksamheten. Det har ju igångsatts en utredning för att vi skola få klarlagt, hur det ligger till på detta område. När vi ha avstyrkt herr Witzells motion har det skett, därför att vi anse, att det är just det material, som skall insamlas av denna statliga utredning, som vi behöva för ett ståndpunktstagande till frågan, om hela försäkringsväsendet eller vissa delar därav kunna handhavas bättre, om de bli förstatligade, än om de förbli enskild verksamhet.

Nu har den ifrågavarande utredningen avbrutits och vilar för närvarande. För min personliga del vill jag säga, och jag tror icke att jag därvidlag uttalar någon annan uppfattning än som hyses av utskottet, att det skulle vara önskvärt, att denna utredning snarast möjligt kunde få återuppta sitt arbete, så att vi rätt snart skulle kunna få den klarläggning på detta område, som behövs för ett ställningstagande till den fråga, som herr Witzell här har framfört. Jag förstår väl, att det under tider som dessa finns mycket, som kan hindra fullgörandet av uppgifter, som man förut tagit itu med. Vi ha kanske icke tillräckligt med personer, som kunna ägna sig åt utredningsuppdraget, och det kan finnas annat, som för dagen är mera nödvändigt att ombesörja, varför man skjuter på saken. Jag skulle likväl till den departementschef, som närmast har att syssla med dessa frågor, vilja rikta den personliga vädjan, att han så fort som möjligt ser till att arbetet blir återupptaget, så att vi därefter kunna bli i tillfälle att taga ställning till frågan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindén**: Herr talman! Såsom olyckskamrat till herr Witzell, som nu har fått sin motion relativt ordentligt sönderskjuten, skall jag be att få foga några ord till den pågående debatten.

Utskottet har i sitt utlåtande bland annat skrivit, att »med hänsyn till det nu rådande allmänna läget synes skäl icke föreligga» o. s. v. Mig förefaller det emellertid, herr talman, som om det rådande läget hade kunnat och borde ge anledning till att statsmakterna taga litet allvarligare på det av herr Witzell framkastade spörsmålet. Dels borde det väl ha varit angeläget för staten att försöka se till, att den mellanhandsvinst, som uppenbarligen förefinnes, blir överförd till staten, dels borde det vara angeläget för staten att söka se till att medborgarnas omkostnader icke onödigtvis hållas för höga, dels slutligen skulle man kanske också, om man ville vara elak, vilket jag dock icke vill vara, kunna hänvisa till den något ändrade partipolitiska sammansättningen av riksdagen.

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)

Jag skall emellertid be att få summera ihop de argument, som i den offentliga debatten ha framförts mot den föreliggande motionen. Jag bryr mig därvid icke om ett sannolikt mycket väsentligt skäl, nämligen försäkringsbolagens eget motstånd. Det är ju begripligt och förståeligt. Jag skall icke heller taga upp till behandling ett argument, som möjligen skulle kunna rubriceras som värdet kring den fria företagsamheten. Jag förstår emellertid, att de tekniska svårigheter, som resa sig mot ett förstatligande, måste vålla rätt mycket bekymmer och att man därför måste räkna med en ingående och grundlig utredning.

Utskottets ärade talesman sade, att den föreliggande motionen var mycket bristfällig och mycket kortfattad till sitt innehåll o. s. v. Det är klart. Jag håller med herr Lindqvist om att herr Witzell mycket väl hade kunnat utforma sin motion ungefär lika utförligt som han talat här i dag, men med hänsyn till de betänkligheter, som inom utskottet ha rests mot ett tillstyrkande av motionen, måste jag å andra sidan säga mig, att det icke skulle haft särskild betydelse i förhållande till utredningsspörsmålets storlek, om motionen varit ett par, tre, fyra sidor längre än vad den nu är.

Jag tror också, att det finns en annan sak, som här spelar rätt stor roll. För icke så länge sedan talade vi inom det parti, som jag tillhör, om nödvändigheten eller åtminstone önskvärdheten av en obligatorisk sjukförsäkring. De av oss här i kammaren, som äro aktiva kommunalmän och aktiva landstingsmän, veta vad sjukförsäkringen betyder exempelvis vid utmätandet av de kommunala kostnaderna för fattigvården. På detta område blir uttrycket »hjälp till självhjälp» mer än ett slagord. Det kommer att få och har på många håll fått avgörande betydelse för de kommunala finanserna. Läger man härtill den kanske något mera känslöbetonade synpunkten, att försäkringen ger ökad trygghet och säkerhet åt medborgarna, så kan man nog konstatera, att de skäl, som anfördes på den tid, då man allvarligt diskuterade frågan om obligatorisk sjukförsäkring, alltjämt finnas kvar. Såsom herr Witzell har utvecklat i sin motion, kan denna tanke utvecklas till att gälla även annan försäkring än sjukförsäkring. Det förefaller åtminstone mig möjligt att tänka den tanken ut, att en hel rad väsentliga försäkringar skulle kunna bli obligatoriska. Om de bli obligatoriska, borde det också finnas möjlighet för staten eller samhället att rent tekniskt kunna lösa frågan. Jag kan därför icke finna det förklarligt, att utskottet så har gått förbi denna fråga.

Jag inregistrerar med betydande tacksamhet herr Lindqvists yttrande, att det skulle vara önskvärt, att en utredning av hithörande spörsmål snarast möjligt kunde komma till stånd. Herr Lindqvist betonade också, att utskottet icke på något sätt velat taga principiell ståndpunkt till frågan. Jag vill icke tolka detta yttrande så, som det möjligen skulle kunna tolkas enligt ordalagen, nämligen att utskottets ledamöter icke varit i stånd att intaga en principiell ståndpunkt, utan jag tolkar det på det sätt, som jag tror att herr Lindqvist menade, nämligen att utskottet icke har velat avvisa motionen utan håller hela frågan öppen i avvaktan på utredningsresultatet. Jag ser sålunda i detta yttrande, herr talman, en åtminstone ganska stark önskan från utskottets sida att behandla frågan välvilligt, och jag ser det också såsom ett tecken på att utskottet är på det klara med att det här gäller en väsentlig fråga. Med anledning därav kunde man ha väntat, att utskottet i sin motivering åtminstone något klarare understrukit vad säkerligen många inom utskottet önskat, nämligen en utredning angående försäkringsväsendets förstatligande. Jag skulle för min del ha önskat, att utskottet skrivit exempelvis, att »utskottet förutsätter, att utredningsarbetet upptages snarast möjligt och att vid utredningen spörsmålet om försäkringsväsendets förstatligande upptages till behandling». Då hade

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)
det blivit någonting positivt, och en dylik motivering hade sannolikt täckt vad många i denna riksdag tänka om frågan. Situationen är ju emellertid sådan, att det inte är någon mening att ställa något yrkande. Jag skall inte ens ställa något yrkande om ändring i motiveringen. Jag har emellertid velat säga dessa ord i förhoppning att de som makten hava i detta land skola se upp med den här saken och se till att frågan snarast möjligt blir utredd.

I detta anförande instämde herrar *Mäler* och *Gustavson* i Västerås.

Herr Hermansson: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att utskottet ansett sig ha giltiga skäl att avstyrka en ny utredning rörande försäkringsväsendets organisation och framtida verksamhet, eftersom det redan existerar en statlig utredning med uppgift att sanera det svenska försäkringsväsendet, nämligen 1937 års försäkringsutredning. Och om den fråga, som motionärerna ha velat aktualisera, anses böra upptagas till behandling, vore det ju naturligtast, att denna utredning finge taga hand om densamma. Jag tvivlar visserligen på, att direktiven för utredningens arbete tillåter den att direkt syssla med frågan om försäkringsväsendets förstatligande. Men skulle direktiven befinnas vara för snäva, kunde ju detta förhållande lätt ändras genom en lämplig utvidgning av ramen för utredningens uppgift.

1937 års försäkringsutredning lider emellertid, såsom redan påpekats, av det felet, att den hör till de statliga kommittéer, som tills vidare skola vila med arbetet. Den finns fortfarande på papperet, men den är satt ur funktion och kan alltså för närvarande inte fortsätta med sitt arbete. Den verkliga anledningen till, att det påbörjade utredningsarbetet fortfarande är stoppat, är också hölj i ett visst dunkel. När utredningen för fyra år sedan igångsattes, ansåg dåvarande handelsministern, att det förelåg ett *trängande behov* av att vissa frågor rörande försäkringslagstiftningen *snarast möjligt* erhöles en tillfredsställande lösning. När nästa man på handelsministerposten hösten 1939 föreslog, att utredningsarbetet tills vidare skulle vila, anförde han såsom enda skäl för denna sin mening, att ordföranden och sekreteraren i utredningen tillfälligtvis voro upptagna av det brådskande arbetet med de speciella krigsförsäkringsutredningarna. Denna motivering för stoppandet av den stora försäkringsutredningen har för länge sedan förlorat sin giltighet. De åsyftade krigsförsäkringslagarna ha antagits av riksdagen, och både ordföranden och sekreteraren borde alltså vara oförhindrade att återupptaga sin verksamhet i utredningen. Så har emellertid inte blivit fallet, varför utredningsarbetet fortfarande ligger nere. Den handelsminister som sedan stått för rusthållet har åtminstone mig veterligt inte angivit något nytt skäl för det fortsatta uppskovet.

Utskottet synes nu taga för givet, att det är de så kallade besparingsskäl, som förestavat beslutet om att utredningsarbetet tills vidare skall anstå. Det är möjligt, att det är av dylika skäl som utredningen inte anmodats att återupptaga arbetet. Men jag betonar, att det var helt andra skäl som anfördes, när arbetet avbröts, och att det då förklarades, att avbrottet endast skulle vara tillfälligt. Om jag inte alldeles missuppfattade statsrådet Möllers uttalande i propositionen nr 79 vid urtima riksdagen 1939, var det hans avsikt, att utredningen skulle fortsätta sitt arbete, så snart ordföranden och sekreteraren blevo lediga från sina tillfälliga uppdrag.

Nu är jag naturligtvis beredd att även här få höra, att det i nuvarande läge är nödvändigt att spara på statens medel och att med anledning härav försäkringsutredningen i fortsättningen bör vila med sitt arbete. Jag hyser emellertid en rakt motsatt uppfattning. Detta innebär inte, att jag vill rekom-

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)

mendera något slöseri. Men jag måste på det allvarligaste ifrågasätta, om det ur samhällets egen synpunkt kan vara klokt att på detta sätt hindra utredningen att fortsätta sin viktiga uppgift. Uppskovet med utredningens slutförande innebär ju även, att de missförhållanden, som för fyra år sedan föranledde regeringen att igångsätta utredningen, tillåtas att kvarstå. Statsrådet Sköld, som då var handelsminister, anförde en mångfald tungt vägande skäl för en snabb och genomgripande reformering av den privata försäkringsverksamheten. Sedan dess har ingenting inträffat, som minskat behovet av en sådan reformering. Tvärtom borde det vara uppenbart för var och en, som inte är alldeles förblindad av beundran för den privata företagsamheten i alla dess former, att den enskilda försäkringsverksamheten, sådan den för närvarande är organiserad, medför påtagliga orättvisor mot försäkringstagarna och framför allt ett oerhört slöseri med den försäkrade allmänhetens medel. Utredningen hade bland annat till syfte att mildra dessa orättvisor och hindra det värsta slöseriet.

Sparsamheten är ju en högst förträfflig dygd, men man kan också spara på ett sådant sätt, att stora värden därigenom gå förlorade. Genom att låta försäkringsutredningen vila kan staten visserligen spara några tiotusental kronor. Men denna så kallade sparsamhet innebär å andra sidan, att statsmakterna alltför tolerera ett system, som tvingar den försäkrade allmänheten att betala åtskilliga miljoner mera om året i försäkringsavgifter än som borde vara nödvändigt. Ett längre uppskov kan också betyda, att det hittills insamlade materialet blir föråldrat och att det därför blir värdelöst, när arbetet en gång i framtiden skall sättas i gång. Det är emellertid självklart, att de storkapitalistiska kretsar, som stå bakom de mäktigaste försäkringskoncernerna, med största nöje acceptera en sparsamhet, som ger dylika resultat. Och det uppenbara slöseri, som förekommer inom försäkringsväsendet, torde aldrig komma att påtalas i »Sunt Förnuft». Den stora mängden av försäkringsstagare har emellertid anledning att önska en annan och bättre ordning.

Då den vilande försäkringsutredningen med anledning av den föreliggande motionen och genom utskottets utlåtande nu blivit föremål för riksdagens förnyade uppmärksamhet, tillåter jag mig i likhet med ett par föregående talare att till den kraft och verkan det hava kan uttala det önskemålet, att utredningen snarast möjligt måtte sättas i tillfälle att försätta sitt arbete. Jag hoppas alltså, att den nuvarande handelsministern, som är den fjärde i ordningen sedan utredningen tillkom, skall visa det intresse för saken, som kan vara nödvändigt för att arbetet åter skall komma i gång. Jag väntar också, att han skall visa sig vara i besittning av det mod, som säkerligen erfordras för att våga sätta utredningen i stånd att till behandling upptaga även den fråga, som beröres i den föreliggande motionen.

I detta anförande instämde herr *Wallentheim*, fru *Gustafson* och herr *Jonsson* i Skutskär.

Herr **Gezelius**: Herr talman! Herr Lindéns anförande kräver ett förtydligande från utskottets sida. Då 1937 års försäkringsutredning tillkom, var avsikten att utredningen skulle belysa alla de spörsmål, som voro av betydelse på försäkringsväsendets område. Utskottet har inte funnit, att detta a priori betydde, att försäkringsutredningen skulle taga ställning till frågan om försäkringsväsendets förstatligande. Detta framgår tydligt av utskottets utlåtande. Det heter där: »Då utredningen slutförts, torde en bättre grundval föreligga för ett ställningstagande till det av motionärerna upptagna, mera omfattande utredningsspörsmålet om försäkringsväsendets förstatligande.» Utskottet har varit av den mening, att det inte är möjligt — motionärerna ha

Statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten. (Forts.)
 ju inte framlagt någon utredning härom — att bedöma, huruvida det finns skäl att verkställa en utredning syftande till att taga ställning till frågan om försäkringsväsendets förstatligande, förrän försäkringsutredningens resultat äro klara, i varje fall klarare än vad nu är fallet. Det har redan insamlats en del material och gjorts en del undersökningar, men undersökningarna äro inte slutförda. Utskottet anser, att först när denna utredning är klar, kan man taga ståndpunkt till frågan, huruvida det finnes skäl till ett förstatligande av försäkringsväsendet.

Jag har velat klarlägga detta, då det av herr Lindéns och herr Hermanssons anföranden syntes framgå, att dessa herrar fått en annan uppfattning om utskottets ståndpunkt i frågan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Indragning till staten av vissa opåräknade vinster för försäkringsbolagen.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion angående indragning till staten av vissa opåräknade vinster för försäkringsbolagen.

Därvid anförde

Herr **Witzell**: Herr talman! Det är, som utskottet konstaterar i sitt utlåtande, två detaljfrågor, som beröras i den föreliggande motionen. Det gäller för det första sådana fullt inbetalda försäkringar, som av en eller annan anledning inte uttagas och vilka sålunda i enlighet med bestämmelserna i 1862 års preskriptionsförordning och 1927 års lag om försäkringsavtal efter viss tid övergå i respektive bolags ägo. För det andra är det fråga om sådana delvis inbetalda försäkringar, vilka efter viss tid upphöra att vara i kraft på grund av att premiebetalningen av en eller annan anledning inte fullgöres. Det är inga bagatellartade belopp som på detta sätt tillföras försäkringsbolagen. Vad som genom fullt inbetalda men uttagna försäkringar kan komma bolagen till godo undandraget sig mitt bedömande. Men i fråga om premiebelopp, som inbetalas på försäkringar, som inte fullföljas, lämna annullationsbeloppen åtminstone en viss ledning. Under tiden från och med år 1930 till och med år 1938 ha i de svenska livförsäkringsbolagen annullerats försäkringar för inte mindre än 1,317 miljoner kronor, och på dessa ha försäkringsbolagen inte utbetalat något som helst vederlag till försäkringstagarna för 922 miljoner kronor. I medeltal per år annullerades alltså försäkringar för tillsammans 150 miljoner kronor, på vilka bolagen för omkring 100 miljoner kronor inte utbetalat något vederlag. I fråga om storleken av de inbetalade premiebeloppen är det givetvis vanskligt att göra något uttalande, men att det sammanlagt rör sig om väldiga summor är odisputabelt.

Nu uttalar utskottet den förhoppningen, att försäkringsutredningen, när den återupptager sitt arbete, skall lyckas framkomma med något förslag till åtgärder, som i görligaste mån minska annullationerna. Vål vore om så blev fallet. Däremot anser utskottet, att tanken att uttagna försäkringsbelopp liksom inbetalade premiebelopp på förtidsannullerade försäkringar skulle inbetalas till statsverket inte låter sig väl förena med de allmänna grunderna för preskriptionen. Om utskottet hade sagt, att denna tanke inte låter sig väl förena med de nu tillämpade grunderna för preskriptionen, hade ingen invändning varit att göra. Men i motionen hemställes ju om ändring i de nu gällande grunderna för preskriptionen, och en sådan ändring vore väl inte alldeles otänkbar. Inte ens 1862 års preskriptionsförordning har väl en sådan helgd, att den kan vara evig och oföränderlig.

Indragning till staten av vissa opåräknade vinster för försäkringsbolagen.

(Forts.)

Herr talman! Mot ett enhälligt utskott skall jag här inte ställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion angående rätten till i bankinrättning innestående kapital, vars ägare är okänd; och

nr 17, i anledning av väckt motion om åtgärder för underlättande för personer med släktnamn av viss typ att antaga nya släktnamn.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Utgifterna under riksstatsens nionde huvudtitel.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5, angående lantbruksingenjörer och deras biträden: avlöningar.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Eriesson** i Sörsjön: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, redovisas i denna punkt av utlåtandet tvenne motioner, den ena avgiven i första kammaren och den andra i denna kammare. I dessa motioner påyrkas, att medel måtte anvisas för avlöning av tre ritbiträden hos lantbruksingenjörerna. De tjänster som här avses äro för närvarande icke besatta, och departementschefen har ansett, att det icke vore nödvändigt att nu anvisa medel för deras besättande. Man måste ju nu spara pengar. Det kanske blir 1,000 kronor här, 1,000 kronor i ett annat fall och kanske mer i ett tredje fall o. s. v.

Departementschefen har också ansett, att om man icke vidtager några åtgärder till återbesättande av de tre ritbiträdesbefattningar som det här är fråga om, skall man på detta sätt spara 9,500 kronor. Motionärerna ha av vissa skäl bibringats den uppfattningen, att det icke skulle vara möjligt att åstadkomma den besparing på 9,500 kronor som departementschefen ansett sig kunna uppnå. Jag behöver icke upprepa skälen härför. De skäl som anförts av motionärerna ha emellertid icke av utskottet kunnat bestridas. Vi kunna alltså utgå ifrån att den verkliga besparingen på denna punkt blir betydligt mindre än den som departementschefen förmenat sig kunna åstadkomma.

Dessutom anse motionärerna, att en underlåtenhet att återbesätta ifrågasvarande tre extraordinarie biträdesbefattningar skulle medföra ett sönderbrytande av den vid 1939 års riksdag genomförda partiella omorganisationen av lantbruksingenjörsvärksamheten. Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang, innan detta ärende avgöres, citera, vad departementschefen år 1939 anförde beträffande lantbruksingenjörernas och deras biträdens anställnings-

Lantbruksingenjörer och deras biträden: avlöningar.

Lantbruksingenjörer och deras biträden: avlöningar. (Forts.)
och avlöningsförhållanden. Han anförde bl. a. följande: »Ehuru väl det nuvarande systemet för lantbruksingenjörernas avlöning samt de för deras tjänstebiträden gällande anställnings- och avlöningsförhållandena givetvis icke kunna tilläggas ens den huvudsakliga skulden till uppkomsten av sådana misslyckade torrläggningsföretag, varom jag nyss talat, torde det dock vara ställt utom tvivel, att nämnda system och förhållanden äro i behov av en genomgripande förändring i riktning mot att göra lantbruksingenjörerna oberoende av taxerinkomster samt att bereda tjänstebiträden statsanställning. Vad särskilt sistnämnda fråga angår kan det nämligen enligt min uppfattning icke anses lämpligt, att en tjänstemannakår, som har att förrätta ett rent statligt arbete, icke endast är undandragen tjänstemannaansvar utan även är berövad de förmåner, som en anställning i statens tjänst medför.» Det förefaller mig, som om den av departementschefen vidtagna åtgärden icke skulle låta sig riktigt föräna med det år 1939 gjorda uttalande som jag här har citerat.

Då emellertid ärendet är avgjort i första kammaren — motionerna ha nämligen för en stund sedan avslagits i första kammaren — är det icke möjligt att här nu framställa det yrkande om bifall till motionerna som jag eljest tänkt att göra.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Herr **Ericsson** i Sörsjön har visserligen icke ställt något yrkande, men då jag haft för avsikt att vid den första punkt i jordbruksutskottets utlåtande, där överläggning förekom, avgiva en personlig deklaration, har jag nu begärt ordet.

Vid den nu föredragna punkten liksom de övriga punkter i utskottsutlåtandet har jag anslutit mig till utskottsmajoritetens uppfattning, och det är därför jag vid detta tidigare skede av utlåtandets behandling vill avgiva ett principuttalande.

I likhet med vad som skett i fråga om de flesta övriga huvudtitlar har Kungl. Maj:t även föreslagit sänkning av en del av de på nionde huvudtiteln utgående anslagen. Ett ofta återkommande uttryck i departementschefens motivering för anslagsäskandena är: med hänsyn till det statsfinansiella läget anser jag mig böra föreslå en begränsning av anslaget till o. s. v. I den mån som anslagsminskningar kunna ske genom rationella besparingsåtgärder och i den mån de kunna ske utan eftersättande av effektiviteten i berörda anordningar, är självfallet medelsbegränsningen enbart berömvärd. I några fall har emellertid beskrivningen av anslagen skett på ett sådant sätt och i en sådan utsträckning, att jag under normala förhållanden knappast skulle kunnat medverka härtill. Vad jag här säger, får icke upptagas som en kritik vare sig mot departementschefen eller mot regeringen i dess helhet. Det är icke min avsikt. Jag förstår till fullo, att då vissa anslagsposter måst väsentligt ökas och en hel rad nya av krisförhållandena betingade sådana ha tillkommit, har det för departementschefen helt enkelt varit en tvingande nödvändighet att vidtaga reduceringar på en hel del andra anslagsposter. Jag är fullt medveten om att vi måste finna oss häri, och jag tror, att detta bör kunna ske utan någon som helst självövervinnelse, även om det på vissa punkter förefallit önskvärt, att något större anslag kunnat beviljas. Utskottet har också i huvudsak följt Kungl. Maj:ts förslag hela raden igenom. Det är endast i två fall, då enligt utskottets förmenande särskilt starkt vägande skäl tala för att en viss justering av departementschefens anslagskrav vidtages. I övrigt har som sagt utskottet tillstyrkt de av departementschefen begärda anslagen med oförändrade belopp.

Det för oss svenskar under det pågående kriget tvivelsutan allra viktigaste problemet har varit och är fortfarande att med bibehållande av vår självstän-

Lantbruksingenjörer och deras biträden: avlöningar. (Forts.)

dighet, vår frihet och vår demokrati söka hålla oss utanför det stora ovädet. Då vi allesammans äro tämligen överens om, att detta icke kan ske utan enorma uppoffringar för försvarsändamål, så bör det vara tydligt, att en stramare anslagsberäkning för övriga ändamål äro ofrånkomliga och att denna stramare anslagsberäkning även måste drabba jordbrukets huvudtitel. Jag kan dock icke gärna, herr talman, underlåta att i detta sammanhang uttala den meningen, att om det pågående, jag vill säga i stort sett förtjänstfulla, besparingsarbetet icke kan utsträckas till att omfatta även en rationalisering och ett förbilligande av försvarskostnaderna, självfallet — jag understryker det bestämt — utan eftersättande av ändamålsenligheten och effektiviteten, då riskera vi, att hela den i stort upplagda besparingsaktionen blir tämligen värdelös. Jag säger detta därför, att det synes mig, som om de inbesparade beloppen på övriga huvudtitlar icke rimligtvis ensamma kunna ernå en sådan storleksordning, att de nämnvärt kunna inverka på budgetens samlade miljardbelopp. Jag tar det också som självfallet, att besparingsarbetet pågår för fullt även inom det militära området.

Jag har varit angelägen om att på ett tidigt stadium av behandlingen av nionde huvudtiteln understryka detta, därför att jag kommer att biträda åtskilliga anslagsbegränsningar där sänkningen rör sig om ett fåtal tusen och kanske i något fall ett fåtal hundra kronor. Om det är så, som vi alla självfallet livligt hoppas och önska, att vi snart nog skola få förmånen att leva under lugnare och mera normala förhållanden, då uttalar jag den förhoppningen, att de nu beskurna anslagen icke enbart beträffande nionde huvudtiteln utan beträffande samtliga civila huvudtitlar, om jag får begagna detta uttryck, då kunna återföras till belopp som bättre svara mot behoven.

Efter denna rent allmänna deklARATION skall jag bara be att få yttra ett par ord om den motion som herr Ericsson i Sörsjön nyss talade om. Det gäller här anställandet av tre ritbiträden hos lantbruksingenjörerna. Samtliga dessa tre tjänster äro för närvarande vakanta. Enligt lantbruksingenjörernas uppfattning är det icke erforderligt att i närvarande stund anställa några nya befattningshavare. Om det skulle vara på det sättet, att herr Ericsson i Sörsjön har rätt i sin ekonomiska beräkning, då han säger, att besparingen i detta fall icke kommer att uppgå till det belopp av 9,500 kronor som här talas om utan blir något mindre, ja även om det skulle vara riktigt, att besparingen skulle bli väsentligt mindre, så utgör detta ändå icke någon som helst motivering för att i närvarande stund tillsätta befattningshavare som efter allt att döma icke äro erforderliga. Jag tror, att jag skulle ha försvarat denna tillfälliga besparingsåtgärd, även om vi hade levat under fullt normala förhållanden.

Herr talman! Med vad jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8, angående statskonsulenter: omkostnader.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr Gardell: Herr talman! Regeringens äskande angående anslag på nionde huvudtiteln under rubriken »Statskonsulenter: Omkostnader» avser för statskonsulenternas reseersättningar m. m. ett förslagsanslag av kronor 5,000. I

*Statskon-
sulenter:
omkost-
nader.*

Statskonsulenter: omkostnader. (Forts.)

anledning härav har jag i motion påyrkat, att reseanslaget till statskonsulenten i fårskötsel höjes från 1,700 till 2,700 kronor och att anslaget sålunda skall utgå med ett sammanlagt belopp av 6,000 kronor. Enligt uppgift ha resekostnaderna för den statskonsulent som handhar ärenden rörande fårskötseln tidigare under en följd av år uppgått till cirka 3,000 kronor per år.

Vårt nuvarande läge har icke gjort åtgärder till fåravelns höjande och tillvaratagande av de möjligheter, som en rationellt handhavd fårskötsel ger, mindre aktuella. Av kända skäl lider vårt land för närvarande av en ur åtskilliga synpunkter oroande brist på ull, skinn och fårkött. Särskilt i fråga om ullen synas åtgärder välmotiverade för tillvaratagande av de möjligheter som finnas.

»Sverige är ett för rikt land att ägna sig åt fårskötsel, men tider kunna komma, då även Sverige får ägna sig däråt, liksom det fattiga Norge», yttrade den norske statskonsulenten för denna näringsgren vid ett besök i Sverige för några år sedan, då hans uppmärksamhet fästes vid den ringa omfattning i vilken fåraveln bedrevs i vårt land. Erfarenheter från såväl Norge som Sverige visa, att fårskötseln rätt bedriven på längre bort belägna jordbruk lämnar god avkastning och i många fall är en synnerligen lämplig verksamhet. På de sämre jordarna och de mera dåliga betesmarkerna är fårskötseln även mera lönande än någon annan gren av husdjurskötsel.

Det är under sådana förhållanden beklagligt — icke minst med hänsyn till vårt nuvarande läge med försvårade importmöjligheter o. s. v. — att fåraveln i stora delar av landet praktiskt taget upphört. Det lär icke heller förnekas, att detta till icke ringa del sammanhänger med den föga positiva hållning statsmakterna intagit till densamma. Den praktiskt erfarne vet, att om man vill åstadkomma verkliga resultat i sådana avseenden, kräves det icke blott skriftlig propaganda och arbete på en expedition av den som vill ägna sig åt en sådan verksamhet, utan för att höja intresset för fåraveln måste statskonsulenten på många ställen infinna sig personligen samt lämna råd och upplysningar i fråga om byggnader, betesmarker, stängsel o. s. v. Såsom förut antytts, är det ofta de avlägsnare bygderna, som särskilt lämna sig och hava naturliga förutsättningar för fårskötseln, och skall konsulenten här kunna lämna hjälp, kräves det nog, att han skall kunna företaga både många och långa resor till olika delar av landet. Nödvändigheten härav synes uppenbar, om någonting skall kunna uträttas, och att under sådana förhållanden minska anslaget för resekostnader m. m., särskilt då statens järnvägar höjt biljettpiserna och omkostnaderna vid resor även på annat sätt fördyrats, kan ej vara riktigt.

Jag skulle därför helst vilja yrka bifall till min motion om anslagsförhöjning, så att det anslag varom nu är fråga höjes med 1,000 kronor, ty detta skulle nog ur åtskilliga synpunkter vara välbehövligt.

Det enhälliga utskottet har emellertid uttalat, att resekostnaderna för de övriga statskonsulenter torde komma att något minskas till följd av ändrade arbetsförhållanden i nuvarande krisläge. Jag har svårt att yttra mig därom men finner mig av den formulering utskottets utlåtande erhållit berättigad att draga den slutsatsen, att man räknat med att pengar sålunda skulle kunna ställas till förfogande till det ändamål jag i motionen avsett. Utskottet säger sig även vara av den uppfattningen, att sagda önskemål kunde i viss mån tillgodoses i avsedd omfattning inom anslaget ram, och jag ber att få taga fasta därpå. Jag ber därför att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta en vördsam hemställan, att han ville i anslutning till det sålunda gjorda uttalandet bereda möjlighet till ökade resor för den statskonsulent som särskilt har att ägna sig åt fårskötseln främjande. Det är att hoppas, att till detta ändamål skall kunna utgå de så välbehövligen högre belopp

Statskonsulenter: omkostnader. (Forts.)

som jag i motionen förordat, även om övriga statskonsulenter då få nöja sig med att dela vad som blir över. I förhoppning att sålunda se mitt önskemål i mesta möjliga mån tillgodosett har jag, herr talman, intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23, angående lantbrukshögskolan: underhåll av byggnader m. m.

*Lantbrukshögskolan:
underhåll
av byggnader m. m.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 23 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan: Underhåll av byggnader m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 22,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 14 av herr *Elofsson, Gustaf*, likalydande med II: 28 av herr *Norup*, vari hemställts, att riksdagen måtte anslå ett belopp av 20,000 kronor för år 1941 till modernisering av mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård;

2) II: 219 av herr *von Seth*, vari hemställts, att riksdagen måtte anvisa ett belopp av 15,000 kronor under budgetåret 1941/42 för reparationer av föreståndarebostaden vid Flahult.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 14 och II: 28, likalydande, samt II: 219, till Lantbrukshögskolan: Underhåll av byggnader m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 22,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Norup: Herr talman! En av de åtgärder statsmakterna företagit för att uppmuntra och stimulera jordbruksproduktionen har varit inrättande av statliga försöksgårdar. En av dessa försöksgårdar är sedan våren 1940 förlagd till Ugerup i Kristianstads län. Denna har tillkommit med speciell uppgift att undersöka möjligheterna för ett bättre ekonomiskt utbyte av potatis- och tobaksodling å sandjordsdistrikten i södra Sverige.

Det var också med stor tillfredsställelse och med stora förhoppningar, som Ortsbefolkningen emottog 1939 års riksdags beslut om inköp av egendomen Mosslanda för att av densamma utforma Ugerups försöksgård. Ortsintresset har ju också kommit till synes genom ekonomiskt bidrag av 20,000 kronor. I den plan, som uppgjordes vid försöksgårdens inköp och som godkändes av 1939 års riksdag, ingick även visst om- och nybyggnadsprogram. Sålunda skulle en ombyggnad av huvudbyggnaden ske för 30,000 kronor och tre arbetarebostäder uppföras, ävenledes för 30,000 kronor. En ändring av ladugården skulle ske för 4,000 kronor och åskledare uppsättas för 2,000 kronor. Alla dessa ombyggnader ha redan utförts utom reparationen av huvudbyggnaden. Departementschefen har ansett, att denna ombyggnad kan anstå även i år. Denna synpunkt har också biträtts av jordbruksutskottet. Jag kan dock icke underlåta att framföra några synpunkter, som icke i tillräcklig grad beaktats.

Lantbrukshögskolans styrelse har i sin skrivelse om medelsanvisning framhållit, att mangårdsbyggnaden ej är i sådant skick, att den kan uppvärmas

Lantbrukshögskolan: underhåll av byggnader m. m. (Forts.)
och bebos vintertid. Styrelsen anhåller, att medel ställas till förfogande här-
för. Att denna sak varit aktuell redan från början framgår av jordbruksut-
skottets yttrande 1939, däri utskottet framhåller nödvändigheten av att ytter-
väggarna å mangårdsbyggnaden å Ugerup isoleras.

För att undersöka förhållandena, besökte jag för en tid sedan försöksgår-
den. Att bostaden ej kan bebos vintertid och behöver restaureras, blev jag
strax klar på. Isoleringen är så dålig, att det säkert är hälsofarligt att bebo
rummen vintertid. I ett rum, nu inrett för en assistent, som i dagarna till-
träder sin befattning, fanns fuktfläckar på tapeterna cirka 60 cm från golvet.
Samtliga kakelugnar verkade mycket bristfälliga. Det skulle medföra brand-
risk, om man försökte ordentligt värma upp bostaden. Fönstren voro otäta,
och innanfönster saknades i allmänhet. I vissa lokaler sviktade golvtilljorna,
och i andra våningen — jag tror det var lantbrukselever, som bodde där —
hade man trampat igenom golvtilljorna på åtskilliga ställen. I källaren fanns
en brunn, vilket givetvis icke minskade fuktighetsgraden i bostaden. Det kan
icke vara staten värdigt, att dylika förhållanden tolereras. Utskottet säger
också i sitt utlåtande i år: »Det är angeläget, att byggnadsbeståndet å statens
egendomar sättes i gott skick, icke minst med hänsyn till pågående statsunder-
stödda verksamhet för höjande av byggnadsstandarden på landsbygden.»

För närvarande bor föreståndaren i en av de mycket trevliga nybyggda ar-
betarbostäderna, men efterhand som driften nu efter ett år kommit i normala
gångor, behövs denna bostad för arbetsfolket. Då ingen, som besökt gården
och sett förhållandena, kan begära, att föreståndaren under kommande vinter
skall bebo huvudbyggnaden i dess nuvarande skick, är det nödvändigt, att
medel anvisas och att reparationer igångsättas fortast möjligt.

Jag respekterar den synpunkt, som framkommit i såväl departementsche-
fens som utskottets yttrande, att det är nödvändigt att iakttaga sparsamhet,
men jag kan icke gilla, att — trots de finansiella resurser, vi ännu besitta
här i landet — staten på grund av budgetära skäl undandrager sig krav, som
sambället ställer på den enskilde.

Jag vädjar till herr jordbruksministern att närmare undersöka förhållan-
dena vid Ugerups försöksgård och sedan så fort ske kan framlägga förslag
om medelsanvisning till iordningställande av ovannämnda boningshus.

Jag skall, herr talman, icke framställa något yrkande om bifall till min
motion, som avstyrkts av ett enhälligt jordbruksutskott, men jag har icke
kunnat uraklåta att säga dessa ord, för att belysa frågan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhand-
lingar.

Herr von Seth: Herr talman! På denna punkt har jag väckt en motion angå-
anslag anslag för reparation av föreståndarebostaden vid försöksgården Flahult.
Jag skall icke trötta kammaren med någon svartmålning beträffande det där
rådande tillståndet. Där råder ungefär samma tillstånd, som det herr Norup
nyss skildrade på tal om försöksgården Ugerup. Om en enskild person bjöde
sina anställda sådana bostadsvillkor, som staten bjuder sina anställda vid
Ugerup och Flahult, skulle han bliva tagen i kragen av hälsovårdsnämnden
och utsättas för klander från det allmännas sida. Beträffande Flahult skall jag
gärna erkänna, att staten anslagit medel för iståndsättande av arbetarbostä-
derna, men föreståndarebostaden befinner sig i sådant skick, att den är obe-
boelig. Föreståndaren nödgas bo cirka 4 km. ifrån sin arbetsplats, och detta är
till förfång för den mycket viktiga försöksverksamhet, som där bedrives.

Utskottets ärade vice ordförande höll vid punkt 5 ett principanförande, som

Lantbrukshögskolan: underhåll av byggnader m. m. (Forts.)

jag i mångt och mycket kan instämma i. Herr Andersson i Löbbo betonade emellertid, att han i sitt anförande icke ville inlägga någon kritik emot regeringen. Därvidlag är jag icke ense med min ärade vän herr Abel Andersson. Jag kan icke finna annat än att det förefaller, som om jordbruksministern nästan glatt sig åt att kunna spara in tusen kronor här och tio tusen kronor där. Det är ganska betecknande för den svenska riksdagens sätt att spara, att vårt besparingsarbete är effektivt, när det gäller att spara på tusenlapparna, men när det gäller miljonerna, så låta vi dem rulla. Här vill man spara på anslag under nionde huvudtiteln på sådant sätt, att effektiviteten av arbetet vid jordbrukets försöksgårdar och andra institutioner äventyras. Vi ha alltför rundhänt beviljat miljonanslag till mindre angelägna ändamål. Chefen för jordbruksdepartementet, som för närvarande försvarar sin huvudtitel i första kammaren, borde föreslagit besparingar på andra anslag än det nu ifrågasvarande. Jag syftar härvid på de förhållanden, som berörts i en reservation, vilken avgivits av bland andra herr Janson i Frändesta och vilken går ut på en avsevärd nedprutning på avdikningsanslaget, en nedprutning, varigenom man skulle kunna inbespara avsevärt över 300,000 kronor. När det gällt ett trettiotusental kronor för reparation av bostäder vid Flahult, då har departementschefen med glädje sparat och eftersatt effektiviteten vid denna försöksgård. Herr talman, jag vill betona, att de försök, som utföras vid Flahult, i första hand komma det mindre jordbruket tillgodo. Framförallt gäller detta om mossodlingarna. Vid Flahult pågå för närvarande försök med nya foderväxter, exempelvis sötlupiner o. d. Dessa försök äro ett led i strävandena att främja vår folkförsörjning och böra på allt sätt understödjas.

Den föregående ärade talaren, herr Norup, förklarade, att han icke ville framställa något yrkande beträffande försöksgården Ugerup. Mitt samvete bjuder mig att framställa ett yrkande, i all synnerhet som jag funnit, att man borde kunna spara på andra håll. Jag anser, att man befrämjar vår försvarsberedskap genom att anslå medel till nu ifrågasvarande ändamål. Hade statssekreterare Erlander varit här, hade jag gärna velat säga honom, att det skulle varit högst önskvärt, att han medverkat till att jordbruket fått åtminstone några tiotusental kronor av det stora anslag av arbetslöshetsmedel, som skall utgå till en teaterbyggnad i Malmö. Jag förstår, att jag trampar malmöborna på tårna. Detta byggnadsföretag behöver igångsättas för att minska arbetslösheten och stimulera byggnadsverksamheten. Jag tycker dock, att det är upprörande att bevilja ett så stort anslag för uppförande av en teaterbyggnad, samtidigt som man på nionde huvudtiteln försöker spara på tusenlapparna, när det gäller anslag till mycket viktiga ändamål.

Herr talman! Jag ber att vid punkt 23 få yrka bifall såväl till den av herr Norup väckta motionen om anslag för modernisering av mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård som till den av mig avgivna motionen angående anslag för reparationer av föreståndarebostaden vid Flahult.

Herr Andersson i Löbbo: Herr talman! Herr von Seth framhöll, att hans syn på departementschefens ställningstagande till anslagskraven under nionde huvudtiteln vore en helt annan än den, jag hade givit uttryck åt i mitt anförande vid behandlingen av punkt 5 i föreliggande utlåtande. Herr von Seth trodde, att det varit med en viss tillfredsställelse, som departementschefen föreslagit vissa beskärningar av huvudtitelns anslag. Jag anser däremot, vilket jag också framhöll, att de av departementschefen föreslagna prutningarna tvevelsutan förestavats av en tvingande nödvändighet. Jag har, herr talman, varken anledning eller lust att uppträda som försvarsadvokat för departementschefen. Han kommer säkerligen att svara för sig själv. Jag bara konstaterar,

Lantbrukshögskolan: underhåll av byggnader m. m. (Forts.)
att herr von Seth och jag ha olika uppfattningar beträffande motiven till departementschefens ställningstagande. Det är förmodligen ingenting att göra åt den saken.

Vad beträffar de motioner, som herr von Seth yrkat bifall till, så ha de — vilket även motionärerna medgivit — mycket välvilligt behandlats av utskottet. Utskottet har sålunda framhållit, att det är angeläget, icke minst med hänsyn till pågående statsunderstödda verksamhet för höjning av byggnadsstandarden på landsbygden, att även statens egendomar försättas i gott skick. Utskottet har likväl av budgetära skäl i nuvarande hårt ansträngda finansiella läge icke kunnat förorda bifall till motionerna. Utskottet anser, att erforderliga medel böra ställas till förfogande, så snart detta låter sig göra utan hinder av statsfinansiella hänsyn, samt att i samband därmed de tidigare upprättade byggnadsplanerna böra tagas under omprövning med hänsyn till de ändrade förhållandena.

Jag tror, att det är sällan några motionärer blivit så välvilligt behandlade som herrar Norup och von Seth. Motionärerna ha fått så mycket på hand, att de borde kunna vara belåtna med utskottets förslag. Jag ber i alla händelser att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Seth: Herr talman! Jag är ytterligt tacksam för jordbruksutskottets synnerligen välvilliga uttalande. Jag vill emellertid betona, att min inställning till de olika problemen säkerligen i princip icke så mycket skiljer sig från utskottets vice ordförandes, som det kanske kunnat förefalla av vad som yttrats i denna debatt. Jag är emellertid utomordentligt tacksam för att jordbruksutskottets vice ordförande icke uppträtt som försvarsadvokat för jordbruksministern.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som innefattades i bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 24—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27, angående lantbrukshögskolan: bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m.

Lantbrukshögskolan: bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 27 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 72,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 36 av herr *Bondeson m. fl.* samt II: 65 av herrar *Janson* i Frändesta och *Liedberg*, vari hemställts, att riksdagen till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings- sort- och ogräsförsök m. m. för budgtåret 1941/42 måtte anvisa ett anslag av 98,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 36 och II: 65, till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 72,000 kronor.

Lantbrukshögskolan: bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m.
(Forts.)

Vid punkten hade fogats reservation av herrar *Gabrielsson, Bondeson* och *Janson* i Frändesta, vilka hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 36 och II: 65, till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 98,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Janson** i Frändesta: Herr talman! Det har redan från ett par håll framhållits, att Kungl. Maj:t gått väl långt, då det gällt att pruta på anslag under nionde huvudtiteln. Det är väl ingen, som icke har klart för sig, att det är nödvändigt att i nuvarande läge iakttaga sparsamhet, men det är sättet det härvidlag kommer an på. Man kan spara på så många olika vis. Det förefaller, som om man »nupit av» nionde huvudtitelns anslag här och där, för att på så sätt nedbringa huvudtitelns slutsumma, och som om prutningarna skett utan att man i alla fall riktigt gjort klart för sig de praktiska verkningarna av de ifrågasatta besparingsåtgärderna. Jag har i utskottet reserverat mig för en höjning med 26,000 kronor. Jag vill emellertid betona, att jag på en annan punkt reserverat mig för en nedprutning av ett anslag med betydligt större belopp. Jag har den uppfattningen, att jordbruksutskottet och riksdagen böra utnyttja sina möjligheter att granska Kungl. Maj:ts anslagsäskanden. Det är ju icke utan vidare givet, att Kungl. Maj:t i sina förslag till besparingar kommit till på öret riktiga siffror. Anslaget till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. nedskars vid förra årets riksdag med 52,000 kronor. Vad blev följden? Antalet lokala gödslingsförsök, som år 1939 var 3,703, minskades under 1940 till 2,096, och antalet sortförsök, som 1939 var 729, minskades under år 1940 till 586. Det är klart, att även andra faktorer än anslagets nedprutning medverkat till detta resultat. Under föregående år rådde t. ex. stor brist på arbetskraft och på drivmedel. Minskningen har säkert dock först och främst berott på, att anslaget beskurits.

I år föreslår departementschefen, att anslaget skall ytterligare reduceras med 8,000 kronor till 72,000 kronor. I avgivna motioner och i reservationen har föreslagits, att anslaget skall bestämmas till 98,000 kronor. Vad blir följden av en småskuren sparsamhet på denna punkt? Jo, det blir, att den stora dyrbara jordbruksförsöksanstalten, som i stor utsträckning arbetar just med resultaten från dessa försök, kommer att delvis arbeta »i tomme». Följden av att vi vidtaga denna lilla besparing på 26,000 kronor blir, att den stora anläggningen vid Albano icke kan utnyttjas på ett fullt effektivt sätt. En hel del av dessa försök upprepas år efter år i serier. Detta gäller t. ex. sortförsök, kalkförsök och bearbetningsförsök. Minskas anslaget, kunna många års försöksarbeten komma att riskeras.

Saken har även en annan sida. Under de sista årtiondena har den s. k. försöksringsverksamheten arbetat sig fram. Den har tillkommit på privat initiativ. Jordbrukare på olika håll i landet blevo på det klara med, att det inom jordbruket behövdes en intensifierad försöksverksamhet som för övrigt även sysslade med andra praktiska frågor än gödslings- och sortförsök. Den privata försöksverksamheten har växt ut, så att den numera i stort sett omfattar hela södra och mellersta Sverige. Man har intimt samarbetat med centralanstalten. Det tillsattes så småningom en utredningskommitté, som framlade förslag, bland annat, om att försöksringar icke längre skola få mottaga bidrag från enskilda, t. ex. från konstgödsselfirmor. I stället ställdes i utsikt, att staten skall lämna nödvändiga anslag. Det har staten också gjort under de första

Lantbrukshögskolan: bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m.
(Forts.)

åren, men anslagen ha undan för undan minskats på ett sådant sätt, att försöksverksamhetens framtida bestånd nu allvarligt äventyrats. Man kan ju säga, att om denna verksamhet är nyttig för jordbruket, så böra väl jordbrukarne själva kunna bekosta densamma. Detta resonemang kan ju förefalla riktigt. En stor del av de större jordbrukarne äro nog beredda att åtaga sig de utgifter, som äro förenade med denna verksamhet. Man har emellertid undan för undan fått med ett allt större antal mindre jordbrukare. Som bekant, lida många av de mindre jordbrukarne av en permanent brist på kontanter. Det är mycket svårt för mindre jordbrukare att få pengar över till de relativt små utgifter, som det här rör sig om. Om försöksavgiften på grund av anslagets minskning måste ökas, så är det att befara, att småbrukarne komma att utträda ur ringarna. En sådan utveckling är sannerligen icke önskvärd. Försöksringarna ha en mycket stor betydelse. De ha givit jordbrukarne hjälp till självhjälp och sporrat dem i deras yrkesutövning.

Det är av allra största betydelse, att denna verksamhet kan få fortsätta. Statsrådet yttrar i denna punkt i propositionen: »Därvid bör bland annat tagas under övervägande, om och i vad mån ändrade eller nya jordbruksförsök lämpligen böra prövas i syfte att — särskilt under rådande kristillstånd med avspärrad tillförsel av förnödenheter — tillvarataga alla möjligheter och utvägar att öka landets förmåga till självförsörjning.» Å ena sidan säger departementschefen, att man skall tillvarataga alla möjligheter, som finnas att öka försöksverksamheten — man skall t. o. m. anställa nya jordbruksförsök — men å andra sidan föreslår statsrådet, att på det redan förut nedprutade anslaget skall prutas ytterligare 8,000 kronor. Jag kan icke riktigt förstå logiken i statsrådets resonemang. Det gäller ju att åstadkomma största möjliga produktion inom jordbruket. Man bör icke gå in för en besparing på ett par tiotusental kronor, om man därigenom »sätter käppen i hjulet» och hejdar en viktig verksamhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits vid denna punkt.

Herr Andersson i Löbbo: Herr talman! Herr Janson i Frändesta uttalade som sin uppfattning att dispositionen av de olika anslagen under nionde huvudtiteln hade kunnat ske på ett annat sätt. Ja, det kan ju hända, att om man ser denna sak från motionärens synpunkt eller från utskottets synpunkt, blir resultatet något olika. Vi ha vid behandlingen av nionde huvudtiteln under de gångna veckorna fått en rad mer eller mindre visa förslag, hur vi skulle omdisponera den totala medelsfördelningen. Det har kommit kloka män och sagt: »Varför icke taga något av de pengar, som äro anvisade för vissa ändamål på kapitalbudgeten, och i stället ge dem till ordinarie budgetändamål?»

Jag förmodar, att vi icke behöva ingå vidare i motivering, varför utskottet för sin del icke ett ögonblick kunnat reflektera på att gå den vägen. Om nämligen utskottet skulle göra försök att i större skala göra en sådan omdisponering av medelsfördelningen på olika anslagsposter, skulle detta medföra betydande risker.

Jag vill ej bestrida, att det anslag, varom här är fråga, tvivelsutan är ett av de anslag, där även enligt min uppfattning en något högre medelstilldelning varit önskvärd. Jag tror emellertid icke, att den omständigheten, att anslaget nu av Kungl. Maj:t och utskottet föreslås begränsat, behöver medföra, att en omläggning av försöksverksamheten i sådant syfte, att den toge sikte på särskilda under nuvarande rådande kristillstånd förefintliga situationer, äventyrades.

Lantbrukshögskolan: bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m.
(Forts.)

Jag tror också, att herr Jansons påstående om att jordbruksförsöksanstalten skulle behöva arbeta i tomme för den händelse en beskärning skedde till det belopp, som här föreslås, är oriktigt. Jag föreställer mig nämligen, att jordbruksförsöksanstalten har nog arbetsuppgifter ändå att fullfölja och att man icke behöver riskera ett arbetande i tomme, som motionären ifrågasatte.

Herr talman! Med denna korta motivering ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Janson** i Frändesta: Herr talman! Jag fick icke riktigt klart för mig en sak i herr Anderssons i Löbbo anförande. Det var vad han nämnde om prutning på kapitalbudgeten.

Om herr Andersson i Löbbo menade, att den prutning jag föreslagit var gjord på kapitalbudgeten, är det icke så. Det är nämligen på nionde huvudtiteln, punkten 136:o).

Beträffande sedan det där, att centralanstalten skulle arbeta i tomme, sade jag icke riktigt så, utan jag sade, att en stor del av centralanstaltens arbete bygger på dessa försök och att, i den mån dessa försök minskas, minskas också centralanstaltens möjligheter att effektivt arbeta.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Vad jag yttrade var att någon inom utskottet föreslagit, att man skulle taga medel från kapitalbudgeten. När herr Janson vet med sig, att det icke är han, som fällt detta yttrande, behöver herr Janson självfallet icke känna sig träffad.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 28.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 29, angående Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: avlöningar.

*Alnarps
lantbruks-,
mejeri- och
trädgårds-
institut:
avlöningar.*

Efter föredragning av punkten yttrade

Herr **Paulsen**: Herr talman! Syftet med den motion, som herr Liedberg och jag väckt, var att bereda en av lärarne vid Alnarps lantbruksinstitut möjlighet att slippa ifrån undervisningen i matematik och geometri för att få större möjligheter att undervisa i maskin- och redskapslära. Vid omorganisationen beräknades hans undervisning till 500 timmar. Den har nu utökats till 650. Samtidigt har också jordbrukarnes användning av maskiner och redskap ökat i mycket hög grad. Detta har gjort, att denne lärares undervisning i maskin- och lantbruksredskapslära borde utvidgas. Detta kan icke ske, utan att undervisningen i matematik och geometri avlyftes i samma mån. Därför ha vi föreslagit en anslagshöjning med 1,000 kronor.

Emellertid har jordbruksutskottet ej velat vara med om den saken. Det har avstyrkt denna motion såväl som alla motioner överhuvud taget. Det är ganska tröstlöst att motionera i riksdagen numera; ty motionerna må vara än så nyttiga, så avslås de, under det att Kungl. Maj:ts propositioner, även om de ej äro sådana som man skulle önska, tillstyrkas. Det har blivit så nu på senare tid.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut; avlöningar. (Forts.)

Det är mycket ledsamt, att jag skulle behöva konstatera denna sak. Nu finnes icke jordbruksministern här i kammaren, men det kan ju hända, att han kommer att läsa protokollet efteråt. Jag är icke säker om det; men för den händelse han skulle göra det, skall jag vädja till honom, att han åtminstone till nästa år tar upp denna post, som herr Liedberg och jag motionerat om.

Jag gör intet yrkande, då jag förstår, att det ej tjänar någonting till; annars skulle jag göra det.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 30—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Undervisning
för i det
mindre jord-
bruket del-
tagande män
och kvinnor.*

Punkten 49, angående undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 49 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 59,500 kronor.

I detta samband hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 17 av herr *Carlström m. fl.*, likalydande med II: 30 av herr *Nolin m. fl.*, vari hemställts, att som bidrag till kurser för klubbledare inom jordbrukarungdomens förbund måtte för budgetåret 1941/42 ett belopp av 1,750 kronor ställas till lantbruksstyrelsens förfogande;

2) II: 220 av herr *Nilsson* i Spånstad *m. fl.*, vari hemställts, dels att anslaget till undervisning måtte utgå med kronor 59,800, dels att anslaget till lokala ledare etc. måtte bibehållas som ett anslag till hushållningssällskapens förfogande för instruktionskurser för lokala ledare inom den av sällskapen ledda ungdomsverksamheten.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 17 och II: 30, likalydande, samt II: 220, till Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 59,500 kronor.

Vid punkten hade fogats reservation av herrar *Gabrielsson, Mannerskantz, von Stockenström, Liedberg* och *Carlström*, vilka hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionen II: 220 samt med bifall till motionerna I: 17 och II: 30, till Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 61,250 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Liedberg: Herr talman! Det rör sig här om ett anslag på 1,750 kronor, för vars beviljande åtskilliga av utskottets ledamöter anmält reservation. Detta anslag tillkommer indirekt organisationen J. U. F. men direkt hushållningssällskapen för anordnande av kurser för utbildning av lokala ledare för denna organisations verksamhet.

Jag skall ej taga upp frågan i hela dess vidd vid detta tillfälle. Det är ett

Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor.

(Forts.)

mindre belopp det rör sig om här. Det större beloppet, som gäller denna fråga, återfinnes under punkten 115:o).

Utbildningen av dessa lokala ledare är ett omvittnat behov. Deras verksamhet är väl värd allt stöd. Det är ytterligt ägnat att förvåna, att Kungl. Maj:t har låtit sin sparsamhetsiver taga sig sådana uttryck som att skära ned denna kursverksamhet. Det står knappast i överensstämmelse med de synpunkter, som man tycker borde vara vägledande för Kungl. Maj:t vid ett sådant här tillfälle. Jag säger det, även om jag riskerar, att Kungl. Maj:t upptager detta som en kritik.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som på denna punkt är avgiven av herr Gabrielsson m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Nolin* och *Westerdahl*.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Det är riktigt som herr Liedberg nyss anförde, att skillnaden i pengar mellan utskottets och reservanternas förslag är icke mer än 1,750 kronor. Det kan kanske emellertid icke vara ur vägen att i det sammanhanget erinra om den besparing, när det gäller ifrågasvarande ändamål, som i övrigt har skett. Anslaget till hushållningssällskapens undervisningskurser är uppfört med oförändrat belopp, 46,800 kronor, likaså anslaget till annan undervisning 9,700 kronor. Däremot har det förutvarande anslaget 13,000 kronor till studieresor strukits, därför att man från såväl departementschefens som från utskottets sida — och i det fallet har utskottet varit enigt — ansett, att dylika studieresor under nuvarande förhållanden utan alltför stor olägenhet kunnat inställas. Vidare har anslaget till bidrag till byrån för jordbrukets ungdomsutbyte minskats från 8,500 kronor till 3,000 kronor, vilket senare belopp ansetts tillräckligt. Slutligen har departementschefen ej begärt och utskottets majoritet icke heller tillstyrkt ett anslag på 1,750 kronor till instruktionskurser för lokala ledare inom jordbrukarungdomens förbund.

Jag vill icke bestrida, att dylika kurser ha sin stora betydelse. Det råder ingen diskussion om den saken. Men utskottsmajoriteten har dock ansett, att detta är sannolikt icke ett sådant ändamål, som i närvarande stund är ofrånkomligen nödvändigt. Jag känner en smula till jordbrukarungdomens förbunds verksamhet. Jag är förvissad om, att denna gagnande verksamhet kommer att fortsättas i ungefär oförminskad utsträckning, även om man i nuvarande tid nödgas gå med på i vissa avseenden sänkta statsbidrag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 50 och 51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52, angående hästavelns befrämjande.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 52 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

*Hästavelns
befrämjande.*

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 37 av herr *Bengtsson m. fl.* samt II: 48 av herr *Werner m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i vad det avsåge viss nedskärning av de vid hästpremieringarna utgående penningprisen, måtte besluta, att å riksstaten för budgetåret 1941/42 till hästavelns befrämjande anvisa ett reservationsanslag av 346,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 325,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 37 och II: 48, till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

I en vid punkten fogad reservation hade herrar *Tjällgren, von Stockenström, Liedberg* och *Gustafson* i Vimmerby hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 37 och II: 48, till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 346,000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Liedberg:** Herr talman! Vi ha en del utskottsledamöter reserverat oss på denna punkt för ett anslag på 21,000 kronor mer än vad utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag föreslår riksdagen.

I sin motivering för sitt förslag anför utskottet det vanliga: behovet av största sparsamhet. Det har ju varit i säck innan det kom i påse, och Kungl. Maj:t har varit inne på samma tankegång. Men jag måste säga, att utskottet dock är välvilligt i motiveringen så till vida, att utskottet uttalar, att utskottet utgår ifrån, att sparsamhetsåtgärderna blott må vara tillfälliga. Dessa sparsamhetsåtgärder belöpa sig i det hela på c:a 47,000 kronor.

Jag kan ej underlåta, herr talman, att vid detta tillfälle ändå något erinra om förhistorien till dessa anslag, d. v. s. förhistorien rörande de medel, ur vilka dessa anslag egentligen tagas. Då totalisatorn vid hästtävlingar återinfördes — jag vill minnas att det var 1923 — uttryckte man en blygsam förhoppning om att den vinstandel, som staten skulle få på denna totalisator, så småningom skulle täcka en betydande del eller kanske alla omkostnader, som gingo till hästavelns understöd eller främjande. Hur har det då utfallit? Det har utfallit så, att statens andel har på dessa sjutton år uppgått till 14,682,277 kronor 21 öre. Av detta belopp ha mycket betydande delar överförts till den allmänna budgetens medel och alltså kommit statskassan till godo, *sedan* hästavelns behov har tillgodosetts. Det är belopp, som röra sig om många miljoner, vilka på så vis kommit andra utgiftsbehov till godo. Men när totalisatorn infördes, uttalades av riksdagen uttryckligen, att medlen skulle gå till angivet ändamål.

Härefter kom från Kungl. Maj:t en gång ett förslag — det var statsrådet Sköld som framförde det redan första gången han satt som chef för departementet 1933 — att Kungl. Maj:ts dittillsvarande fria förfogande över överskottsmedlen å denna specialbudget, som den var, skulle begränsas. Kungl. Maj:t begärde bara ett visst belopp; resten fick riksdagen höras om. Redan då uttalades betänkligheter mot att medel ur denna specialbudget överfördes till andra behov. Men det blev naturligtvis riksdagens beslut, att Kungl. Maj:t icke skulle ha större fullmakt än Kungl. Maj:t själv begärt.

Sedan kommo vi några år längre fram, då Kungl. Maj:t sade, att detta att ha en specialbudget för totalisatormedlen är alldeles onödigt, det bara krång-

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

lar till det hela, det är budgettekniskt olägligt o. s. v. Kungl. Maj:t föreslog riksdagen att avskaffa densamma. Vi, som då voro betänksamma, sade: Det där kan naturligtvis låta mycket bra, men vad blir följden? Sedan man avskaffat specialbudgeten, glömmar man allt vad man sagt om dessa medels ursprung och användning. De flyta in direkt i budgeten. Sedan kallar man dem för vanliga budgetmedel och tillämpar på dem samma sparsamhetssynpunkter vid mera prekära tillfällen, som man gör med allting annat.

Då uttalade riksdagen återigen, att det var icke alls meningen, att avskaffandet av specialbudgeten skulle på något vis rubba medlens användning: med andra ord, dessa medel skulle i första hand användas till hästavelns främjande och fylla de krav, som ställdes från det hållet.

Efter tre år — eller så omkring — sedan detta inträffat, äro vi precis där! Nu talar man icke alls om att dessa medel från början och gång på gång enligt riksdagens beslut äro avsedda att understödja hästaveln. Nu talar man om dem som vanliga skattemedel eller vanliga budgetmedel, med vilka allra största sparsamhet skall iakttagas och där rådande finansiella läge omöjliggör att giva det understöd, som hittills utgått.

Jag tycker, att detta är något ganska orimligt. Jag vet mycket väl, att riksdagen kan ändra uppfattning. Men det är icke så, att *riksdagen* har ändrat uppfattning i detta fall; *riksdagen* har tvärtom gång på gång understrukt vidhållandet av sin tidigare uppfattning. Men det hindrar ej, att *Kungl. Maj:t* går fram på detta sätt. Och alla sparsamhetsvänner — både de, som ej äro så rädda för att rikta kritik mot regeringen, och de, som med herr Andersson i Löbbo i spetsen vilja att det icke skall uppfattas som kritik, om man har en annan mening — alla säga att *det* skall man vara överens om, att det är sparsamheten som dikterar och den måste allt annat underordnas.

Vad rör det sig om? Det rör sig om 21,000 kronor. Jag nämnde siffran 47,000 kronor. Den kan sedan delas upp och användas då till premiemedel, som utgå till hästar med c:a 21,000 kronor, och därjämte utgå c:a 26,000 kronor av statsmedel till skådepenningar. Vi som varit emot en nedskärning ha övervägt frågan och sagt oss, att visserligen kunna skådepenningarna vara nyttiga som uppmuntringsmedel, men den skada, som uppstår för den händelse man drar in dem under ett år är kanske mindre än den skada, som skulle uppstå, om penningpriserna vid hästpremieringen skulle indragas. I förhoppning om att få något gehör hos utskottet och riksdagen för vår uppfattning i saken ha vi därför ansett det vara klokast att gå fram så blygsamt som möjligt och åtminstone försöka rädda de vid hästpremieringarna utgående penningprisen.

Vad rör det sig här om för värden? Penningprisen röra sig ju om c:a 21,000 kronor mer eller mindre. Men vad är värdet på de objekt, som man vill förbättra med dessa åtgärder? Ja, vårt hästbestånd är väl värt mellan 400 och 500 miljoner kronor, ja, kanske närmare 500 miljoner kronor. Detta hästbestånd är ett levande kapital, som jordbrukarna besitta — i stort sett är det ju jordbrukarna, som äga hästarna här i landet, och hästbeståndets omvårdnad är väl sannerligen värt någonting. Nu söker man med dessa relativt blygsamma anslag — de äro blygsamma i förhållande till totalvärdet av det, som man vill vårda — leda hästaveln i rätt riktning. Jag tror ingen kan påstå annat, än att den svenska hästaveln står högt och att den är i ständigt framåtskridande. Därom har det vittnats från både in- och utlandet och detta tack vare ett klokt understöd och en i stort sett klok ledning.

Penningpriserna föreslås nu skola sättas ned med olika belopp. För en hingst med värdebokstaven A skulle penningpriset sålunda nedsättas från 250 kronor till 125 kronor; för en hingst, som utmärkts med värdebokstaven

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

AB, sänkes priset från 150 till 100 kronor och för en hingst, som utmärkts med värdebokstaven B, från 100 till 75 kronor. För ett A-sto sättes penningpriset ned från 75 kronor till 50 kronor och för ett fölsto med bokstaven AB från 50 kronor till 40 kronor. Man kan visserligen invända att *ardenneraveln* utan alltför stora olägenheter kan bära denna nedskärning ett sådant år som i år, då denna avel på grund av andra omständigheter fått vind i seglen. Men även om den ena *avelsgrenen* är mindre känslig än den andra, är det tydligt att det för *den enskilde* kan te sig olika och, märk väl, herr talman, det är icke just för de stora egendomsägarna och hästuppfödarna som detta har stor betydelse, utan så är förhållandet mera för de många små uppfödarna, som man velat ha med och som man också lyckats få med i arbetet för en bättre hästavel. Hästaveln och elitarbetet inom denna vilar på ett mycket stort antal småbrukare och medelstora jordbrukare. Det är nämligen icke här som i en del andra länder att hästaveln mer eller mindre kommit att bli en uppgift för ett fåtal större uppfödare. Detta är en av de lyckliga konsekvenserna av statens stöd på området.

Den nordsvenska hästaveln har ständigt varit i stort behov av detta understöd. När en man måste gå 5 eller 10 mil till en premieringsplats för att visa sitt sto eller sin hingst får han offra sitt arbete hemma, och om han är en mindre jordbrukare har han ingen annan att sätta i sitt ställe. Då vill det uppmuntran till för att han skall göra detta.

Sedan kommer jag över till aveln av *ädla hästar*. Det torde vara allom bekant att vårt bestånd av ädla hästar är i knappaste laget och att detta förhållande berett vår militära ledning allvarliga bekymmer under de sista åren. Det premieringsunderstöd, som staten lämnat på detta område, är av allra största betydelse såsom en stimulans till ett fortsättande överhuvud taget av denna relativt otacksamma avel, som egentligen bedrivs mera på grund av kärlek till den ädla hästen än till utsikten av ekonomisk reveny.

Man säger, att det är sparsamhet, som dikterar dessa nedskärningar. Det hindrar icke att den beräknade inkomsten av totalisatormedel ingalunda torde gå åt detta år. Lantbruksstyrelsen har beräknat dessa medel till 1,200,000 kronor. Kungl. Maj:t har nedräknat dem till 1,000,000 kronor. Det är möjligt, att den beräkningen är försiktig och klok. Men likväl föreslås en avsättning till stuteriväsendets fond på 222,200 kronor, varav Kungl. Maj:t förbehåller sig rätt att använda 50,000 kronor.

Herr talman! Jag skall icke fördjupa mig mera i ämnet. För den, som vill se saken sådan den tidigare tydligen setts från riksdagens sida, det vill säga så att dessa medel i första hand skola användas för sitt avsedda ändamål, torde saken stå tämligen tydlig och klar. För den, som underkänner dessa synpunkter, nyttar det väl icke till att argumentera mera. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den under denna punkt av herrar Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

Herr Werner: Efter herr Liedbergs uttömmande anförande i denna fråga är det icke mycket att tillägga i själva saken. Här är det emellertid fråga om ett anslag, som utgått år efter år till en mycket viktig gren av jordbruksnäringsen, vilket anslag icke på något sätt belastat statskassan eller de verkliga statsinkomsterna. Tvärtom har statskassan genom totalisatormedlen — det framhöll även herr Liedberg — tillförts betydande belopp till de egentliga statsutgifternas bestridande.

Om man gör sig besvär med att taga del av finansministerns resonemang i årets finansplan, skall man på sid. 26 finna, att han under rubriken »Övriga diverse inkomster» gör följande uttalande: »Denna inkomstitel har av riks-

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

räkenskapsverket beräknats till ett avrundat belopp av 3 miljoner kronor, därvid ämbetsverket anmärkt, att frågan huruvida någon disposition av totalisatormedel för allmänna budgetändamål kunde äga rum undandroge sig dess bedömande. Under budgetåret 1939/40 tillfördes förevarande inkomsttitel från stuteriväsendets fond 215,000 kronor, och under nu löpande budgetår avses att 1 miljon kronor skall disponeras för samma ändamål. Enligt vad jag inhämtat torde från nämnda fond kunna för allmänna budgeten under 1941—42 tagas i anspråk ett belopp av 500,000 kronor.» Härav framgår alltså att finansministern trots vad som framförts av riksräkenskapsverket och synes framgå av lantbruksstyrelsens beräkningar anser möjligt att för allmänna statsutgifters bestridande taga i anspråk ett belopp av icke mindre än 715,000 kronor under två budgetår. Det förefaller kanske icke vara riktigt hållbart att då anföra statsfinansiella skäl för en nedprutning av 46,000 kronor av det anslag, som utgått till hästaveln och hästuppfödarna i landet. Det har ju varit med dessa medel, som man stimulerat fram en bättre häststam och även kanske skapat ökade möjligheter för vissa av vårt lands jordbrukare att skaffa sig inkomster genom hästuppfödning. Man har ytterst svårt att förstå att den gamla slitna klichén om nödvändigheten av statsfinansiell sparsamhet kan äga full giltighet i detta fall.

Jag har i min motion hemställt, att anslaget skulle utgå med det belopp, som tidigare utgått. Jag finner intet skäl, varför en prutning nu skall genomföras. I anslutning till vad som av herr Liedberg och av reservanterna anförts, ber jag få hemställa om andra kammarens bifall till den av herr Tjällgren vid punkten fogade reservationen.

Herr Andersson i Lööbo: Herr talman! Jag skall be att med några ord få motivera utskottets ställningstagande.

Herr Liedberg har förut i sitt anförande underrättat kammaren om vad saken gäller. Det är fråga om dels skådepenningarna, som föreslås skola indragas, dels penningprisen vid hästpremieringarna. Från Kungl. Maj:ts sida ha föreslagits väsentliga nedsättningar av dessa priser. Vad skådepenningarna beträffar äro vi kanske överens om att deras värde är skiftande, med hänsyn till den individuella inställningen i varje särskilt fall. Jag skulle tro att åtskilliga värdera dem ganska högt, under det att andra däremot värdesätta dem synnerligen lågt. När det gäller penningprisen är det självfallet, att det rör sig om mera reella saker. Jag tror emellertid icke att den sänkning i prisen, som nu föreslås, egentligen skall behöva inverka något på hästavelns bedrivande i landet. Jag har mycket svårt tro, att en indragning av dessa penningpriser skall kunna utöva en inverkan i den utsträckning, som herr Liedberg ville göra gällande.

Att hästavelns vänner känna sig litet ledsna över att staten lägger beslag på en så pass stor del av totalisatormedlen, förstår jag emellertid mycket väl. Jag föreställer mig, att den som spelar på lotteri icke tycker, att det är roligt att staten tar 10 procent av lotterivinsterna i skatt. Jag föreställer mig, att den som deltagar i tipningsrörelsen tycker, att staten tar för sig för stor vinst därav. Jag förstår som sagt tillfullo att hästavelns vänner känna sig bekymrade över att staten tar in en så betydande del av totalisatormedlen, detta så mycket mera, som det är riktigt, att det på sin tid utlovades att dessa medel i största utsträckning skulle komma hästaveln till godo.

Om man ser saken riktigt kallt, undrar jag emellertid, om det ändå icke är välbetänkt att dessa från travtävlingar och kapplöpningar inflytande medel i närvarande stund med det ansträngda finansiella läge, som nu råder, i större utsträckning än förut tagas i anspråk för statens utgifter.

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

Utskottet har varit angeläget att hålla vägen öppen, för att en ändring i framtiden skall kunna komma till stånd. Utskottet har därför i slutet av sin motivering utgått ifrån, att nu ifrågasatta besparingsåtgärd »endast skall behöva vara tillfällig, och att hästaveln så snart statsfinanserna bliva förbättrade, må i förevarande ordning kunna befrämjas i samma utsträckning som hittills».

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr talman! Jag skulle ha kunnat nöja mig med att instämma i de synpunkter, som framstälts av herr Liedberg och herr Werner i Höjen, men jag vill ytterligare stryka under angelägenheten av att man icke förbiser betydelsen av de medel, som varit anslagna till dessa ändamål, icke minst gäller detta den enkla saken, som går under benämningen skådepenningarna. Dessa skådepenningar kunna icke sägas utgöra ett storföretagarintresse, utan de äro fastmer ett småbrukarintresse av icke oväsentlig natur. Det finns nämligen avsevärt många småbrukare, som bedriva uppfödning av hästar, och för dessa ha skådepenningarna ett mycket stort värde. Icke bara bokstavligen såsom något vackert att titta på, utan dessa penningar ha sitt stora ekonomiska värde för vederbörande, därför att de i ganska stor utsträckning bidra till en högre prissättning på de hästar åt vilkas uppfödning de ägna sig.

Jag har fått flera påstötningar från småbrukarhåll om denna sak. Man tycker att då besparingen genom denna indragning är minimal, skulle man kunna avstå från sloandet av dessa skådepenningar. Den lilla tjänsten skulle man väl kunna göra en företagargrupp, som i alla händelser är i behov av all uppmuntran den kan få, icke minst i denna besvärliga tid. Det är bara detta jag har velat poängtera. Om nu ingenting kan göras vid detta tillfälle, så kan man åtminstone göra något åt saken ett kommande år.

Till jordbruksministern, som just nu är upptagen på annat håll — jag vill säga att det är han icke, som någon talare ville låta påskina i annat sammanhang, bara därför att det så faller honom in — vill jag till den kraft och verkan det hava kan säga, att jag hoppas att han under ett kommande år, därest vi icke då befinna oss i alltför prekära ekonomiska förhållanden, tager hänsyn till vad jag och övriga meningsfränder här framfört i denna sak.

Häruti instämde herr *von Seth*.

Herr **Liedberg**: Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande frågade ungefär så här: Hur kunna dessa penningpriser ha så stor inverkan på hästaveln? Jag skall försöka rent sakligt klargöra detta för honom, om det är mig möjligt.

Hur kunna dessa penningpriser påverka hästaveln? Givet är, att när man skall dela ut penningpriser, som röra sig om några tiotusental kronor jämte motsvarande tillskott från hushållningssällskapen, på c:a 600,000 hästar, så blir det ett relativt litet antal hästar, som få del av priserna. Men man påverkar hästaveln så, att man genom hästpremieringsmötena får fram avelsmaterial. Vid sådana tillfällen har man möjlighet att utpeka och belöna de hästar, som äro ungefär sådana som avelsledningen anser att de böra vara, de motsvara kanske den eftersträfvade typen och förefalla att besitta de eftersträfvade egenskaperna. Detta är, så att säga, det första tempot i åtgärderna, men så kommer en sak till. Man påverkar aveln på detta område lika väl som på de flesta andra områden i huvudsak genom att se till att handjursmaterialet blir bättre och bättre. Detta hingstmaterial, som i det långa loppet är avgö-

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

rande för hästbeståndets kvalitet, urväljes ur ett relativt stort avelsmaterial. Det är vid detta urval, som fördelarna med premieringsmötena framträda. Vid dessa framkommer ett ständigt ökat antal av goda ston. Man skaffar dem vidare så att säga fler och fler goda generationer tack vare ägarnas förstånd och premieringsnämndernas råd och upplysningar, vilket så småningom tillåter avelsledningen att ur avkomman av ett allt talrikare och bättre stomaterial välja ut de bästa hingstarna till att föra aveln vidare.

I detta sammanhang komma vi in på vad jag tidigare berört och vad herr Andersson i Ovanmyra också var inne på, nämligen att det må ju vara i allra högsta grad önskvärt, att denna strävan och detta avelsarbete som hittills kan föras ut bland de breda lagren av uppfödare, för vilka den uppmuntran, som premierna äro, icke bara är av ideellt utan även av materiellt värde, och att inte detta avelsarbete på grund av bristande stöd och intresse från statsmakternas sida mer och mer faller tillbaka på det fåtal stora uppfödare, för vilka dessa tior inte ha någon större betydelse.

Herr Carlström: Herr talman! Jag skall för min del gärna gå med på att det är en smula ogentilt att nu gå in för att disponera en del av dessa medel, som ursprungligen voro avsedda till hästavelns främjande, till bestridande av statens löpande utgifter. När totalisatorspelet på sin tid infördes, hade man väl på hästuppfödardhåll förhoppningar om att man skulle få disponera hela avkastningen därav för hästavelns räkning. Jag var motståndare till totalisatorn och framhöll vid detta tillfälle som sannolikt, att staten nog skulle vilja vara med och dela vinsten, ifall det blev goda inkomster framdeles. Jag tror emellertid, att det inte för närvarande föreligger skäl att diskutera denna sak ur principiell synpunkt.

Jag har också den uppfattningen, som herr Andersson i Ovanmyra särskilt poängterade, att det kanske inte är så viktigt att ha penningprisen kvar i samma utsträckning som förr, utan att skådepenningarna äro det väsentliga. Innan ärendet kom upp i avdelningen, var det någon intresserad hästuppfödare, som just framförde den synpunkten, att skådepenningarna borde bibehållas i fortsättningen som hittills, men sedan motioner i frågan framlagts, i vilka man förklarade, att penningpris var huvudsaken och att man gott kunde avstå från skådepenningarna, tyckte jag linjerna började skiljas en smula. Det var därför jag för min del inte heller ansåg, att man borde gå in för att höja det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget.

Dessa penningpris för hästuppfödare, som man säger att det är nödvändigt att fortsätta med, ha givetvis sin stora betydelse för arbetet på att få fram de bästa raserna. Men eljest tror jag nog, att de priser, man har kunnat betinga sig under rätt många år vid försäljning av hästar, ha varit sådana, att penningprisen icke spelat in i någon större utsträckning. Vi skola göra klart för oss, att det knappast finnes något annat av lantbrukets avsättningsområden, där prisläget varit så jämnt under många år som just beträffande hästar. Med hänsyn därtill anser jag, att det inte varit någon dålig affär att föda upp hästar, även om man inte hade kunnat få premier eller penningpris för de bästa djuren. Jag tror inte, att det är så stor anledning att göra affär av den här saken nu, fastän jag gärna erkänner, att den i anslagshänseende hör till de ting, som jag brukar kalla för »myggorna». Längre fram komma vi till viktigare frågor, där man måhända kommer att gå in för anslag, som äro av betydligt större ekonomisk räckvidd, och alltså svälja »kamelerna».

När herr Werner i Höjen sade, att han inte tyckte, att herr statsrådet i detta fall hade behövt använda den gamla slitna klichén om det statsfinansiella läget — jag medger, att man kanske kan göra den invändningen, när

Hästavelns befrämjande. (Forts.)

det gäller pengar, som egentligen ha tjänats in på ett sätt, som staten icke har med att göra — vill jag erinra om att denna kliché om det statsfinansiella läget är ny för i år på ett alldeles särskilt sätt här i riksdagen. Under de år, som gått, sedan föregående kristid släppte sitt tag, ha vi inte använt denna kliché så mycket; det har bara varit att ramla på, ty man har känt på sig, att det inte var så farligt och att det hela kunde balanseras. Men numera ligger det nog allvar i talet om det finansiella läget, och jag tror att vi nu få säga, att även små smulor äro bröd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Liedberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 52:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Liedberg, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 60 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt. Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Punkterna 53—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78, angående bidrag till hushållningssällskapen.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 78 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,543,300 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft åtskilliga inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 15 och II: 31, I: 112 och II: 161 — sistnämnda båda motioner i förevarande del — I: 113 och II: 155 samt II: 224, till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,543,300 kronor.

Vid punkten hade fogats reservation av herrar *Tjällgren, Gabrielsson, Mannerskantz, von Stockenström, Larsson* i Karlstad och *Gustafson* i Vimmerby, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 15 och II: 31 ävensom II: 224 samt med bifall till motionerna I: 112 och II: 161 — sistnämnda båda motioner såvitt de här behandlats — ävensom I: 113 och II: 155, till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,643,300 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Gustafson** i Vimmerby: Herr talman! Tillsammans med en del andra medlemmar av utskottet har jag i denna punkt avgivit en reservation, och i anslutning därtill ber jag nu att få säga några ord.

I det anslag, varom här är fråga, ingår ju också en anslagspost till hushållningssällskapens allmänna verksamhet. Denna anslagspost har under föregående budgetår varit uppförd med 2,900,000 kronor, och under nu löpande budgetår utgår detta anslag med 2,700,000 kronor. Departementschefen har i nionde huvudtiteln föreslagit, att berörda delanslag för nästkommande budgetår skall minskas från 2,700,000 kronor till 2,600,000 kronor, vilket anslagsbelopp även jordbruksutskottets majoritet tillstyrkt. Nu skall det gärna erkännas, att departementschefen vid sidan om det sålunda med 100,000 kronor nedsatta anslaget till hushållningssällskapens allmänna verksamhet föreslagit att som bidrag för kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder till hushållningssällskapen skall utgå ett anslag av 200,000 kronor. Jag noterar detta med tillfredsställelse, vilket också skett såväl från utskottets sida som i vår reservation. Om man lägger samman det allmänna anslaget på 2,600,000 kronor och det särskilda anslaget till kostnader för kristidsåtgärder på 200,000 kronor, kvarstår dock alltså det faktum, att man får en medelsanvisning för hushållningssällskapens allmänna verksamhet, som ligger 100,000 kronor lägre än vad som var fallet under föregående budgetår. Jag vet mycket väl, att det inte är lätt att i en tid som denna plädera för mera betydande anslagsökningar utöver vad Kungl. Maj:t på olika punkter har äskat, och jag förstår mycket väl, att finansministern anser sig tvungen att rida med ganska strama tyglar i dessa hänseenden. Men när det gäller en sådan betydelsefull verksamhet, som hushållningssällskapen väl ändå få anses bedriva redan under normala förhållanden och ännu mer måste anses göra under nuvarande förhållanden, tycker jag, att det vore både lämpligt och önskvärt, om man kunde ha tillförsäkrat hushållningssällskapen ett allmänt anslag av åtminstone den storleksordning som var fallet under föregående budgetår.

Det har ju också i anslutning till huvudtiteln på denna punkt väckts åt-

Bidrag till hushållningssällskapen.

Bidrag till hushållningssällskapen. (Forts.)

skilliga motioner, som gå ut på förslag om ökningsar av detta anslag med olika belopp. Jag skall icke närmare ingå på vad som i det hänseendet anföres i de olika motionernas motiveringar. Jag skall bara i största korthet säga, att till den ordinarie och betydande verksamhet, som hushållningssällskapen under normala förhållanden ha att utföra, knyter sig i detta nu icke minst den betydelsefulla uppgiften att propagera för en odling av lämpligaste slag och omfattning för att i görligaste mån stärka vår förmåga till självförsörjning. Icke minst när det nu i dessa dagar gäller att intressera de svenska jordbrukarna för spånads- och oljevåxtodling, ha hushållningssällskapen på detta område en mycket viktig uppgift att fylla, en uppgift, som hushållningssällskapen i dessa veckor och dagar med mycken omsorg ha tagit hand om, i det att det nu pågår kurser i betydande omfattning litet varstans i landet ute i de olika hushållningssällskapens områden.

Jag vill tillägga, att jag mycket väl förstår, att det för de större och rikare hushållningssällskapen — om jag får uttrycka mig på det sättet — kan finnas möjligheter att komma över den nuvarande tidens ekonomiska svårigheter även med det anslag, som Kungl. Maj:t har begärt och som utskottet har tillstyrkt. Men för de mindre hushållningssällskapen — jag tillhör för min del ett sådant litet hushållningssällskap — där man inte har egna tillgångar att räkna med i någon större omfattning, ställer det sig verkligen mycket svårt att bedriva verksamhet i den omfattning, som sällskapen skulle önska, och jag skulle vilja tillägga, som de känna sig pliktiga att göra, därför att de medel, som stå till sällskapens förfogande, icke förslå.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. vid punkten fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Sandberg*.

Herr von Seth: Herr talman! Hushållningssällskapens betydelsefulla verksamhet torde vara oomtvistad. Om man ser på det knippe motioner, som på denna punkt föreligger, finner man, att de ha underskrivits av representanter från samtliga de fyra stora partierna. Detta visar, att man på alla håll uppskattar hushållningssällskapens verksamhet.

I nuvarande kris blir ju denna verksamhet ännu mera betydelsefull, och inför den omläggning av vår jordbruksdrift, som vi varit tvungna att företaga för att anpassa oss efter krisen, blir hushållningssällskapens råd och hjälp i många fall synnerligen nödvändig. Det större och det medelstora jordbruket har säkerligen möjlighet att på egen hand omorganisera driften och skaffa sig nödig upplysning, men alla våra tiotusentals småbrukare behöva i allra högsta grad anlita hushållningssällskapen för att få råd och upplysningar. Herr talman, jag skulle vilja understryka, att vid det mindre jordbruket ha vi inte råd med något experimenterande nu, utan det är nödvändigt, att de rön, som ha gjorts, spridas ut till jordbrukarna på ett sådant sätt, att de vid det vårbruk, som nu planeras och som man hoppas snart skall få sätta i gång, kunna tillgodogöra sig de rön och erfarenheter, som redan äro gjorda vid våra försöksgårdar och av dem som syssla med dylik försöksverksamhet.

Därför är det dubbelt angeläget, att hushållningssällskapen i en tid som denna sättas i tillfälle att kunna utöva sin betydelsefulla verksamhet.

I första kammaren har ärendet redan avgjorts. Utskottet har segrat, men — om jag är rätt underrättad — endast med en majoritet av 8 röster; det var 67 ja-röster och 59 nej-röster. Jag skulle för min del vilja uttrycka den förhoppningen, att kammaren ville ge samtliga motionärer sitt stöd genom att ansluta sig till den reservation, som under punkt 78 är avgiven av herrar Tjällgren,

Bidrag till hushållningssällskapen. (Forts.)

Gabrielsson m. fl. Jag ber alltså, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som framställts av herr Gustafson i Vimmerby.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Herr von Seth uttalade en förhoppning, att andra kammaren skulle följa motionärernas yrkande och ansluta sig till reservationen. Jag tillåter mig för min del att uttala den förhoppningen, att andra kammaren måtte följa Kungl. Maj:ts och utskottets förslag även i den här punkten.

Jag vill inte på något sätt bestrida, att hushållningssällskapens finanser, åtminstone inom vissa hushållningssällskap, komma att bli väsentligt ansträngda. Herr Gustafson i Vimmerby var inne på denna tankegång i sitt anförande, och han nämnde något om att vissa hushållningssällskap hade kapitaltillgångar, som eventuellt kunde tagas i anspråk, om de löpande utgifterna icke kunde täckas av ordinarie inkomster. Ja, om det under nuvarande förhållanden skulle inträffa, att sällskapen få i någon mån använda sig av sina kapitaltillgångar, tror jag inte att man kan invända någonting egentligen däremot. Det må vara hänt. Men det är riktigt, att andra hushållningssällskap, kanske nästan helt och hållet, sakna disponibla kapitaltillgångar, som kunna tagas i anspråk. Jag tror ändå inte, att deras ekonomiska ställning kommer att bli till den grad ansträngd, att det kommer att äventyra deras möjligheter att bedriva sin verksamhet. Jag ber dessutom att få framhålla för kammaren, att i jämförelse med föregående års anslag blir det inte sammanlagt, som det ser ut av den nu föredragna punkten, en minskning av anslaget på 100,000 kronor, utan om man sammanslår beloppen dels under den nu föredragna och dels under nästkommande punkt blir det en totalökning på ungefär 100,000 kronor för hushållningssällskapens verksamhet. Nu är det ju riktigt, att detta senare anslag på 200,000 kronor är avsett att täcka den ökade verksamhet, som hushållningssällskapen nödvändigtvis måste åta sig för att i samband med krisberedningen handlägga en hel del nya uppgifter. Men jag föreställer mig dock, att samtidigt som detta sker, kommer någon avlastning av sällskapens övriga arbetsbelastning att äga rum, och jag är därför inte alls övertygad om att ställningen blir så svår, som reservanterna här göra gällande.

Jag ber att få hemställa om bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr **Svensson** i Grönvik: Herr talman! Herr Andersson i Löbbo ville för sin del göra gällande, att här har egentligen inte blivit någon minskning av detta anslag utan snarare en ökning på 100,000 kronor sedan föregående år. Men han nämnde också senare i sitt anförande, att i de 200,000 kronor, som han där åsyftade, ingår också ersättning för *ökat arbete* inom hushållningssällskapens verksamhet. Alltså lämnas detta belopp inte så att säga till skänks, utan det utgör ersättning för ökat arbete på grund av krisförhållandena. Jag skulle för min del vilja göra gällande — med erfarenhet från mitt arbete i hushållningssällskap — att detta arbete kan hända kommer att ta så mycket i anspråk för vederbörande, att det inte kommer att kunna täckas av de 200,000 kronorna, och under sådana förhållanden blir sällskapens ställning i ekonomiskt avseende betydligt svårare än den var föregående år.

Här har talats om att sällskapen ha kommit i sådant läge att de få använda sina kapitaltillgångar. Men, mina damer och herrar, det finns sällskap, som inte ha några kapitaltillgångar! Hur skola de göra? Skola de sätta sig i skuld, om de inte kunna täcka de löpande utgifterna? Jag vill för min del här säga, att det finns sällskap — däribland det sällskap, som jag representerar — som äro i sådant ekonomiskt läge, att de inte kunna täcka löpande utgifter med inkomsterna, och de ha inga kapitaltillgångar att gripa till. Hur skola de göra?

Bidrag till hushållningssällskapen. (Forts.)

Det blir, såvitt vi kunna förstå, ingenting annat att göra än att vi tvingas inskränka på vår verksamhet. Är det en klok politik i närvarande stund att ställa så till, att sådana organ som hushållningssällskapen inte kunna fylla de uppgifter, som de äro ålagda att sköta? Jag tror att en sådan sparsamhet är i mycket hög grad missriktad.

Jag ber, herr talman, att få rikta en allvarlig vädjan till kammarens ledamöter att verkligen observera det läge, vari sällskapen till stor del befinna sig i närvarande tid, och hemställer om bifall till reservationen.

Herr Carlström: Herr talman! Det är alldeles uppenbart att det är besvärligt att här gå emot, då det gäller en ökning som man — i varje fall från vissa sällskaps sida — förklarar vara oundgänglig för att man skall kunna klara upp affärerna. Jag är emellertid rädd för att vi framöver inte bara inom hushållningssällskapen utan även på andra områden få försöka göra det omöjliga.

Jag skall i detta sammanhang berätta en liten historia. Jag resonerade en gång med en lantbrukare, som var i ett svårt läge, och jag sporde honom: Kommer det här att gå? Då sade han: »Räknar man på det så går det inte, men se annars så går det!»

Det är nog på det sättet, att det är mycket här i världen som, om man räknar på det, är omöjligt, men vi ha dess bättre — ibland tvingas vi till det — möjlighet att anpassa oss. Jag tror det är det vi få börja räkna med att göra, även om läget är mycket besvärligt. Det är med utgångspunkt från detta som jag inte kunnat gå med på en ökning av detta anslag.

Som utskottets vice ordförande här omnämnde är inte minskningen så stor som man velat påskina, om man räknar med anslaget under nästa punkt på 200,000 kronor till bidrag till vissa extra utgifter, som sällskapen kunna få på grund av krisförhållandena. Reservanterna säga själva, att en viss kompensation beredes visserligen hushållningssällskapen genom det av departementschefen föreslagna särskilda bidraget till sällskapen för kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder m. m.

Jag tror nog det är möjligt, om man försöker gå fram, som jag sade, försiktigt och gör nästan det omöjliga i fråga om sparsamhet, att man skall kunna lotsa sig igenom även detta år. Jag är för övrigt inte säker på om det inte måste ske för *flera* år framöver med begränsade anslag på åtskilliga punkter.

Man har sagt förut i debatten, att man avslår nästan alla motioner, som väckts i samband med nionde huvudtiteln — det var herr Paulsen, som talade om det. Han menade, att vi skola väl här inte bara vara så kungatrogna att vi gå med på allt vad Kungl. Maj:t föreslår, därför att vi ha samlingsregering och ingen opposition. Jag har tillbörlig respekt för vår regering, men inte är respekten större än jag skulle kunna gå emot vissa förslag, i händelse det inte vore på det sättet, att regeringen i nuvarande läge måste försöka begränsa en del anslag till en ram, som vi kanske anse alldeles för sammankrympt. Men i stort sett kan man ändå inte säga, att nionde huvudtiteln är misshandlad från regeringens sida, och jag skulle vara synnerligen glad om det visade sig, att vi under de närmaste åren icke behöva få större ingrepp än vad vi fått i år i fråga om dessa anslag.

Ur dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! I anledning av vad herr Carlström yttrade om berättelsen, att om man räknar på det så går det inte, men om man inte gör det så går det, så får jag säga, att jag förstår inte det fina i den kråksången. Hur är det med hushållningssällskapens verksamhet? De ha

Bidrag till hushållningssällskapen. (Forts.)

den bunden. De ha anställd personal, och antingen de räkna med den eller inte, måste de betala utgående löner. Skola de då inrätta sig efter en begränsning av de anslag, som de hittills haft, tvingas de att inskränka sin verksamhet, eftersom de inte ha någon utdebiteringsrätt. Då är frågan, huruvida man under nuvarande förhållanden skall gå fram på en sådan steril sparsamhet, att man tvingar sällskapens verksamhet tillbaka, samtidigt som man å andra sidan beviljar ett belopp för utvidgad verksamhet. Jag tycker det är en inkonsekvens i ett sådant handlingssätt, och det är mot detta jag reagerar. Jag tror vi alla äro överens om, att den uppgift, som sällskapen ha sig ålagd, inte minst i närvarande tid är så viktig, att nationen inte har råd att undvara den.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Gustafson i Vimmerby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 78:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Gustafson i Vimmerby, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 97 ja och 79 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 79—96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 97—99.

Lades till handlingarna.

Punkterna 100—104.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkten 106.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 107—109.

Lades till handlingarna.

Punkterna 110—113.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 114.

Lades till handlingarna.

*Bidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.*

Punkten 115, angående bidrag till jordbrukarungdomens förbund.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 115 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Bidrag till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 65,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft fyra inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 2 och II: 3, likalydande, samt I: 16 och II: 29, likalydande, till Bidrag till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 65,000 kronor.

Vid punkten hade fogats reservation av herrar *Gabrielsson*, *Mannerskantz*, *von Stockenström*, *Liedberg* och *Carlström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 2 och II: 3 ävensom I: 16 och II: 29, till Bidrag till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 85,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Liedberg**: Herr talman! Detta förbund J. U. F. har till lantbruksstyrelsen på sin tid överlämnat sin framställning om anslag för det avsedda året, och denna framställning gick ut på ett belopp av 134,250 kronor. I propositionen meddelas, att lantbruksstyrelsen för sin del med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget icke har ansett sig kunna förorda någon höjning av nu utgående anslag, alltså 85,000 kronor, och ovanpå detta föreslår Kungl. Maj:t att anslaget skall sättas ned till 65,000 kronor. Punkt och slut, och ingen motivering!

Det är en ganska egendomlig behandling detta ärende har fått. Som väl är bekant för de flesta, som ha varit med, när ärendet behandlats under tidigare år i riksdagen, har denna verksamhet startats en gång tack vare ett behjärtansvärt mecenatskap från Rockefeller-stiftelsen. Verksamheten har underhållits av denna ett antal år i detta land som i många andra länder med tanke och syfte, att den sedan skulle genom vederbörande lands egen försorg hållas i gång, och så har här också skett. Denna verksamhet har sedan vuxit under åren, och oavsett det anslagsönskemål, som jag inledningsvis relaterade, så vet ju var och en, som någorlunda känner till denna verksamhet, att den är stadd i en stark och, jag vågar säga, välsignelsebringande utökning.

Vad syftar denna verksamhet till? Den syftar att lära landsbygdens ungdom arbetets glädje i den egna näringen. Den syftar att lära dem att planera, att producera, att bära ansvar och att själva få se och känna glädjen av det egna arbetets resultat. Jag tror ingen verksamhet i så hög grad som denna kan vara ägnad att motverka en bekymmersam företeelse på landsbygden, nämligen landsbygdens avfolkning. Ingen annan verksamhet på detta område kan på något vis skriva sig till godo det resultat, som denna verksamhet i de former den bedrivs har lyckats åstadkomma och skulle ha utsikt att åstad-

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

komma, om den inte beskäres genom en efter min uppfattning missriktad sparsamhet från det allmännas sida.

Det har på sin tid från håll, där man tidigare likaväl som i dag inte tycks ha haft förståelse för densamma, till och med framhållits som något farligt de produktionsresultat, som denna verksamhet har åstadkommit. När vi hade gott om livsmedel, när smör och fläsk och allting fanns i överflöd och det var svårt att vinna avsättning, menade man, att J. U. F.-klubbarnas produktionsresultat var av den storleksordning, att det till och med kunde verka besvärande på en redan stor produktion. Lyckligtvis behöver man inte räkna med de argumenten i dag, men å andra sidan visar det att verksamheten redan då hade växt till en omfattning, som var respektingivande, och den har som bekant vuxit ut ytterligare sedan dess.

Jag upprepar, att försåvitt man anser, att flykten från landsbygden är något ont, något samhällsvådligt, som vi måste försöka komma till rätta med, då gör man också i allra högsta grad oklokt, om man beskär möjligheterna för denna verksamhet som, jag vågar påstå, mer än någon annan är förtjänt av understöd, då det gäller att komma till rätta med den samhällsvåda jag nyss berörde.

Här gäller det en ökning från av Kungl. Maj:t föreslagna 65,000 till 85,000 kronor. Det gäller ett bibehållande av detta anslag, som är så viktigt för verksamhetens upprätthållande, vid det tidigare utgående beloppet 85,000 kronor.

Jag behöver inte nämna, vilka som ha undertecknat reservationen till utskottets utlåtande, ty det kan var och en se. Men jag kan inte underlåta att understryka, att bland reservanterna finns även herr Carlström, och det må vara bevis nog för att det säkerligen inte är obefogat att öka anslaget med denna summa!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Nylander*, *Anderson* i Mejstad, *Boman*, *Karlsson* i Granebo, *Nilsson* i Göingegården, *Olson* i Göteborg, *Dickson*, *Larsson* i Hede, *Andersson* i Hyssna, *Svensson* i Ljungskile, *Westerdahl*, *Stattin*, *Sandberg*, *Hansson* i Vännäsby, *Petersson* i Gäddvik, *Holmdahl*, *Thorell*, *Nilson* i Eskilstuna, *Janson* i Frändesta och *Ljungberg*.

Herr Andersson i Tungelsta: Herr talman! Den debatt, som förts här i dag, visar, om man inte visste det förut, hur oerhört svårt det är att göra besänkningar och inskränkningar i anslag, som brukat utgå tidigare. Den visar, hur stora svårigheter det är över huvud taget, om man vill försöka göra besparingar inom statsförvaltningen och på andra områden.

Det är väl inte några delade meningar om, hurvida den rörelse, som vi nu närmast debattera, gjort sig förtjänt av ett högre anslag än vad som Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag tror att i de flesta fall, då det gäller besänkning av anslag, som vi här ha debatterat, så har det kunnat anföras mycket goda skäl för en höjning av de av Kungl. Maj:t föreslagna beloppen. Det har alltid varit en del ledamöter i kammaren, som känt sig närmare berörda av den verksamhet, som på det sättet har fått sina anslag beskurna, och som protesterat och yrkat på höjning. Man kan så väl förstå detta. Det är helt naturligt, att det är på det sättet. Men å andra sidan är det väl uppenbart, att om det över huvud taget skall vara möjligt att göra några besparingar — och det äro alla vid vissa tillfällen överens om att man måste göra — får man gå fram med ganska hård hand även över anslag, som man i andra fall skulle vilja tillgodose på ett annat sätt.

Vad beträffar den verksamhet, som vi här tala om, råder det nog inga de-

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

lade meningar om att den är förtjänt av bidrag. Det vore givetvis önskvärt, att den kunde få mycket större bidrag än det som föreslagits både av reservanterna och av Kungl. Maj:t. Det har emellertid sagts här, att rörelsen vuxit sig stark, och jag tror, att den har vuxit sig så stark, att den kan fullgöra sin betydelsefulla verksamhet även med den begränsning av anslaget, som Kungl. Maj:t har föreslagit och som utskottsmajoriteten har tillstyrkt.

Det är klart, såsom jag nyss nämnde, att om man skall kunna komma fram till några besparingar, får man sträcka sig även till anslag, som man annars inte gärna skulle vilja vara med om att beskära. Jag har för min del den bestämda uppfattningen, att jordbrukarungdomens förbund kan utöva och fullfölja sin betydelsefulla verksamhet även inom ramen för det anslag, som från utskottets sida föreslagits.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson i Mörlanda: Herr talman! Jag har i stort sett i sak blivit förekommen av herr Liedberg i hans inlägg, vari han yrkade bifall till reservationen. Jag måste säga, att när jag först såg Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga, där det gjordes en så stark prutning på anslaget som i det närmaste 25 %, blev jag verkligen orolig. En rörelse med ett så ideellt syfte, som J. U. F. har, är verkligen förtjänt av att få så mycket i bidrag av statsmakterna som möjligt. En minskning på nära 25 % anser jag vara ett mycket farligt steg. Jag kan inte förstå, varför man, när det gäller en rörelse sådan som J. U. F. skall pruta så mycket, särskilt under nuvarande förhållanden. Visserligen motiverar man det med de svåra ekonomiska förhållandena, men är det ändå inte så, att J. U. F. utför ett arbete i folkförsörjningens tjänst, som måste värdesättas från statsmakternas sida? Det är inte tider nu att gå emot J. U. F. När man som jag har följt rörelsen alltifrån dess tillblivelse och till den dag i dag är, följt den i dess dagliga gärning, må det vara en tillåtelse att vid detta tillfälle uttrycka den djupa ledsnad man känner över att regeringen och utskottets majoritet inte kunnat vara med om åtminstone ett lika stort anslag som det som nu utgår för innevarande budgetår, eller 85,000 kronor. J. U. F. begär något mer än 130,000 kronor i statsanslag. Lantbruksstyrelsen har emellertid för sin del ansett, att anslaget bör utgå oförändrat. Jag kan, herr talman, bara än en gång uttala min ledsnad över att man inte har kunnat gå med på detta anslag obeskuret.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Lindén, Rosander, Gustafson* i Dädesjö, *Johnsson* i Kastanjegård, *Staxäng* och *Persson* i Växjö.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Herr talman! Den siste ärade talaren uttryckte sin ledsnad över att inte lika stort anslag kunde tillstyrkas för nästa som för innevarande budgetår. Jag är verkligen ledsen över att inte över hela linjen kunna föreslå riksdagen samma bidrag eller t. o. m. ökade bidrag, vilket i många fall kunde ha varit berättigat. Men det finns inte möjlighet att åstadkomma mera pengar än vad som står till förfogande, och det gäller naturligtvis, på vilket sätt man skall fördela dem.

När det nämndes, att det var fråga om en nedskärning på 20 %, så är detta inte riktigt. Det är inte bara bidrag av statsmedel, som utgår. Även hus-hållningssällskapen lämna ett väsentligt tillskott. Någon talare i första kam-maren nämnde, att i Finland, där en liknande organisation finns med 50,000 medlemmar, kostnaderna för densamma, omräknade i svenska pengar, utgjorde

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

310,000 kronor. Om vi räkna med 15,000 medlemmar här och ett lika stort anslag från hushållningssällskapen som statsbidraget, då är frågan: äro kostnaderna för höga för denna undervisning och dessa studier och kunna de göras mindre?

Vi ha ju under de senaste åren ordnat den lägre lantbruksundervisningen på landsbygden. Jag är angelägen om att även klubbverksamheten skall få sitt bidrag, men nog tycker jag, att det vore riktigare om den hade anslutning till lantmannaskolorna inom länen, så att de, som ha med skolverksamheten inom den lägre lantbruksundervisningen att göra, kunna få sysselsättning med att undervisa även dessa yngre. En annan möjlighet är att konsulenterna, som nu undervisa de yngre, få sysselsättning i skolorna. På det sättet skulle det kunna beredas kontinuerlig sysselsättning för lärarkrafterna. Hushållningssällskapsutredningen har ju fått denna fråga sig anförtrodd — vi ha en av ungdomsverksamhetens konsulenter med i utredningen — för att undersöka, om man inte kan komma fram på andra linjer. Emellertid är detta inte anledningen till att en ändring av anslaget föreslagits. Anledningen är helt enkelt den, att det funnits ett visst belopp till förfogande, som det gällt att fördela. Jag tror, att med det stöd organisationen har från hushållningssällskapens sida och med det bidrag som klubbverksamheten själv eventuellt kan ge — de flesta klubbar ha ju vissa avgifter från medlemmarna — den skall kunna fortsätta verksamheten i oförminskad utsträckning.

Herr Nolin: Herr talman! Jag vill understryka vad herr Liedberg för en stund sedan anförde i detta ärende. Jag har under 10 à 11 år varit i tillfälle att på nära håll följa den verksamhet, det här gäller, och jag får säga, att den så vitt jag kan se har utfört ett synnerligen gott arbete bland jordbrukarungdomen. Man har samlat ungdom från olika hem och har bedrivit en klubbverksamhet, som varit till stor välsignelse både för jordbruket och för ungdomen. Det har sagts här både av herr statsrådet och av herr Andersson i Tungelsta, att rörelsen säkerligen kommer att kunna bedrivas i oförminskad utsträckning även med det mindre anslag, som nu föreslagits av departementschefen och utskottet. Detta är emellertid inte möjligt. Enligt de uppgifter jag har och de undersökningar jag verkställt ligger det så till, att klubbverksamheten i så fall nödvändigtvis måste avsevärt beskäras på grund av bristande medelstillgång. Bl. a. gäller detta den mycket värdefulla kvinnliga konsulentverksamheten, som i synnerhet i småbrukarhemmen och i skogsbygderna varit av stor betydelse. De kvinnliga konsulenterna ha samlat unga flickor i de privata hemmen och där haft kurser på en eller två dagar i olika hushållsgöromål. Verksamheten har i allmänhet varit synnerligen välkommen i hemmen. Husmödrarna ha faktiskt tävlat om att få upplåta sina kök. Det är då beklämmande, att denna verksamhet, som mottagits med ett så livligt intresse på landsbygden, nu måste så gott som helt nedläggas. Vad beträffar den yngre manliga ungdomen, så är det ju så, att under ledning av ungdomskonsulenter, som besöka hemmen, bedrivs odling av olika slags växter, och det är intressant att se, med vilket intresse och med vilken arbetsglädje ungdomarna arbeta på de små odlingarna. Då de komma från folkskolan ut på det praktiska arbetsfältet, är det synnerligen välgörande för dem att få direkt arbeta i jorden som egna företagare och där frambringa olika alster. De få ett starkt intresse för saken, och det stärker kärleken till jorden. Det är icke obetydliga resultat dessa klubbar kommit till. Jag kan nämna, att under år 1939 producerade de livsmedel av olika slag för inemot 1 miljon kronor. Det är inte litet i synnerhet i en tid som den nuvarande, då så mycket som möjligt behöver tillvaratagas just på detta område.

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

Herr statsrådet var inne på förhållandena i Finland, och jag skall här lämna ett par upplysningar om hur rörelsen där bedrivs. Jag vill påpeka, att man i Finland har ett synnerligen stort intresse för denna verksamhet. Man anser där, att den är någonting, som väl passar för landets möjligheter. Under år 1939 uppgick klubbmedlemmarnas antal till 50,000, och under år 1940 ökades det till inemot 100,000. Den finska staten och de finska kommunerna lämna stora anslag till verksamheten, som bedrivs inom 8 distrikt och ledes av 8 anställda konsulenter eller agronomer. Sedan finns det särskilda ledare i varje kommun, som äro särskilt anställda för denna verksamhet. I förbigående kan jag nämna, att av de medel, som inflöto här i Sverige under den allmänna Finlandsinsamlingen, 600,000 kronor reserverades för ifrågavarande verksamhet. Enbart detta visar, vilket stort intresse man i Finland fäster vid rörelsen. Det är då beklämmande att se, att den just nu här i Sverige skall beskåras på det sätt som sker,

Jag vill nämna, att flera synnerligen framstående personer uttalat sig om J. U. F:s verksamhet. Den förutvarande chefen för jordbruksdepartementet statsrådet Sköld har sålunda anfört beträffande denna rörelse: »— — — Därför är J. U. F:s verksamhet ej blott till fromma för landsbygden och dess folk, den är till välsignelse för hela vårt samhälle, och den svenska staten har all anledning att tacka J. U. F. för vad som redan utträttats och önska förbundet all lycka och framgång i dess fortsatta arbete.» Ärkebiskop Söderblom yttrade på sin tid följande: »Ingenting kan vara mer fosterländskt än att ur den svenska jorden hämta näring åt människor och djur. Vårt land har all anledning att vara tacksamt för denna rörelse, en sak som också av många högt uppsatta och omdömesgilla män ur alla läger vitsordas.» — Jag skulle kunna anföra många fler sådana uttalanden, men det redan citerade må vara nog.

Jag vill tillägga, att den klubbverksamhet, som jag här talat om, bedrivs icke endast inom klubbar, anslutna till J. U. F. Den bedrivs även inom klubbar, som äro fullkomligt fristående från några organisationer, liksom inom klubbar, tillhörande andra organisationer.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid denna sak. Jag vill bara vädja till kammaren att verkligen visa sitt intresse för den behjärtansvärda verksamhet det här gäller, och jag ber att få yrka bifall till den reservation, som på denna punkt är fästad vid utskottsutlåtandet och som är avgiven av herr Gabrielsson m. fl.

Häruti instämde herr förste vice talmannen *Magnusson*.

Fru Gustafson: Herr talman! Jag har liksom vi alla en mycket stark känsla för sparsamhet på alla områden i nuvarande tid, men det måste dock vara en sparsamhet, avpassad efter de värden den går ut över. Här gäller det sänkande av ett anslag till jordbrukarungdomens förbund, en rörelse som utfört ett storartat arbete för jordbrukarungdomens utbildning. Jag har själv, så Stockholmsbo jag är, haft tillfälle att följa denna verksamhet, närmast då flickornas utbildning och arbete, och detta har för mig tett sig så imponerande, att jag är alldeles övertygad om den betydelse, som J. U. F:s verksamhet har. Vi kvinnor måste också med alldeles särskild tillfredsställelse notera, att J. U. F:s verksamhet i stor utsträckning har tagit sikte på den kvinnliga ungdomen.

Jag behöver ju inte efter den debatt, som här förts, närmare redogöra för principerna för J. U. F:s verksamhet och resultaten av densamma. Jag vill bara säga, att jag är övertygad om att denna verksamhet mycket har bidragit till att neutralisera vad som kallats för tråkigheten på landsbygden.

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

Herr talman! Jag vill gärna i detta sammanhang skingra den dimbildning, som uppstått efter en votering i denna kammare förliden onsdag. Av vissa hänsyn ha vi kvinnliga ledamöter, som då gingo emot utskottets förslag, icke velat svara på alla de inaktiv och förebräelser, som förekommit i tidsningsledare och pressuttalanden. Den frågan bör nog redas upp inför ett annat forum, om det nu blir nödvändigt. Jag vill nu endast säga, att ett yrkande om bifall till reservationen i föreliggande ärende är ett konsekvent vidhållande av den bestämda uppfattningen vi tidigare visat, att statsmakternas anslag till J. U. F. och andra liknande organisationer utgöra ett räntebärande kapital och ge goda resultat. Det är frivilligheten i arbetet, vilken är en stor tillgång för vårt folk, som vi vilja stödja. Vi anse, att genom tillräckliga anslag till nu närmast jordbrukarungdomens förbund och till andra organisationer, som i sin verksamhet ge praktisk utbildning åt vårt lands ungdom, såväl i jordbruk, husligt arbete, hemvård och barnavård som i andra yrken, ge statsmakterna direkt och omedelbart svar på alla spörjande frågor och krav på utredningar.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde fru *Johansson*, fru *Nordgren*, fröken *Öberg* och fröken *Rosén*.

Herr Barnekow: Herr talman! Efter de anföranden, som här hållits, kan jag inskränka mig till några repliker till ett par av talarna.

Herr Andersson i Tungelsta säger, att debatten här visat, hur svårt det är att minska på anslag som en gång kommit till. Men i år har det inte endast varit så, att vi minskat anslag, som redan funnits, utan det har också beviljats miljonanslag till nya ändamål, som gagnat antingen vårt försvar eller vår produktion. Kunna vi bevilja miljoner till sådana ändamål, behöva vi väl inte tänka oss att vi nödvändigt skola minska på varje förut befintligt anslag till andra ändamål.

Vidare säger herr Andersson, att han tar för givet att J. U. F. kommer att bedriva sin verksamhet på samma sätt som hittills, även om statens anslag något minskas. Ja, det få vi alla innerligt hoppas — det göra väl också de, som tala för utskottets förslag — men saken ligger dock så till, att en minskning av anslaget till J. U. F. kommer att även gå ut över klubbverksamheten ute i landet. Jag har genom samtal med vederbörande på J. U. F:s centrala byrå fått veta, att om utskottets förslag bifalles, blir det i första hand den kvinnliga hushållsutbildningen, som kommer att få sitta emellan.

Herr statsrådet har erinrat om att det inte bara är staten, som lämnar bidrag till J. U. F. Nej, lyckligtvis är det inte så, ty statens bidrag skulle inte ha räckt långt, när det gällt den hittillsvarande verksamheten. Det lämnas anslag även av hushållningssällskapen, kommunala myndigheter och andra. Tyvärr försöker man emellertid även där spara. Så ha t. ex. några av hushållningssällskapen dragit in på en del av anslaget. Men minskningen av statsanslaget blir inte roligare därför att man får minskat anslag från övriga anslagsbeviljande myndigheter.

Vidare ber jag att en smula få rätta till ett missförstånd, som kanske uppstått efter herr statsrådets anförande. Statsrådet sade, att i Finland hade från statens sida under föregående år beviljats ungefär 370,000 kr., d. v. s. 3.7 miljoner finska mark, till motsvarande verksamhet, och då hade i denna deltagit 50,000 ungdomar. Men jag vill framhålla, att utöver dessa 3.7 miljoner ha kommunerna bidragit med 5 miljoner finska mark, ett bidrag som jag inte tror att vi ha motsvarighet till i vårt land. Därtill kommer, såsom en

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

föregående talare anmärkte, att man fått 1 miljon kr. eller 10 miljoner finska mark av de medel, som kommit från Sverige. Läger man ihop dessa belopp, kan inte klubbverksamheten i Finland sägas ha varit billigare än här i Sverige.

Nu sade herr statsrådet också, att J. U. F.-föreningarna på sina håll — vilket är alldeles riktigt — ha tagit upp en avgift eller vad man vill kalla det, och statsrådet antydde, om jag förstod honom rätt, att det inte vore mer än rätt att föreningarna själva i stor utsträckning bekostade verksamheten. Jag får säga, att de frivilliga bidrag, som insamlats till J. U. F.-verksamheten, äro mycket stora. Hade man inte haft dem, vet jag inte, hur man skulle ha kunnat reda sig. Dessa bidrag, som således uppgått till betydande belopp och visat på stor offervillighet från enskilda, ha emellertid inte kommit själva undervisningsverksamheten till del, utan de ha gått till åtgärder för minskande av tråkigheten på landsbygden och andra dylika ändamål, vilka helt få bekostas av privata medel.

Det är ytterligare en punkt i statsrådets anförande, som jag inte kan underlåta att med ett par ord beröra. Herr statsrådet gav J. U. F. en eloge och sade, att dess verksamhet säkerligen gjorde nytta, men tillade, att den dock lämpligen kunde övertagas av skolorna. För några år sedan, då vi debatterade denna fråga och jag såsom motionär deltog i debatten, yttrade statsrådet ungefär detsamma och sade, att han skulle taga upp frågan i samband med den lägre lantbruksundervisningen. När vi sedan behandlade frågan om den lägre lantbruksundervisningen, tillät jag mig efterlysa vad som där upptagits för att ersätta J. U. F:s verksamhet.

Detta var alltså några repliker, som jag antecknat. Jag kan vidare inte underlåta att säga, att det för oss, som arbeta inom denna rörelse, varit en glädje att höra vissa uttalanden här i dag. Ett sådant uttalande som fru Gustafsons värmer verkligen, när man märker, hur mycket mothugg man i det dagliga arbetet får från andra håll. Det visar att vår verksamhet uppskattas även av dem, som inte äro bosatta på landet och inte ha direkt beröring med verksamheten. Jag hoppas därför, att vi i dag dock skola kunna få den lilla ökning av anslaget utöver Kungl. Maj:ts förslag, som reservanterna hemställa om.

Vi tala så ofta om att barnen äro vårt framtidskapital. Skulle vi inte då kunna vara överens om att i dag göra något för att rätt förvalta detta kapital? Skulle vi inte kunna vara överens om att ge J. U. F. icke blott det pekuniära bidrag, som ett bifall till reservationen betyder, utan även det moraliska stöd, som ungdomarna och övriga, som arbeta inom denna rörelse ute i landet, behöva? Ett bifall till reservationen skulle, det vågar jag försäkra, taga bort mycket av det missmod, som eljest kommer att sprida sig inom J. U. F., bland deltagarna i J. U. F:s klubbverksamhet och bland alla dem, som sympatisera med rörelsen, vilket, åtminstone i vårt län, är det stora flertalet människor på landsbygden. Ett sådant bifall skulle vara en uppmuntran för dem och en gåva till landsbygdens folk, som man skulle sätta värde på.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Fröken *Hesselgren* instämde häruti.

Herr **Andersson** i Tungelsta: Det har under fortsättningen av debatten sagts många vackra ord om jordbrukarungdomens förbund och dess verksamhet, och jag kan i mångt och mycket instämma i vad som därvid anförts. Men när man framhåller den beskärning, som här ifrågasatts av anslaget från statsmakterna, såsom något vilket skulle äventyra förbundets möjligheter att i fortsättningen bedriva sin verksamhet, undrar jag, om man ändå inte överdriver

Bidrag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

rätt mycket. Om man jämför de medel, som genom bidrag från staten och andra anslagsgivande myndigheter komma jordbrukarungdomens förbund till del, med vad andra liknande organisationer ha i bidrag från det allmänna, så måste man nog säga, att jordbrukarungdomens förbund är rätt väl tillgodosett. Den lucka i budgeten för förbundet, som, enligt dess beräkningar i varje fall, skulle uppstå genom den minskning av statsanslaget, som riksdagen skulle medverka till vid ett beslut i överensstämmelse med utskottets förslag, skulle säkerligen mycket lätt kunna fyllas genom att förbundets egna medlemmar lämnade ett litet tillskott.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Nolin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 115:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 90 ja och 92 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 116 och 117.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118.

Lades till handlingarna.

Punkterna 119—127.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 128, angående egnahemsbildning: avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m.

Under punkt 128 av nionde huvudtiteln uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 600,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förcheft tre inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

*Egnahems-
bildning:
avsättning
till fonden
för premie-
lån till
egnahems-
låntagare,
m. m.*

Egnahemsbildning: avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m. (Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I:112 och II:161 — såvitt desamma behandlats under förevarande punkt — samt II:156, till Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 800,000 kronor.

Vid punkten hade fogats reservation av herr *Carlström*, vilken hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I:112 och II:161 — såvitt desamma behandlats under förevarande punkt — ävensom II:156, till Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 600,000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr Carlström: Herr talman! Då utskottets ärade vice ordförande vid början av behandlingen av detta ärende gjorde en principdeklaration, utgick han ifrån, att tidsläget var sådant, att man måste försöka spara och se till att skära ned vissa anslag, även om detta kunde kännas obehagligt för de institutioner det gällde. Han gav i samband därmed också uttryck för en tanke, som jag redan under remissdebatten i år framfört, nämligen att då det är så stora utgifter på en viss huvudtitel i år och man där inte kan tänka sig göra några vidare besparingar, är det en smula olustigt att göra det på andra huvudtitlar, där det dock gäller betydligt mindre utgiftsposter. Även om jag, som sagt, håller med honom därom, anser jag att man ändå inte får låta hoppet alldeles fara, då det gäller att på andra områden än fjärde huvudtiteln göra mindre besparingar. Jag måste säga, att om vi, som råkat komma med i besparingsberedningen, skulle gå ut ifrån att det icke är lönt att försöka göra någonting på vissa områden eller att man där icke får ingripa, så skulle vi först som sist kunna lägga ned vårt arbete. Då man hör, hur det från visst håll anses, att man måste hålla fast vid alla anslag, som man tidigare har haft, får man i alla fall en känsla av att det icke är mycket hopp om att kunna göra några besparingar på den ena eller den andra huvudtiteln, sålunda kanske icke heller på den nionde.

Det har sagts här i dag av herr Andersson i Tungelsta, att man märkt, hur svårt det är att *skära ned* anslag. Beträffande den punkt vi nu behandla är det emellertid icke fråga om att skära ned anslaget i förhållande till fjolårets anslag, utan utskottet har i stället gått in för att *höja* detta anslag med 200,000 kronor. Jag förstår ju, att det ligger nära till hands att säga, att då det gäller dessa egnahemslåntagare och då det gäller att försöka befrämja bildandet av egnahem, så får man icke dra sig för ökade utgifter ens i denna tid. Jag tror dock, att det ligger åtskilligt i vad departementschefen har anförut i anslutning till denna punkt. Han säger: »Med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget samt till den försiktighet, som särskilt vid stigande jordpriser samt höjda arbetskostnader och minskad tillgång på byggnadsmaterial bör iakttagas av jordbrukarna i avseende å igångsättande av jordbruksföretag, kan jag emellertid icke förorda högre medelsanvisning för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1941/42 än 600,000 kronor eller samma belopp som anvisats för innevarande budgetår.»

I det tidsläge, vari vi nu befinna oss, är det heller icke så säkert, att det kan bli någon vidare expansion, även om man skulle önska en sådan, av egnahemsbildningen. För övrigt ha vi ju, då det gäller att stödja det mindre jordbruket, även andra småbrukare att räkna med, människor, som kanske ha det

Egnahemsbildning: avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m. (Forts.)

lika svårt som dessa egnahemslåntagare. De ha sina små jordbruk och sina besvärigheter att få det att gå ihop utan att kunna räkna på någon hjälp. Detta klientel innehar kanske sina jordbruk sedan länge och sitter i samma läge som egnahemslåntagarna, men de kunna icke komma i fråga då det gäller premielån, då de icke köpt sina lägenheter genom statens medverkan.

Jag tror, att om man verkligen vill göra allvar av talet om sparsamhet, om man vill ge dem en smula hopp, som för närvarande ha att syssla med besparingsarbete, då är det kanhända en smula vågat att här i dag gå in för en *höjning* av detta anslag med 200,000 kronor på ett bräde. Det har emellertid inom utskottet rått ganska stor enighet på denna punkt — jag är ensam reserwant — och jag har naturligtvis föga hopp om att kammaren skall följa mig. Men jag har icke kunnat underlåta att ändå framföra dessa synpunkter, detta med hänsyn till det tidsläge, vari vi för närvarande befinna oss, och med hänsyn till att det icke lär gå att få igenom den metod som herr Janson i Frändesta m. fl. i en kommande punkt föreslagit, nämligen att man skall spara in pengar på andra anslagsposter och föra över dem till exempelvis detta område.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den av mig i denna punkt avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr *Andersson* i Tungelsta: Herr talman! Utskottsmajoriteten har på denna punkt föreslagit ett med 200,000 kronor förhöjt anslag i jämförelse med vad som är föreslaget i statsverkspropositionen. Jag tror, att samtliga utskottets medlemmar med undantag av herr Carlström voro ganska eniga om att det här gällde ett anslag, som var av mycket stor betydelse, och att det förelåg alldeles särskilda skäl för att man borde höja just detta anslag.

Jag vill för min del bringa i erinran, att då vi här i riksdagen för något år sedan genomförde omorganisationen av egnahemsrörelsen, framhölls det såväl från Kungl. Maj:t och riksdagen som från andra håll, att en av egnahemsstyrelsens viktigaste uppgifter var att medverka till en förbättring och sanering av de många små och otillräckliga jordbruk, som vi ha här i landet. I syfte att underlätta detta arbete innehålla egnahemsförordningarna bestämmelser om att s. k. premielån kunna beviljas i avsevärt större utsträckning och med avsevärt högre belopp än vad som var fallet enligt förutvarande bestämmelser. Premielån är ju i regel en förutsättning för att den förbättring, som bör ske och som många gånger måste ske beträffande ett mindre jordbruk, också skall kunna ske.

I sitt uttalande i statsverkspropositionen har departementschefen framhållit — herr Carlström har nyss erinrat om detta och instämt i uttalandet — att i nu rådande läge med höjda byggnadskostnader, stigande jordpriser och minskad tillgång på byggnadsmaterial försiktighet bör iakttagas vid igångsättandet av jordbruksföretag. Det råder nog inga delade meningar om att så bör ske. Men jag ber med anledning av detta uttalande få fästa uppmärksamheten på att, då det här gäller startande av jordbruk, det icke är fråga om startande av nya jordbruk. Igångsättandet av nya jordbruk har icke under de senaste åren ägt rum i någon nämnvärd omfattning och torde icke heller under nästa budgetår komma att äga rum, med undantag för de nya jordbruk, som bildas i form av arrendeegnahem och arbetarsmåbruk. De jordbrukare, som med hjälp av egnahemslånet och premielån starta nya jordbruksföretag, utgöras i regel av människor, som tidigare innehaft jordbruk i form av arrende eller torp, eller också utgöras de av hemmasöner, som startat ett jordbruk med hjälp av sina

Egnahemsbildning: avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare, m. m. (Forts.)

föräldrar och inköpt en gård, belägen i närheten av deras hem. Dessa erhålla i regel någon hjälp av föräldrarna, eller också övertaga de föräldrarnas gård. Det är ofta så, att dessa torpare och arrendatorer, som frilösa sina ställen, få taga emot dessa ställen i mycket dåligt skick. Husen äro ofta i hög grad förfallna, och på egendomen behöva även vidtagas grundförbättringar av olika slag. Det är uppenbart, att detta icke kan ske, om icke vederbörande kunna få de premielån, som i egnahemsförfattningen förutsättas. I regel ha dessa jordbrukare så små ekonomiska resurser, att de icke ha möjlighet att genomföra sitt köp och göra de förbättringar på gården, som nödvändigtvis böra komma till stånd, därest de icke kunna få den hjälp, som premielånen innebära.

När det säges, att det icke är riktigt att under en tid som denna öka detta bidrag och på det sättet möjliggöra, att flera människor kunna starta nya jordbruksföretag och att dessa kanske komma att göra detta utan tillräcklig kännedom om vad det innebär, så vill jag framhålla, att i regel utgöras dessa egnahemslåntagare av människor, som icke ha möjlighet att välja den tidpunkt, då de skola starta sitt jordbruksföretag. Om arrendet har löpt ut och vederbörande erbjudes att friköpa sin gård, finns det möjlighet för honom att vid denna tidpunkt övertaga gården, men har han icke pengar därtill, kan det bli någon annan, som övertager stället. När unga människor, män och kvinnor, skola bilda familj och skaffa sig eget hem, är det i regel icke heller då på det sättet, att de kunna välja tidpunkt, utan de måste använda den möjlighet, som vid detta tillfälle bjudes, oavsett om det är särskilt lämpligt ur allmänna ekonomiska synpunkter. Om denna verksamhet skall kunna bedrivas, och om man skall kunna hjälpa de människor, som man här vill hjälpa, på det sätt som statsmakterna avsett och som är ur det allmännas synpunkt synnerligen önskvärt, då bör man enligt min mening möjliggöra detta genom att bevilja den anslagsökning som utskottet föreslagit, varigenom något större premielån skulle kunna beviljas.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 129—135.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 136, angående grundförbättringar: statens avdikningsanslag.

*Grundförbättringar:
statens avdikningsanslag.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 136 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1941/42 måtte beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 1,800,000 kronor, dels ock till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 47, av herr *Mannerskantz*.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte

1) medgiva, att under budgetåret 1941/42 måtte beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 1,800,000 kronor;

Grundförbättringar: statens avdikningsanslag. (Forts.)

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor.

B. att motionen I: 47 måtte anses besvarad med vad utskottet i sin motivering anfört.

Vid punkten hade fogats reservation av herrar *Mannerskantz* och *Janson* i Frändesta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning,

1) medgiva, att under budgetåret 1941/42 måtte beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 1,625,000 kronor;

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,825,000 kronor;

B. att motionen I: 47 måtte anses besvarad med vad reservanterna i sin motivering anfört.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Janson** i Frändesta: Herr talman! Eftersom jag antecknat en reservation vid denna punkt, skall jag be att få säga några ord. Jag vill från början säga det, att jag har naturligtvis i och för sig ingenting emot det anslag, som Kungl. Maj:t begärt på denna punkt, men jag har redan vid en tidigare punkt deklarerat den uppfattningen, att jag anser, att, när man kan finna skäl därför, man skall kunna vidtaga en viss omgruppering emellan olika anslag utan att därmed överskrida huvudtitelns slutsumma. Eftersom här redan av riksdagen har beviljats anslag till högre belopp än Kungl. Maj:t har äskat, står detta skäl fast.

Jag har på denna punkt yrkat, att anslaget skulle nedsättas med 175,000 kronor. Det är så, att utom det kontanta bidrag, som det här är fråga om, till denna verksamhet även utgå lån, som kunna uppgå till ungefär lika stort belopp som bidragssumman. Min reservation innebär alltså, att statsverket besparas kapitaläskanden på tillsammans 300,000 kronor, om man lägger ihop bidrag och lånebelopp — detta naturligtvis i runt tal. Jag skulle i alla fall icke ha avgivit denna reservation, om det icke varit så, att Kungl. Maj:t på tilläggsstat utöver det belopp, som äskats här på huvudtiteln, begärt ytterligare 3 miljoner kronor för ifrågavarande ändamål.

Den formulering, som statsrådet använt på denna punkt i huvudtiteln, är för övrigt ganska anmärkningsvärd. Statsrådet säger där nämligen följande: »Ehuru det givetvis skulle vara i hög grad önskvärt, att bidragstilldelningen för nästa budgetår avsevärt höjdes i syfte att successivt minska den sålunda förefintliga stora balansen av oavgjorda bidragsansökningar, anser jag mig likväl i nuvarande statsfinansiella situation förhindrad tillstyrka att så sker.» Trots detta uttalande i huvudtiteln begär emellertid Kungl. Maj:t i tilläggsstaten 3 miljoner kronor — för att användas redan under innevarande budgetår till och med. Det är alltså därför att Kungl. Maj:t på tilläggsstat begärt så stort ytterligare belopp som jag anser, att man på denna punkt bör kunna göra en besparing, som något så när täcker det ökade anslag, som Kungl. Maj:t nu begärt utöver huvudtiteln.

Jag vill också säga, att jag, samtidigt som jag naturligtvis till fullo inser och uppskattar betydelsen av detta anslag i och för sig, anser, att det kanske i tider som dessa icke är så alldeles självklart, att man bör forcera dessa arbeten. Man kan ju knappast tänka sig, att vi ur folkförsörjningssynpunkt skulle få någon, eller åtminstone någon större nytta av detta under den nu pågående krisen, även om den blir relativt lång. Det tar ju flera år, innan dessa företag få någon verklig effekt på produktionen. Därtill kommer, att sådana här före-

Grundförbättringar: statens avdikningsanslag. (Forts.)

tag, som igångsätts under dyrtid, ha visat sig komma att belasta de jordbrukare, som utföra dem, på sådant sätt, att det blir ganska svårt för jordbrukarna många gånger att klara upp finanserna på dessa företag, när normala tider med andra priser inträda.

Jag ber alltså, herr talman, att med den motivering jag nu lämnat få yrka bifall till den reservation, som jag på denna punkt har avgivit.

Herr **Andersson** i Södergård: Herr talman! Det var ett yttrande av herr Janson i Frändesta, som uppkallade mig. Han sade nämligen, att det tar så lång tid, innan det blir någon nytta av dessa företag, och att de alltså icke skulle ha någon betydelse ur folkförsörjningssynpunkt för närvarande. Men om man känner till det läge, i vilket många planerade torrläggningföretag befinna sig, så gäller det ofta en omdikning av gamla torrläggningföretag, där odlad mark har sjunkit eller av andra orsaker blivit ur torrläggningssynpunkt så försämrad, att den icke längre kan odlas eller brukas. Det ligger inne många sådana planer på ytterligare torrläggning av befintliga jordbruk. Jag hävdar bestämt den uppfattningen, att man knappast på något område så hastigt kan få fram nya skördar som just där det gäller en ny torrläggning av dylika marker. Detta är i mycket stor utsträckning fallet. Många gånger gäller det delvis nyodlad mark, men i mycket stor utsträckning redan odlad mark. Jag tror därför icke det är riktigt att säga, att en forcering av torrläggningssamheten icke har betydelse ur folkförsörjningssynpunkt i nuvarande situation; den har tvärtom i många fall stor betydelse. Om man dessutom verkligen vill gagna och stödja den verksamhet, som statsmakterna tidigare beslutat främja, nämligen en utökning av de ofullständiga jordbruken, finns det i många fall ingen annan väg att gå till detta mål än att torrlägga den mark, som dessa mindre jordbruk ha till sitt förfogande, för att på det sättet utöka deras åkerareal så, att vederbörande jordbrukare blir självförsörjande. Vill man verkligen nå detta mål, måste det också finnas tillräckligt med pengar till förfogande för torrläggningssamheten.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Janson** i Frändesta: Herr talman! I anledning av vad den siste talaren anförde ber jag att få påpeka, att mitt yrkande endast gick ut på att minska anslaget med 175,000 kronor. Det är alltså icke fråga om något yrkande om att beloppet skulle försvinna eller ens nedsättas med ett i förhållande till anslaget hela storlek mera väsentligt belopp. Jag menar endast, att dessa 175,000 kronor kanske kunna få större nytta för folkförsörjningen på andra punkter än just denna, och jag har därför icke på något sätt velat underkänna betydelsen av den verksamhet, som det här är fråga om.

Beträffande frågan hur snabbt dessa torrläggningssåtgärder kunna verka, tjänar det väl ganska litet till att här taga upp någon mera teknisk debatt. Jag har för min del den uppfattningen, att det tar sin tid, innan en sådan torrläggning verkar även på förut avdikad men nu försumpad mark.

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! Jag hade egentligen icke tänkt begära ordet i denna fråga men föranleddes därtill, när jag hörde herr Janson i Frändesta tala om att denna sak icke har så stor betydelse ur folkförsörjningssynpunkt. Jag vill då framhålla, att det ju här icke bara gäller en folkförsörjningsfråga utan också en arbetsfråga och en betydelsefull fråga för de ofullständiga jordbruken, vilka genom torrläggningar kunna tillföras rätt mycket jord. Särskilt ur foderförsörjningssynpunkt bli sådana torrläggningar även mycket viktiga. En nedskärning av anslagsbeloppet, såsom föreslås i

Grundförbättringar: statens avdikningsanslag. (Forts.)

reservationen, låt vara att den icke är så stor, är därför icke tillräddlig. Det belopp, som föreslås av Kungl. Maj:t, behövs säkerligen mycket väl. När man talar med lantbruksstyrelsen om denna sak, får man just höra, att massor av ansökningar om bidrag till torrlägningsföretag ha vilat rätt många år. Det anslag, som här begäres, är därför mer än väl berättigat. Det behövs, som sagt, dels för att skapa litet mera bärkraftiga jordbruk, dels för att ge arbete.

Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Lööbo: Herr talman! Det kan måhända vara lämpligt att erinra kammaren om antalet oavgjorda vattenavledningsansökningar och totalbeloppet därav samt hur dessa siffror ha stigit från den 1 juli 1939 till den 1 juli 1940, alltså under ett budgetår. Antalet dylika oavgjorda ärenden har under denna tid stigit från 736 till 1,070, och den totala arbetskostnad, som dessa ärenden representera, har under samma tid stigit från 3,460,000 kronor till 4,550,000 kronor. Balansen av oavgjorda ärenden har alltså betydligt ökats. Detta är för mig ett synnerligen starkt motiv för att icke företa någon besänkning av de belopp, som Kungl. Maj:t har äskat.

Jag ber alltså att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 137, angående grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.

Under punkt 137 av nionde huvudtiteln uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 2,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft åtskilliga inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 45 och II: 52, I: 112 och II: 161, sistnämnda båda motioner i förevarande del, samt II: 61,

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 2,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor.

Vid punkten hade fogats reservationer

dels av herrar *Tjällgren*, *Gustafson* i Vimmerby och *Ericsson* i Sörsjön, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 45 och II: 52, I: 112 och II: 161 — sistnämnda båda motioner såvitt desamma behandlats under förevarande punkt — ävensom II: 61,

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.
(Forts.)

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 3,000,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor;

dels av herr *Alfred Andersson*.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Gustafson i Vimmerby**: Herr talman! Den nu föredragna punkten avser ju bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. För detta ändamål har departementschefen föreslagit, att riksdagen för nästa budgetår skall anvisa ett anslag av 1,600,000 kronor och samtidigt medgiva, att bidrag skola få beviljas till sammanlagt 2,500,000 kronor. I samband med denna punkt i huvudtiteln har det väckts en hel del motioner, i vilka man kräver varierande och i vissa fall betydligt förhöjda anslag av det slag, varom här är fråga. Jag vill också för min del från början ha sagt, att jag var mycket väl införstådd med tanken, att man icke minst i nuvarande läge borde försöka få största möjliga anslag för det ändamål, varom här är fråga. Anslaget skall som sagt användas som bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk, och jag tror, att vi alla här i kammaren under de senare åren allt mer och mer ha kommit på det klara med att just frågan om vad som skall kunna göras för att förstärka de ofullständiga jordbruken är en mycket stor och allvarlig fråga. Vi äro också säkerligen alla på det klara med att åtminstone i en hel del trakter av vårt land icke förefinnas vilka möjligheter som helst att förstärka dessa mindre jordbruk, så att de bli fullständiga och bärkraftiga sådana. Tillgången på odlad jord är många gånger icke sådan, att det finns något att lägga till de mindre jordbruken för att dessa skola bli bärkraftiga. Man kan icke heller alltid göra dessa ofullständiga jordbruk till fullständiga genom nyodlingar. I många fall står dock denna möjlighet till buds.

Det är emellertid i detta ögonblick icke bara önskemålet om att fullständiga de ofullständiga jordbruken, som gör, att man önskar få ett högre anslag. Såsom ett ytterligare motiv tillkommer i nuvarande försörjningsläge, avstängda som vi äro från import utifrån, önskvärheten av att man i görligaste mån ökar produktionen av livsmedel inom landet. Nu vet jag mycket väl, att i fråga om den del av här ifrågavarande åtgärder, som rör nyodlingar, man först på litet längre sikt får ett resultat i ökad produktion av jordbruksprodukter; men särskilt inom ett avsnitt av de bidragsgrenar, varom här är fråga, kan man nästan omedelbart åstadkomma ett resultat, nämligen betesförbättringar. Man kan många gånger genom röjningar i därför lämplig ängs- och hagmark, genom kultiveringsåtgärder i övrigt och genom tillförande av kalk och konstgödsel redan från början avlocka sådana marker betydligt ökad betesavkastning.

Ännu en synpunkt förtjänar anföras i detta sammanhang, nämligen att, i den mån tiden går, vi kanske dess värre ha att befara, att arbetstillgången icke blir lika god som den dess bättre hittills har varit. Det kan därför även vara önskvärt att på detta sätt skapa icke blott möjlighet till arbetstillfällen utan även arbetstillfällen av den art, att de leda till en utökad produktion av livsmedel.

Med hänsyn till de omständigheter, som jag nu i största korthet har berört, skulle, såsom jag redan har antytt i början av mitt anförande, jag helst ha velat tänka mig en betydande ökning av här ifrågavarande anslag, på sätt

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.
(Forts.)

föreslagits i de olika motionerna. När frågan behandlades i utskottet, gjorde jag emellertid ett yrkande i syfte att få med mig så många som möjligt av utskottets ledamöter, vilket yrkande gick ut därpå, att man, i likhet med vad reservationen nu innehåller, skulle höja anslaget med 400,000 kronor, alltså från 1,600,000 till 2,000,000 kronor, och att man samtidigt skulle medge Kungl. Maj:t att bevilja anslag för år 1942 med ett från 2,500,000 till 3,000,000 kronor förhöjt belopp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som på denna punkt fogats till utskottets utlåtande och som avgivits av herr Tjällgren m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Pettersson* i Dahl, *Fält*, *Ericsson* i Sör-sjön och *Andersson* i Hedensbyn.

Herr Sandberg: Herr talman! Det är nog en ganska viktig fråga, som det här gäller, och jag noterar med tillfredsställelse det intresse för saken, som kommit till uttryck bland annat däri, att i alla händelser en reservation har avgivits till förmån för ett något högre anslagsbelopp än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. I den motion, som jag har tillåtit mig väcka, har jag ju sträckt mig betydligt längre än reservanterna ha gjort i fråga om medelstildelning och anslagsbelopp. Jag vill emellertid redan från början säga, att jag för att få enighet eller i varje fall största möjliga enighet är beredd att förena mig med reservanterna i deras yrkande.

Jag vill emellertid här tillägga ett par ord för att understryka vad som redan förut har berörts av herr Gustafson i Vimmerby. Sedan de nya villkoren för erhållande av bidrag trätt i kraft fr. o. m. år 1940, villkor som äro gynnsammare än de tidigare gällande, kan man notera en stark ökning i efterfrågan på dessa bidrag. För min del tycker jag det är glädjande, att det gått på det sättet. De önskemål i fråga om bidragsvillkoren och denna verksamhet överhuvud taget, som otaliga gånger framförts i denna kammare, ha också varit mycket befogade. Under år 1940 inkommo ansökningar till ett belopp av över 5,000,000 kronor, vilket i jämförelse med närmast föregående år innebar en stegring med närmare 2,000,000 kronor. Kungl. Maj:t hade emellertid icke rätt att för år 1940 bevilja bidrag med mer än 2,500,000 kronor, och av budgetära skäl stannade det beviljade beloppet vid 2,300,000 kronor. För innevarande kalenderår, alltså år 1941, får Kungl. Maj:t icke bevilja större bidrag än till 2,200,000 kronor. Vi kunna räkna med att ansökningar inkomma i samma omfattning som för år 1940. Skillnaden mellan efterfrågan och tillgång kommer sålunda att ytterligare ökas. Det är alltså riktigt, såsom också understrykes i reservationen, att ett stort antal sökande få vänta på möjlighet att erhålla bidrag. Jag menar, herr talman, att det är ett ganska betänkligt och bedrövligt förhållande, att det skall behöva vara på det sättet, att folk, som ingenting högre vill än att få använda sin arbetskraft för att odla jord, utvidga sitt jordbruk, skapa bättre möjlighet till försörjning för sig och sin familj och bidraga till landets försörjning, att folk, som vill göra detta, skall få vänta i ett och två och flera år på att få bidrag för att till slut kanske få besked om att deras ansökan avslagits på grund av brist på medel.

Herr Gustafson i Vimmerby berörde frågan om arbetslösheten och jag vill understryka detta och framhålla, att när man kan befara, att arbetslöshet uppstår, bör en av de mest naturliga och lämpliga åtgärderna vara att ställa medel till förfogande för ifrågavarande ändamål och på det sättet bidraga till att åtminstone icke jordbrukarna behöva konkurrera om arbetstillfällena på andra områden.

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.
(Forts.)

Beträffande denna sak föreligger ju också det förhållandet, att intet anslag har upptagits på tilläggsstat. Vi skola ju som nästa ärende behandla frågan om anslag på tilläggsstat under nionde huvudtiteln. Där finns emellertid icke något anslag, som gäller nyodling eller förstärkning av ofullständiga jordbruk. Det är därför även ur den synpunkten angeläget, att man nu på den ordinarie huvudtiteln får så stort belopp som möjligt.

Man anser visserligen nu, att alla medel, som kunna åstadkommas, utan prut skola användas för ändamål, som man menar vara de allra mest angelägna, men statsmakterna få väl icke fördenskull glömma eller missgynna sådan verksamhet, som bland annat avser ökad livsmedelsproduktion. Denna verksamhet är dock obestriddligen ett nationellt livsintresse av första ordningen. De medel, som här anslås, tror jag man kan säga också bli effektivt utnyttjade, och den, som får ett sådant bidrag, måste själv göra en betydande insats för att utföra det arbete, som avses.

Med dessa ord, herr talman, ber jag för min del att få yrka bifall till reservationen, och jag vädjar till kammaren att verkligen behjerta den sak, som det här är fråga om.

Herr Svensson i Ljungskile: Herr talman! Då jag i denna fråga framfört några synpunkter uti en motion, vill jag begagna tillfället att här stryka under dessa synpunkter. Man kan väl icke säga med stöd av svensk jordbruksstatistik, hur många ofullständiga jordbruk som vi ha i Sverige. Denna jordbruksstatistik följer ju åkerarealen, medan jordbrukets ekonomiska bärkraft beror på flera andra faktorer än åkerarealen. Det är emellertid i detta sammanhang icke heller nödvändigt att ange någon sådan siffra. Alla veta vi nämligen, att antalet ofullständiga jordbruk i vårt land är så stort, att även om vi prestera maximala ansträngningar under en mycket lång följd av år för att komplettera dessa ofullständiga jordbruk, kan ändå ingen överblicka den tid, som behövs för att få ett sådant arbete slutfört. Nyttan av denna verksamhet är obestriddlig. Vid de ofullständiga jordbruken kan den mänskliga arbetskraften i många fall icke till fullo utnyttjas. Detsamma gäller också dragare och redskapskapitalet. Läget är alltså det, att samtidigt som vi ha ont om arbetskraft inom vissa sektioner av svenskt jordbruk, förekommer vid de ofullständiga jordbruken en överbefolkning av mycket stora mått. Från rent nationalekonomisk synpunkt är det alltså en angelägenhet av första ordningen att försöka bedriva en sådan verksamhet, att mänsklig arbetskraft, realkapital och jord förenas i lämpligare proportioner än som nu är fallet. För jordbruksbefolkningens egen del är det också ett intresse av första ordningen, att jordfördelningen blir jämnare. På en rad olika punkter uppkomma spänningar och intressekollisioner, därför att de ekonomiska utgångspunkterna äro så olika jordbrukarna emellan. Den saken kan givetvis aldrig helt elimineras, men i den mån man kan komplettera dessa ofullständiga jordbruk mildras förhållanden av detta slag.

Slutligen är det ett socialt problem av stora mått, därför att de familjer, som sitta på dessa ofullständiga jordbruk, ha en alldeles för låg inkomst, och erfarenheten har visat mer än tydligt hur svårt det är att rätta till just denna ojämna inkomstfördelning inom jordbruksbefolkningen. Om allt detta och åtskilligt därutöver är man överens, åtminstone teoretiskt. Det förkunnas nämligen från alla håll, där man talar om jordbruksfrågor, att en komplettering av dessa ofullständiga jordbruk hör till de största och viktigaste frågorna inom den svenska jordbrukspolitiken. Skulle man döma av vad som förkunnats under de sista fem åren i denna fråga från olika intressegrupper, skulle man närmast vilja draga den slutsatsen, att här kommer ingenting att vägras, som kan göra

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.

(Forts.)

nytta och gagna denna sak. Man är också överens om, åtminstone teoretiskt, huru en sådan verksamhet kan och bör bedrivas. Det är tre huvudlinjer, som kunna följas. Den ena linjen är sammanslagning av små brukningsdelar, den andra linjen är inköp eller tillköp av överskottsjord från de större gårdarna, och den tredje linjen är förstärkning inom det gamla jordbrukets egna gränser, och denna sista linje är nu före i dag. Den är också den lättast framkomliga vägen så långt som de naturliga förutsättningarna finnas. Den verksamheten kräver icke något större kapitalbehov och den utlöser inga intressekonflikter jordbrukarna emellan, som de två andra åtgärderna i vissa fall kunna göra. Däremot ger den ett direkt tillskott av produktiv jordbruksjord och stöder på detta sätt vår livsmedelsproduktion. Om en sådan kompletteringsverksamhet var fullt befogad redan innan kristiden bröt in, så är livsmedelsproduktionen under nuvarande förhållanden endast ett ytterligare argument för samma sak.

Från dessa utgångspunkter, vilkas riktighet jag icke tror någon vill bestrida, borde man enligt min mening komma till den slutsatsen, att en förstärkning av ofullständiga jordbruk bör bedrivas i hela den utsträckning, som innehavarnas arbetskraft och prestationsförmåga medge. Man borde alltså i detta fall icke låta anslaget begränsa verksamheten, utan lämna ett enligt fastställda bidragsgrunder erforderligt anslag, som är av den storleksordning, att man kan fullt utnyttja de produktiva krafter, som finnas. Även om man gjorde det, skulle man säkerligen få fortsätta i årtionden, innan man komme till ett slut på denna verksamhet. Gent emot detta åberopar man nu, att det statsfinansiella läget är sådant, att det icke går att öka budgetens slutsumma. Jag vill ingalunda förneka, att denna slutsumma är alldeles för stor, men då återstår i alla fall den frågan, om de olika anslagens angelägenhetsgrad är avvägd på ett sådant sätt, att ett överflyttande icke kan ske. En allmän översyn kan jag givetvis icke i detta fall prestera, men jag har tillsammans med några medmotionärer tillåtit mig peka på ett annat anslag, som man begär på kapitalbudgeten. Det gäller anslaget på 2 miljoner kronor till grästorkar. Ett sådant anslag beviljade riksdagen år 1939. Av detta anslag ha förbrukats 34,500 kronor, och resten finns kvar. Några ansökningar om anslag lågo i höstas icke inne, såvitt man kan utläsa ur riksdagstrycket. Trots detta begär man i detta fall ytterligare 2 miljoner kronor, som skola ligga och vänta på ansökningar om anslag till grästorkar. I detta senare fall ligga alltså pengar och vänta på ansökningar, medan i det nu föreliggande fallet ansökningar i mycket stor omfattning ligga och vänta på pengar.

Jag tycker, att man i det fallet skulle kunna rätta till det hela genom att nu bevilja ett ökat anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk, och när den andra frågan i sin tur kommer upp avslå förslaget om ett anslag på 2 miljoner kronor till grästorkar. Nu förstår jag, att frågan kommit i ett sådant läge, att det knappast är möjligt att få igenom det förslag om en ökning med 2 miljoner kronor, som jag tillåtit mig framställa i motionen, ehuru väl jag anser det vara en mycket rimlig begäran med hänsyn till vikten och betydelsen av den fråga, det här gäller.

Såsom ärendet nu ligger till, ber jag emellertid, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Tjällgren m. fl. och som innebär allenast en mindre höjning av detta anslag.

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! Det torde icke finnas några delade meningar mellan å ena sidan utskottsmajoriteten och å andra sidan reservanterna och motionärerna, då det gäller de allmänna synpunkter, som man från de senares sida har lagt på detta problem. Vi äro säkerligen alla

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.
(Forts.)

lika övertygade om och alla lika intresserade av att ett arbete för förstärkning av de ofullständiga jordbruken bör komma till stånd i större utsträckning än vad som för närvarande sker och att detta arbete bör bedrivas med all den energi, som överhuvud taget är möjlig. Utskottet har också givit uttryck åt detta genom ett uttalande i sin motivering, som jag skall be att få citera:

»En utvidgning av bidragsverksamheten utöver vad departementschefen ifrågasatt synes utskottet önskvärd, men anser sig utskottet icke nu böra framställa förslag därom. I stället synes det utskottet lämpligt, att Kungl. Maj:t — sedan ytterligare erfarenhet vunnits om den närmaste tidens utveckling — omprövar medelsbehovet för ändamålet i samband med blivande överväganden med avseende på anslagsäskanden för eventuell tilläggsstat.»

Med detta uttalande har utskottet velat säga, att det här ju gäller ett anslag som också har mycket stor betydelse ur arbetssynpunkt. För den händelse, vilket man kanske kan förutse, det skulle behöva vidtagas åtgärder för skapande av arbetstillfällen särskilt på landsbygden, innebära ju ökade anslag på detta område oerhört mycket. Det skapar ökade arbetstillfällen i mycket hög grad. Utskottet har alltså velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den möjlighet, som Kungl. Maj:t har att vid överväganden om tilläggsstat för nästa budgetår, om så erfordras, för detta ändamål taga upp ett betydande anslag, vilket utskottet för sin del har förutsatt kan komma att behövas.

Herr Svensson i Ljungskile har i sin motion pekat på möjligheten att överflytta ett anslag, som gäller ett annat ändamål, till att i stället avse nu förevarande ändamål. Tyvärr ligger det icke till så, att en sådan överflyttning är möjlig. Anslaget till grästorkar, som han pekat på, är ett anslag på lånebudgeten och skall därför finansieras på helt annat sätt än det anslag, varom här är fråga och som ju är ett anslag på driftbudgeten. Det förhåller sig nog icke heller så, att de pengar, som man har förutsatt skola kunna lånas ut till grästorkar, ligga och vänta på att bli använda, utan det är väl i stället så, att därest de icke behöva tagas i anspråk, de icke upplånas. Här gäller det däremot ett anslag, som måste utdebiteras på skattebudgeten, och anslaget har alltså helt annan karaktär än det anslag, som gäller lån till grästorkar.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Ljungskile: Herr talman! Det är möjligt, att man icke rent formellt kan överflytta ett anslag från lånebudgeten till skattebudgeten, men det förhåller sig väl i alla fall så, att bägge dessa anslag ha sin gemensamma botten i det svenska samhällets ekonomi. Med den flytande gräns, som för närvarande finns mellan lånemedel och skattemedel, är det närmast en lämplighetsfråga, på vilket sätt man kan taga in pengarna. Jag menar därför, att man nog kan lugna sitt samvete i detta fall, om man yrkar bifall till ett högre anslag på denna punkt och sedan yrkar avslag på den andra punkten. Oavsett hur det kan förhålla sig med de formella synpunkterna finns det, såvitt jag kan förstå, ett reellt samband.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Sandberg begärde emellertid votering, i an-

Grundförbättringar: bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.

(Forts.)

ledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 137:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Tjällgren m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten 138, angående grundförbättringar: bidrag till täckdikningar.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkt 138 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Grundförbättringar: bidrag till täckdikningar.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 61 av herr *Lindblom m. fl.* samt II: 62 av herr *Sandberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att sådan ändring vidtoges i kungörelsen den 30 juni 1933 angående statsbidrag till täckdikning, att statsbidrag finge utgå med högst en tredjedel av den beräknade kostnaden för täckdikningsföretaget inom de norrländska länen och Kopparbergs län.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

B. att de likalydande motionerna I: 61 och II: 62 måtte anses besvarade med vad utskottet i utlåtandet anförde.

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr **Sandberg**: Herr talman! Denna punkt avser ju bidrag till täckdikningar. I denna fråga har en framställning gjorts till Kungl. Maj:t från hus-hållningssällskapens ombudsmöte om viss ändring i villkoren för dessa bidrag. Lantbruksstyrelsen, som yttrat sig över framställningen, har tillstyrkt densamma i så måtto, att styrelsen förordat, att något gynnsammare villkor skulle gälla för de norrländska länen och Kopparbergs län. Lantbruksstyrelsen framhåller, att jordbruket i dessa landsdelar arbetar under i olika avseenden ogynnsamma betingelser, vilket förhållande motiverar, att man där bör kunna ge något större bidrag till den nu ifrågavarande verksamheten. Jag skall icke uppta tiden med att citera vad lantbruksstyrelsen anför. Vi ha i vår motion huvudsakligen stött oss på denna motivering, då vi ha yrkat, att bestämmelserna skulle ändras därhän, att bidrag till täckdikningar inom Norrland och Kopparbergs län skola få utgå med högst en tredjedel av den beräknade kostnaden i stället för, såsom nu är fallet, med högst en fjärdedel. Varken departementschefen eller utskottet har dock ansett sig kunna tillstyrka detta förslag. Jag vill emellertid betona, att jag med tillfredsställelse finner, att såväl

Grundförbättringar: bidrag till täckdikningar. (Forts.)

departementschefen som utskottet har sagt, att enligt deras uppfattning starka skäl onekligen tala för en sådan förändring av bidragsvillkoren för de ifrågavarande landsdelarna. Det kan vara värdefullt att notera detta. Det lär väl icke i dag kunna bli något av med förändringen i fråga, men saken kommer nog igen, och då är det som sagt bra att kunna erinra sig det uttalande, som här har gjorts.

Departementschefen och utskottet framhålla vidare, att frågan bör prövas ytterligare i samband med den pågående undersökningen angående åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran. När riksdagen i fjol beslöt tillätta denna utredning rörande det norrländska näringslivet, uttalade jag en viss farhåga för att utredningen kunde bli en anordning, där förslag om partiella reformer skulle begravas och stanna. Något sådant var givetvis icke från något håll meningen, när man talade för igångsättandet av den nämnda utredningen, utan man menade nog, att vad som kunde anses vara klart motiverat och möjligt att genomföra i alla fall skulle genomföras. För min del tror jag, att denna lilla reform, som här tillstyrkts av lantbruksstyrelsen, är av sådan art, att det icke behöver möta några svårigheter att genomföra den. Den kan icke heller komma att förrycka den pågående utredningen. Det förefaller mig troligast, att utredningsmannen på denna punkt skulle komma till det resultatet, att man kanske borde ge ännu större förmåner åt de här ifrågavarande landsdelarna, och detta kan ju då utan hinder ske.

Det anslag för bidrag till täckdikningar som det här är fråga om rör sig ju icke om något stort belopp. Det gäller endast 200,000 kronor, och man kan därför kanske tycka, att den lilla ändring som jag här talat om inte har någon stor praktisk betydelse, eftersom hela den understödda verksamheten måste bli av jämförelsevis ringa omfattning. Jag vill emellertid erinra om att i den tilläggsstat som vi strax härefter komma att behandla är upptaget ett anslag på en miljon kronor för bidrag till täckdikningar. Om tilläggsstaten på grund av begynnande arbetslöshet skulle tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål, kommer givetvis den ändring i fråga om bidragsvillkoren som jag föreslagit att gälla även för beredskapsstatens del, och sålunda kan denna ändring nog få en icke så ringa betydelse.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till vår motion, vilken innebär att bestämmelserna i fråga om bidrag till täckdikningar ändras därhän, att statsbidrag må kunna utgå med högst en tredjedel av den beräknade kostnaden för täckdikningsföretag inom de norrländska länen och Kopparbergs län.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, att de i ämnet väckta motionerna bifölles; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 139.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 140.

Lades till handlingarna.

Punkterna 141—150.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 151—153.

Lades till handlingarna.

Punkten 154, angående tillsyn till motverkande av skada å fiske genom vattenförening.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Ljungberg**: Herr talman! I en motion nr 253 har yrkats, att de anslag som nu äro upptagna under punkt 154, skulle överföras från nionde huvudtiteln till handelsdepartementets huvudtitel. Detta är icke omnämnt i jordbruksutskottets utlåtande och det av den enkla anledningen att den motion jag nu talar om är väckt sedan jordbruksutskottet justerat sitt utlåtande. Motionen har väckts i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45 angående ändringar i vattenlagen, och i denna motion eller rättare sagt i en annan motion, vartill denna ansluter sig, talas det om att utbygga den tillsynsmyndighet, som omnämnes i propositionen, och låta denna ha hand även om tillsynen ur sanitär synpunkt samt att lägga hela denna organisation under handelsdepartementet.

Jag har här velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande. Det skulle möjligen ligga nära till hands att nu göra ett återremissyrkande. Jag skall emellertid avstå därifrån och bara omnämna denna sak. Samtidigt vill jag då uttala den förhoppningen, att om riksdagen skulle besluta att bifalla den huvudmotion, som jag här berört, det förhållandet att anslaget på denna punkt kommer att beviljas icke skall försvåra genomförandet av det i huvudmotionen framförda förslaget.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 155.

Lades till handlingarna.

Punkten 156, angående gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr **Carlström**: Herr talman! Jag avser icke att göra något yrkande om bifall till min reservation. Jag har endast reserverat mig för att lämna departementschefen tillfälle att deklarerat sin ställning till frågan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 157 och 158.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 159.

Lades till handlingarna.

Punkterna 160—175.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 176 och 177.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1941. Nr 15.

Tillsyn till motverkande av skada å fiske genom vattenförening.

Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt.

Punkterna 178 och 179.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 180.

Lades till handlingarna.

Punkterna 181—192.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 193.

Lades till handlingarna.

Punkterna 194 och 195.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 196.

Lades till handlingarna.

Punkterna 197—205.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 206 och 207.

Lades till handlingarna.

Punkterna 208—217.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 218.

Lades till handlingarna.

Punkterna 219—223.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 224.

Lades till handlingarna.

Punkterna 225—231.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14.

Utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs, punktvis, jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13, angående skogsvård m. m.: väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

*Skogsvård
m. m.: väg-
och flottleds-
byggnader å
skogar i en-
skild ägo.*

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr **Eriksson** i Frägsta: Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en motion, och jag har till min tillfredsställelse konstaterat, att utskottet behandlat den tämligen välvilligt. Jag vill bara med några ord angiva, vad som avses med densamma.

Enligt vårt förmenande kommer man när det gäller att bygga dessa skogsvägar tämligen långt bort ifrån bygden, vilket i och för sig motiverar, att man uppför tillfälliga bostäder för dem som skola utföra anläggningsarbetet. Det har då av motionärerna ansetts vara lämpligt, att man söker finna någon form för att låta dessa bostäder stå kvar och genom markägarnas insatser göras beboeliga även i fortsättningen, varvid underhållet givetvis skulle falla på intressenterna.

Som jag ser saken, har utskottet behandlat vårt förslag välvilligt, och jag vill uttala den förhoppningen, att när detta skall utformas, det även skall mötas av förståelse och välvilja från jordbruksdepartementets sida och att man där kan finna, att dessa bägge önskingar kunna samarbetas och tillfredsställas, nämligen dels att man får skogsvägar och dels att det i detta sammanhang även ordnas med förläggningar i de orter som avses. Det är endast detta jag velat säga, och jag har intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14, angående åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle, m. m.

*Åtgärder
för ökad an-
vändning av
inhemskt
motorbränsle,
m. m.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 14:o) i bilaga 9 till Kungl. Maj:ts proposition, nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 hemställt, att riksdagen måtte till åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m. anvisa ett anslag av 75,000 kronor att ställas till förfogande för återstoden av innevarande budgetår för utlämnande av statsbidrag till uppförande av kolugnar.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till Åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

Åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle, m. m. (Forts.)

Vid punkten hade fogats reservation av herr *Mannerskantz*, vilken ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts framställning under förevarande punkt.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *Thorell*: Herr talman! De som erinra sig, hur vi gnuggat de olika anslagen under nionde huvudtiteln och försökt så gott sig göra låtit taga hänsyn till de statsfinansiella svårigheterna, som omnämnts så många gånger under dagens debatt, de göra kanske samma reflexion som jag gjort många gånger under denna riksdag, att man i fråga om de gamla beprövade anslagen söker göra vissa inskränkningar och försöker pruta ned några tusentals kronor, men så snart det gäller nya anslag, då är man ganska rundhänt och då tillstyrker utskottet vanligen Kungl. Maj:ts förslag ganska oförändrade.

Här föreligger nu ett förslag om att vi skulle ställa 75,000 kronor till bränslekommissionens förfogande för att det skulle bli ökad användning av inhemskt bränsle. Herr von Seth har framställt en fråga i anledning av trafik-, industri- och bränslekommissionernas framtöt om eventuella körlicenser, vilken även innebar restriktioner för motordrivna fordon. Statsrådet meddelade, att regeringen ännu icke har tagit ställning till denna sak, men det blir väl så, att denna kommissionernas framställning kommer att föranleda ett beslut i den riktning som de velat.

Jag har för en stund sedan hos skogsägarföreningen kontrollerat att tillgången på gengaskol för närvarande är om inte riklig så dock mycket god samt att priserna äro fallande. Vidare har bränslekommissionen i sin framställning till Kungl. Maj:t beräknat, att de mindre kolugnarnas antal är så stort som 2,000. När jag sammanställer dessa förhållanden, tycker jag, att det knappast är lämpligt att nu anslå 75,000 kronor till ifrågavarande ändamål, i synnerhet som bränslekommissionen själv beträffande dessa kolugnar säger, att det visat sig, att det ekonomiska resultatet av deras drift är så pass gynnsamt, att de i stor utsträckning kunnat klara sig utan anslag. När så är förhållandet, anser jag att utskottet åtminstone hade bort fästa det villkoret vid detta anslag, att det endast skulle få användas, när det är fråga om anläggande av experimentkolugnar för att utvinna de bränsleprodukter som man kan få fram vid ett tillfälle som detta och möjligtvis också för att ernå en mera ekonomisk förbränning av trä. Detta har utskottet emellertid icke gjort.

Jag har varit inne på tanken att kunna framställa ett sådant yrkande, men jag tror knappast, att talmannen kan taga upp det och ställa proposition på detsamma. Därför får jag nöja mig med att yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr *Mannerskantz* och som innebär avslag på Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Herr *Andersson* i Löbbo: Herr talman! Det är allmänt känt, att situationen på bränslemarknaden utvecklas tämligen snabbt och att man från den ena veckan till den andra ej vet hur det kommer att ställa sig under den närmaste framtiden. Under sådana förhållanden tror jag att det är välbetänkt att ställa ett anslag av ifrågavarande natur till Kungl. Maj:ts förfogande. Jag har det bestämda förtroendet för Kungl. Maj:t, att dessa pengar inte komma att betalas ut i onödan. Skulle den skildring av situationen som herr *Thorell* lämnat vara riktig och det visar sig, att anslaget i fortsättningen i mindre utsträckning erfordras, då är jag förvissad om att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga de nödiga restriktionerna beträffande pengarnas användning.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle, m. m. (Forts.)

Herr von Seth: Herr talman! Jag har vid flera tillfällen i dag talat för en ökning av vissa anslag inom jordbrukets område. För min del kan jag, som situationen utvecklats, icke finna annat, än att man kanske borde dröja något, innan man lade ned dessa 75,000 kronor på att stimulera kolningen och öka koltillgången inom landet.

Jag vill biträda reservationen och således yrka avslag på framställningen om detta anslag på 75,000 kronor i första hand för att vi skola göra besparingar, när man kommer med krav på nya anslag. Det huvudsakliga skälet för mitt avslagsyrkande är dock, att jag icke kan finna annat, än att det inom regeringen har visat sig tendenser till att den ena handen icke vet vad den andra gör. Jag har här i dag förut haft tillfälle att säga, att man från regeringens sida nästan framtingat tillverkning av gengasaggregat, som nu de enskilda försäljarna kanske icke kunna sälja. Jag måste säga, att det är, om jag får använda ett tillspetsat uttryck, en fullständig sol- och värpolitik att utlämna lån för att sätta i gång kolning, när vederbörande sedan kanske icke bli av med sina kol.

Därtill kommer, att utvecklingen på bränslemarknaden har gått därhän, att vi nu fått fullt användbara aggregat för vedgas både i fråga om personbilar och lastbilar. Man gör en avsevärd besparing av bränsle, om man använder vedgasdrivna bilar i stället för kolgasdrivna. När vår bränslesituation för närvarande synes vara sådan, att det eventuellt kan bli restriktioner, därför att det går åt för mycket bränsle, då torde man behöva taga sig en ordentlig funderare på om det icke vore bättre att hålla sig till de vedgasdrivna och mera bränslebesparande bilarna än till de kolgasdrivna.

Även av den anledningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Bränslekommissionen har hemställt, att detta belopp skulle ställas till dess förfogande om det skulle erfordras. Skulle situationen bli sådan, som man förmodar, att det icke skulle behöva uppföras flera kolugnar och att det icke skulle komma in några ansökningar om bidrag, då blir frågan om att använda dessa pengar icke aktuell. Men därest detta anslag skulle visa sig behöfligt, då är det väl ingen av herrarna som vill, att vi skulle vara utan det och icke kunna lämna några bidrag. Jag förutsätter, att om det finns tillräckligt med kol i marknaden, behövs det icke flera kolugnar. De som tillverka kol låta väl bli att uppföra ugnar som de icke ha användning för.

Herr von Seth: Herr talman! Jag kan inte finna annat än att om staten anslår pengar för att utge på det ena eller andra området, så har staten eller regeringen därmed tagit ställning och velat stimulera intresset för den ena eller andra saken. Att inte bevilja något anslag visar, att staten har ett mera passivt eller platoniskt intresse för saken.

När situationen tillspetsat sig på sådant sätt, vidhåller jag mitt avslagsyrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på avslag såväl därå som på Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 15—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15.

Anslag till
bidrag till
inköp av
konstgödsel
i de fyra
nordligaste
länen.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckta motioner om anslag till bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 115 av herr *Carlström m. fl.* samt II: 225 av herr *Lindmark m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen under nionde huvudtiteln till en ny anslagspost: Bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen måtte bevilja ett förslagsanslag av 900,000 kronor att disponeras enligt av motionärerna angivna grunder.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 115 och II: 225 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Lindmark**: Herr talman! Förslag om erhållande av statsbidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen ha tvenne gånger tidigare varit föremål för riksdagens behandling. Första gången var det år 1938; såväl utskottet som riksdagen biträdde då i princip motionärernas yrkande, men icke på det sätt, som motionärerna hade tänkt sig, nämligen att erhålla direkt bidrag till inköpet, utan lämnade i stället anslag till fraktbidrag för samma ändamål. Redan under diskussionen härom uttalades från motionärernas sida, bland annat gjorde jag det, att denna bidragsform icke skulle kunna leda till en tillfredsställande lösning. Jag förutsade, att av det anslagsbelopp på 200,000 kronor, som utskottet rekommenderade, skulle sannolikt endast 20—25 % komma att utnyttjas, och utvecklingen har visat sig verifiera min förmodan i detta stycke. Redan samma år på hösten, då det gällde att förbereda statsverkspropositionen för kommande budgetår, uttalade sig lantbruksstyrelsen på följande sätt: »Ifrågavarande bidragsverksamhet synes icke komma att bli av nämnvärd betydelse för jordbrukarna i de egentliga jordbruksbygderna utefter kusten, till vilka konstgödseln i stor utsträckning plägar transporteras med lastbil och endast å korta sträckor fraktas å järnväg.» Jag skall inte citera mera. Den fortsatta utvecklingen visade, att Kungl. Maj:t undan för undan fick sänka bidragsbeloppet. Första året utgjorde anslaget 200,000 kronor, året därefter minskades det till 75,000 kronor, det tredje året till 50,000 kronor, och för kommande budgetår föreslås en ytterligare sänkning till 40,000 kronor, alltså 20 procent av det ursprungliga anslagsbeloppet. Vill man komma den norrländska småbrukarbefolkningen till hjälp på ett mera effektivt sätt, så kan detta icke ske i form av statsbidrag till frakternas nedbringande; andra och kraftigare medel få lov att tillgripas.

Nu kan någon fråga: hur ha motionärerna vågat att i år komma med ett anslagsäskande på 900,000 kronor under nuvarande ekonomiska förhållanden? Jag skall i korthet svara på detta, ty tiden medger ju icke att närmare och vidlyftigare utveckla denna sak. Under nu rådande kris- och krigstid ha statsmakterna icke visat sig vara synnerligen rädda om anslagsmedlen, när det gällt att vidtaga åtgärder, som skulle öka produktionen av livsmedel. Jag har i detta sammanhang ingalunda talat om de stora anslagen till försvaret; det är ett kapitel för sig.

Vid tidigare diskussioner om dessa frågor har det återopats, att Norrlands jordbrukare ha varit missgynnade gentemot det övriga Sverige, när det gällt att erhålla stöd för jordbruket. Jag skall icke upprepa dessa saker nu; jag vill bara omnämna, att ett nytt moment har tillkommit, och det är beslutet vid urtima riksdagen 1940 om ett anslag på 34 miljoner till förmalningsersätt-

Anslag till bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen.

(Forts.)

ningar. Dessa förmalningsersättningar utgå endast, när det gäller förmalningar av vete och råg, och i övre Norrland odlar man icke sådana produkter. Vi ha därför icke kunnat få del av de fördelar, som detta beslut innebar. Vi ha varit med om detta beslut och ansett det vara riktigt, lika riktigt, som när det gäller att understödja t. ex. sockerbetsodlingen i Skåne, men vi vilja ha kompensation, och när man är färdig att anslå 34 miljoner för ändamål, som endast skulle medföra fördelar för södra och mellersta Sverige genom förhöjt spannmålspris, så kunde det vara skäligt att övre Norrland för det här ifrågavarande ändamålet finge ett anslag på 900,000 kronor. Både anslaget till förmalningsersättningar och vad som i vår motion begäres kan man kalla för subvention, men en subvention kan ha sitt berättigande och är icke under alla förhållanden fördömlig.

Jag vill slutligen erinra om våra säregna förhållanden där uppe med den korta vegetationstiden, jordbeskaffenheten m. m., som gör, att användning av konstgödsel är synnerligen välbefogad. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle innebära en insats i vår folkförsörjning, som i dessa tider är av allra största vikt.

Det är ur dessa synpunkter, som vi ha vågat att framföra vårt förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna motionen.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag hade ursprungligen tänkt att enbart göra ett kort yrkande om bifall till utskottets hemställan. Herr Lindmark fällde emellertid ett yttrande, som ger mig anledning att uppehålla mig därvid någon minut.

Herr Lindmark gjorde gällande, att de förmalningsersättningar, som beslutades vid 1940 års urtima riksdag, icke skulle komma Norrland till godo och att Norrland härför behövde erhålla en viss kompensation. Ja, jag vet, att norrlänningarna inte ha några mängder av brödspannmål att förmala. Men jag vet, herr Lindmark, att dessa förmalningsersättningar verka på så sätt, att de för konsumenterna åstadkomma ett billigare mjöl, och när norrlänningarna köpa sitt behov av mjöl, kan jag inte förstå annat än att de också på samma sätt som övriga konsumenter i detta land bli delaktiga av förmalningsersättningarnas värde.

Att utskottet skulle ha kunnat gå med på att på grundval av en enskild motion bevilja en subvention på en fjärdedel av inköpspriset i *ett* och en femtedel av inköpspriset i *tre* av de norrländska länen anser jag för min del vara alldeles uteslutet. Huruvida den summa på 900,000 kronor, som motionärerna räknat med, ens tillnärmelsevis skulle räcka för detta ändamål, är en sak, som jag inte kan bedöma. Men jag finner det fullt naturligt, att utskottet icke under några omständigheter kunnat hemställa om bifall till den av herr Lindmark väckta motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindmark**: Herr talman! Jag vill gentemot det uttalande, som herr Andersson i Löbbo nyss gjorde, erinra om att denna förmalningsersättning också skall utgå till jordbrukarna själva, alltså till producenterna av denna spannmål, vilka således icke skola köpa mjölet tillbaka och få ett sådant billigt pris, utan själva erhålla ersättning för den utlagda s. k. förmalningslönen. Någon liknande förmån ha icke norrländska jordbrukare erhållit, men det skulle vara möjligt att ge kompensation härför genom ett bifall till motionen.

Anslag till bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen.
(Forts.)

Herr **Petersson** i Gäddvik: Herr talman! Jag vill inte förlänga debatten mycket utöver vad som nu skett, men jag skall i alla fall be att få instämma i de synpunkter herr Lindmark framfört.

Jag gör detta därför att jag vet, att jordbrukarna, åtminstone i Norrbottens län, som är det nordligaste länet här i landet, fäst stor uppmärksamhet vid denna fråga och vid de föregående tillfällen den varit uppe med intresse följt dess behandling i riksdagen. Att denna motion kommit igen nu i år beror som herr Lindmark nyss sade på att försörjningsproblemet numera är ett annat än förut, och jag önskar för min del tillägga, att just Norrland och Norrbotten äro områden, som i detta avseende påkalla särskild uppmärksamhet.

Vi förstå alltför väl, att det belopp på 900,000 kronor, som nu begäres, kan anses vara oskäligt under nuvarande finansiella situation, men jag vill också erinra därom, att statens inkomster till mycket stor del härröra ifrån Norrland, framförallt Norrbotten. I detta sammanhang torde det inte heller vara ur vägen att erinra om att man vid den uppvaktning, som ägde rum inför jordbruksministern för två år sedan, då denna fråga var uppe till behandling, just pekade på att det kunde vara befogat att den landsända, varifrån dessa stora inkomster härröra och som staten också har så stor nytta utav, även kunde få någonting tillbaka av dessa inkomster. Det förhåller sig nu också på det sättet, att jordbrukarna där uppe fått den minsta delen av de anslag, som nu beviljas i syfte att stödja jordbrukets ekonomi här i landet, och därför ha ansett, att denna motion, samtidigt som den söker tillrättalägga en orättvisa, på effektivaste sätt främjar ett syfte nu mera aktuellt än eljest. Den avser att tillgodose den nu för vårt folkhushåll så viktiga livsmedelsförsörjningen, och därvidlag är det också uppenbart, att just Norrland är den mest sårbara punkten under nuvarande förhållanden.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få ansluta mig till yrkandet om bifall till motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för utlämnande av krislån jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 7 februari 1941 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 61, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtiteln anvisa

dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5,000,000 kronor;

dels ock å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av 5,000,000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle lån icke annat än i undantagsfall beviljas till högre belopp än 3,000 kronor. När synnerliga skäl därtill vore för handen, skulle dock lån intill 5,000 kronor kunna beviljas.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. (Forts.)

1) I: 184 av herr *Andersson, Alfred*, likalydande med II: 245 av herr *Svensson* i Ljungskile, vari hemställt, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 61 angående krislån måtte

dels sänka lånemaximum till 1,500 respektive 3,000 kronor,
dels medgiva att bidrag eller lån utan motprestation finge utlämnas i särskilt ömmande fall,

dels ock i övrigt beakta de synpunkter, som framförts i motionerna;

2) II: 95 av herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtiteln anvisa

1. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5,000,0000 kronor;

2. å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av 5,000,000 kronor.

B. att motionerna I: 184 och II: 245 samt II: 95 måtte anses besvarade med vad utskottet i sin motivering anfört.

Utskottet hade i sin motivering i fråga om det i de likalydande motionerna I: 184 och II: 245 framlagda förslaget om sänkning av lånemaximum gjort följande uttalande: »Utskottet anser visserligen för sin del, med hänsyn särskilt till önskvärdheten av att största möjliga antal nödställda jordbrukare kunna bispringas, att i regel lån ej bör beviljas till högre belopp än som i motionerna förutsatts. Då emellertid behjärtansvärda fall torde kunna framkomma, där större lånebelopp kunna erfordras, finner utskottet icke tillräcklig anledning att förorda nu ifrågasatta ändring i det framlagda förslaget.»

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Alfred Andersson* och *Carlström*, vilka ansett, att utskottets motivering i nyss angiven del bort hava följande lydelse:

»Även utskottet finner — med hänsyn till anslagsbeloppets begränsning och önskvärdheten av att största möjliga antal hjälpbehövande jordbrukare må kunna bispringas — att lånesumman bör maximeras till 1,500 kronor, dock att, då synnerliga skäl äro för handen, lån må kunna beviljas intill 3,000 kronor. Utskottet tillstyrker sålunda den av motionärerna ifrågasatta ändringen i det framlagda förslaget.»

2) av herr *Ericsson* i Sörsjön, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Carlström**: Herr talman! Då jag jämte en ledamot av första kammaren har avgivit en reservation till detta utlåtande, skall jag be att få säga några ord, men med hänsyn till att kammaren troligen börjar bli hungrig skall jag inte bli långrandig.

Det gäller i detta fall inte heller någon tvist om anslagsbeloppets storlek, såsom tidigare i dag, utan meningsskiljaktigheten hänför sig till motiveringen. Kungl. Maj:t och utskottet ha föreslagit, att dessa krislån skulle utgå med högst 3,000 kronor — då synnerliga skäl därtill föreligga, må de kunna höjas till 5,000 kronor — till dem, som begära att få komma i åtnjutande av dessa lån. I de båda motionerna har föreslagits minskning av lånemaximum till 1,500 respektive 3,000 kronor. Det är nu tyvärr att räkna med att på grund av den synnerligen besvärliga missväxt, som drabbat oss här i landets olika delar, kommer säkerligen ett mycket stort klientel att anmäla sig för att få del av dessa lånemöjligheter, helst som saken i själva verket ligger till på det

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. (Forts.)
sättet, att detta anslag mera är att betrakta som ett bidragsanslag än ett anslag till lån. Departementschefen har ju i det avseendet gjort ett uttalande, som är citerat på sid. 6 i utskottsutlåtandet, där det heter: »I likhet med utredningen hyser jag starka betänkligheter mot att den nu förordade låneverksamheten anordnas i form av amorteringslån, vilket skulle medföra en ytterligare ökning av jordbrukets skuldbörda.» Departementschefen och utredningsmännen ha alltså haft klart för sig, att svårigheterna i detta fall äro av den karaktär, att man får tänka sig, att lånesumman i varje fall inte kan återbetalas kontant, utan man har föreslagit, att de som begagna sig av dessa lån, skola få lånet avskrivet genom att utföra vissa förbättringsarbeten vid jordbruket ifråga. Man har visserligen i det fallet satt en gräns av 1,000 kronor, men jag skulle förmå, att låget kan bliva sådant, att även lånebelopp, överstigande 1,000 kronor, få återbetalas genom förbättringsarbeten.

Vi reservanter ha föreslagit, att lånesummans maximum skall sättas till 1,500 kronor och i särskilt trängande fall till 3,000 kronor, därför att vi förutse, att de lånesökandes antal kommer att bliva så stort, att om maximum sättes till 5,000 kronor, kommer anslaget icke på långt när att räcka till åt alla som äro i behov av hjälp. Det är ju icke förslagsanslag utan det är ett anslag med visst bestämt belopp. Utskottet har i sin motivering uttalat sig ganska välvilligt om motionerna och framhållit, att i regel lån icke bör beviljas med högre belopp än motionärerna föreslagit. Trots detta uttalande föreligger dock risk för att lån komma att beviljas med större belopp än 1,500 å 3,000 kronor. De lånesökandes antal kommer säkerligen som jag redan sagt att bliva så stort, att det blir nödvändigt att strängt hushålla med dessa 10 miljoner kronor. Vi ha därför föreslagit motionernas yrkande, att riksdagen skulle uttala, att lånen böra maximeras till 1,500 kronor och då synnerliga skäl föreligga till 3,000 kronor. Jag tror, herr talman, att det är nödvändigt, att man försöker att hjälpa så många som möjligt av alla dem som nu råkat ut för missväxtens olycka. Såväl utskottet som reservanterna förutsätta, att man i första hand skall hjälpa de mindre jordbrukarna. Någon gräns har emellertid icke uppdragits mellan mindre och större jordbrukare. Alla jordbrukare, som äro i verkligt behov av krislån, skola sålunda även enligt reservanternas förslag kunna erhålla sådana. Och vi anse, att ett lån på 3,000 kronor även för en större jordbrukare kan bliva till avsevärd hjälp. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Alfred Andersson och mig avgivna reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att polemisera emot herr Carlström, som nyss varit uppe och talat, men jag skall likväl be att få säga några ord angående den fråga, som beröres i den av honom avgivna reservationen, nämligen frågan om lånebeloppens storlek. Jag är för min del i princip fullständigt enig med herr Carlström därom, att krislån helst icke böra beviljas med högre belopp än 3,000 kronor, men trots att jag har denna inställning, så anser jag — då det kan finnas jordbrukare, som äro i verkligt behov av större lån än 3,000 kronor — att det är önskvärt, att lån kunna beviljas med högre belopp. Jag vill i det sammanhanget erinra därom, att det icke är meningen, att krislån skola beviljas alla jordbrukare, vilkas skörd slagit fel. Krislån skola icke beviljas sådana jordbrukare, som befinna sig i en god ekonomisk ställning. Om man vid handläggning av krislåneärenden alltid tager hänsyn till denna omständighet, så tror jag, att det skall bliva möjligt att skipa full rättvisa.

Herr Carlström förmenade, att, om man ginge in för beviljande av högre lå-

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. (Forts.)

nebelopp än reservanternas föreslagit, så skulle anslaget icke komma att räcka till. Även jag räknar med möjligheten, att anslaget inte kommer att räcka till. Jag föreställer mig dock, att, om så skulle inträffa, statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kommer att föreslå anvisande av ytterligare anslag för ifrågasvarande ändamål. För min del anser jag, att det skulle varit synnerligen önskvärt, att man kunnat gå in för att i behjärtansvärda fall bevilja lån utan återbetalningsskyldighet. Jag har den meningen därför, att jag är övertygad om att det finnes åtskilliga mindre jordbrukare, som icke komma att få nytta av dessa lånemöjligheter, emedan de icke ha förutsättningar för att återbetala pengarna vare sig i form av amortering eller genom utförande av förbättringsarbeten på egen jord. Häremot kan visserligen invändas, att sådana jordbrukare kunna erhålla avskrivning utav det beviljade lånebeloppet. Därvid är emellertid att märka, att det förutsättes, att lånen icke skola avskrivas utan att låntagarna antingen skola amortera lånen eller återbetala dem genom förbättringsarbeten. En jordbrukare, som redan ifrån början är medveten om att han varken kommer att kunna amortera ett lån eller utföra förbättringsarbeten på egen jord, måste avstå ifrån att taga lån. Utskottet har icke velat gå längre än Kungl. Maj:t, i detta avseende har föreslagit. Jag anser för min del, att det är lönlöst att här framställa något yrkande. Jag vill därför nöja mig med att framhålla nödvändigheten av att den låneverksamhet, som det nu är fråga om, igångsättes utan onödigt dröjsmål. Jag vill alldeles särskilt uttala det önskemålet, att i den kungörelse, som kommer att utfärdas, icke upptages någon bestämmelse, varigenom egnahemsnämnderna förhindras att ombesörja en fortlöpande behandling av inkomna ansökningar om krislån.

Herr Svensson i Ljungskile: Herr talman! Den detalj, som här varit omstridd, är ju gränsdragningen beträffande lånens storlek. Jag har i min motion framhållit, att man borde stanna vid den gräns, som sedermera angivits uti den vid utskottets betänkande fogade reservationen. Häremot har man anmärkt, att det skulle vara önskvärt att i vissa fall kunna lämna större lån. Den nu ifrågasvarande åtgärden är ju ett led i statsmakternas verksamhet för att lindra följderna av förra årets dåliga skörd. I sådant syfte ha vidtagits flera åtgärder. Den kraftigaste av dessa åtgärder utgöres av de vidtagna prishöjningarna på jordbruksprodukter. Man är ju överens om att dessa prishöjningar på jordbruksprodukterna i större utsträckning komma de större och medelstora jordbrukarna än småbrukarna tillgodo. Så mycket angelägnare är det, att den stödåtgärd, varom nu är fråga, verkligen blir till hjälp för dem, som ha det största behovet därav. Enligt reservationen skulle man kunna lämna lån upp till 3,000 kronor. De större jordbruken ha kunnat utnyttja prishöjningen på jordbruksprodukter i rätt hög grad eller i varje fall i bra mycket högre grad än de mindre jordbruken. Jag skulle också vilja peka på en annan sak, som för övrigt, om jag icke misstänker mig, framhållits av lantbruksstyrelsen. Man bör vara mycket försiktig, när det gäller att utlämna krislån för att sätta jordbrukarna i stånd att i stället för nedslaktade djur anskaffa nya kreatur. Det mindre jordbruket har utan tvivel reducerat sina besättningar i högre grad än det större jordbruket. Lämna man ut lån alltför frikostigt för detta ändamål, så blir följden den, att priserna komma att kraftigt stiga. Detta blir utan tvivel fallet, om man i större utsträckning lämnar de större jordbrukarna lån för nyanskaffning av djur. För övriga produktionsmedel bör det räcka med lån på högst 3,000 kronor. De större eller medelstora jordbrukare, som ej klara sig därmed och som icke heller kunna utöka denna kredit på annat sätt, äro, såvitt jag förstår, redan förut undergrävda beträffande sin ekonomi. I så fall böra hjälplånen komma till användning.

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. (Forts.)

Nu är det klart, att man, när det gäller generella regler för hela landet, alltid kan peka på något enstaka exempel, som motiverar, att man sträcker sig litet längre än den generella regeln innebär. Men tar man hänsyn till förhållandena i stort, tror jag, att det är väl motiverat att hålla på den gränsdragning, som angives i reservationen.

Sedan är det en annan sak, som också föregående talare varit inne på. Det gäller de allra sämst ställda jordbrukarna. Här finnes utan tvivel en del småbrukare, innehavare av ofullständiga jordbruk, som icke kunna göra en motprestation vare sig genom arbete eller amortering. Jag har mött de människorna i olika sammanhang. Det kan vara ett äldre par, som sliter sig igenom den ena dagen efter den andra ifrån morgon till kväll och på det sättet lyckas klara sin egen bärgning på ett litet ofullständigt jordbruk. Men de orka icke med någonting utöver dagens löpande göromål med jord och djur. Här är hjälpbehovet allra störst, men här är möjligheten att lämna en motprestation praktiskt taget ingen.

Nu erkänner också utskottet, att på det sättet kan det vara i vissa fall. »Utskottet vill icke bestrida», heter det, »att fall kunna förekomma, där vederbörande jordbrukare icke ha utsikt att kunna fullgöra återbetalning av lån vare sig i form av förbättringsarbete eller amortering.» Man är alltså överens om att de fallen finnas. Man är väl också överens om att också i de fallen skall det hjälpas, eftersom hjälpbehovet i de fallen är allra störst. Men då menar man, att principen kräver i alla fall, att man fastställer ett förbättringsarbete och skriver en lånerevers; sedan kan Kungl. Maj:t efterskänka lånet. Jag vet ej, om detta ur principiell synpunkt kan vara någon fördel. När hjälpbehovet är klart i förväg och man ser, att vederbörande icke kan betala reversen, är det då någon principiell fördel att först skriva en skuldförbindelse, som vållar vederbörande oro och bekymmer, och sedan ha det tysta förbehållet, att detta kan Kungl. Maj:t släppa efter och avskriva? Vore det icke bättre att från början lämna mindre bidrag till de sämst ställda och sedan vara så mycket mera kritisk, när det gäller att avskriva skuldförbindelser, som en gång uppsatts? Jag tror, herr talman, att det varit lyckligare, om man gått på den linjen.

I nuvarande läge ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson i Löbbo: Herr talman! Som de föregående talarna påpekat, gäller meningsskiljaktigheten mellan å ena sidan utskottsmajoriteten och å andra sidan reservanterna frågan om gränsdragningen beträffande krislånet storlek. Kungl. Maj:t har föreslagit en maximigräns av 3,000 kronor, som i undantagsfall skulle kunna höjas till 5,000 kronor, under det att reservanterna vilja sätta motsvarande belopp till 1,500 respektive 3,000 kronor. Utskottet har i sin motivering gjort ett bestämt uttalande till förmån för den tanke, som uttalats i motionerna, då utskottet i sitt utlåtande säger: »Utskottet anser visserligen för sin del, med hänsyn särskilt till önskvärdheten av att största möjliga antal nödställda jordbrukare kunna bispringas, att i regel lån ej bör beviljas till högre belopp än som i motionerna förutsatts.» Sedan fortsätter utskottet: »Då emellertid behjärtansvärda fall torde kunna framkomma, där större lånebelopp kunna erfordras, finner utskottet icke tillräcklig anledning att förorda nu ifrågasatta ändring i det framlagda förslaget.»

Utskottet vill sålunda icke skriva fast bestämmelserna på sådant sätt, att ej lån åtminstone i undantagsfall skulle kunna beviljas upp till den gräns, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Av de föregående talarna har det här anförts, att de, som ha det största hjälpbehovet, skulle i första hand hjälpas. Jag kan icke förstå annat än att

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. (Forts.)

det är just avsikten med det föreliggande förslaget. Jag tror också, att detta bäst kan ske genom att gränsen sättes på sådant sätt, som regeringen och utskottet här föreslagit.

Herr Svensson i Ljungskile underströk just detta förhållande, att det var de, som hade det största hjälpbehovet, som i första hand skulle hjälpas. Det trodde han skulle bäst kunna ske därigenom, att gränsen sänktes.

Nu är det emellertid på det sättet, att den missväxt, som drabbat en betydande del av landets jordbruk, har icke tagit någon som helst hänsyn till jordbrukens storleksförhållanden, utan det finnes tvivelsutan en del medelstora och större jordbruk, där missväxten blivit av den omfattning, att vederbörande näppeligen kunna bli hjälpta, med mindre de få ett lån, som till beloppet överstiger den maximigräns som reservanter och motionärer här föreslå.

Herr talman! Jag ber att med det nu anförda få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! Det är på en punkt jag tänker yttra mig, nämligen frågan om borgen för lån. Där säger föredragande departementschefen: »Icke heller anser jag att säkerhet för lånen skall behöva fordras.» På den punkten har utskottet ställt sig litet skarpare. Inom utskottet har uppställts kravet, att säkerhet i regel borde avfordras, men undantag skulle kunna medgivas i särskilda fall.

De personer, som komma i fråga för att få lån, äro ju fattiga människor, som drabbats av dålig skörd och som i övrigt ha, kan man säga, dåligt ekonomiskt ställt. Att gå ut och tigga borgen är för dem ingen lätt sak. Jag är säker om att det kommer icke att kunna ske. Då kanske på grund av den ställning, som utskottet på denna punkt intagit och som avviker från Kungl. Maj:ts, det kommer att avskräcka en hel del, som trots behovet avstå från att söka det bidrag, som här är avsett.

På den punkten skulle jag vilja säga, att åtminstone riksdagen för sin del borde uttala sig i den riktning som Kungl. Maj:t föreslagit.

Vad sedan gäller avbetalning av lånen, skulle man här kunna litet mer än i yttrandet gå in för att taga hänsyn till familjeförhållandena. Jag vet, hur det varit, då det gällt nybyggnadsbidragslån, som lämnats de senare åren. Då har det tagits hänsyn till, hur många barn familjen hade, och beräknats en viss procent. Om man på det sättet också kan underlätta för dem att arbeta av dessa lån eller få dem avskrivna, är det önskvärt.

Vad sedan gäller storleken av lånen tror jag, att de synpunkter, som herr Carlström framförde, bli nog de, som i verkligheten komma att tillämpas. Lånen komma med den prövning, som sker, säkerligen icke att bli större i verkligheten än reservanterna tänkt sig.

Vad som gjort att jag begärt ordet är borgensfrågan. Skall det fordras borgen — det vill jag än en gång betona — är det detsamma som att de få se lockbetet men de få aldrig tillgodogöra sig nyttan. Ty de få ingen borgen, eller kanske den borgen de lyckas få icke är mycket att tacka för. Därför vill jag, att vi på denna punkt följa vad Kungl. Maj:t föreslagit, att det icke bör avfordras någon borgen för lånen.

I övrigt får jag säga, att jag vill tillstyrka utskottets förslag. Jag tror, att i verkligheten komma dessa lån att lända många till hjälp. Men det är borgensfrågan, som jag ställer mig mycket tveksam inför. Jag kan emellertid icke i den punkten göra något särskilt yrkande.

Anvisande av medel för utlämnande av krislån. (Forts.)

Herr **Carlström**: Herr talman! Herr Hansson i Skediga har tagit fel, då han utläst utskottets utlåtande så, att vi skulle kräva borgen. Det är icke på det sättet. Det heter: »Möjligheten att avkräva lånesäkerhet bör dock icke vara utesluten. Inom utskottet har uppställts det kravet, att säkerhet borde avfordras i regel, varifrån undantag skulle kunna medgivas i särskilda fall. Därigenom skulle vinnas en viss och önskvärd garanti för att åtagna förpliktelser verkligen komme att fullgöras av låntagarna. Utan att vilja förringa värdet av nämnda synpunkt har emellertid utskottet ansett övervägande skäl tala för den ståndpunkt departementschefen intagit.»

Så var det med den saken.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. På därå framställd proposition blev till en början utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande motiveringen, nämligen dels på godkännande av utskottets motivering dels ock på godkännande av utskottets motivering med den ändring däri, som föreslagits i den av herrar Alfred Andersson och Carlström avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss fastighet till Vilhelmina kommun i Västerbottens län;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrläggningsföretag; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag för undersökning rörande vissa vattenregleringsföretag.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 18.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1941/42 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond;

från första lagutskottet:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för utlämnande av krislån.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnanden, nr 82—87, för kommitterade för tryckfrihetens vård.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Ljungberg m. fl.*, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m.; och

herr *Nilsson* i Landskrona, nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 95, angående elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo.

Dessa motioner bordlades.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Isacsson</i>	under	4	dagar	fr. o. m.	den	13	mars,	
› <i>Werner</i> i Höjen	›	2	›	›	›	13	›	
› <i>Nilsson</i> i Göteborg	›	5	›	›	›	13	›	
› <i>Andersson</i> i Hedensbyn	›	6	›	›	›	15	›	
› <i>Witzell</i>	›	3	›	›	›	13	›	
› <i>Stattin</i>	›	4	›	›	›	15	›	
› <i>Jonsson</i> i Skutskär	›	den 16 mars,						
› <i>Norén</i>	›	2	dagar	fr. o. m.	den	14	mars,	
› <i>Björling</i>	›	4	›	›	›	15	›	
› <i>Ériksson</i> i Frägsta	›	5	›	›	›	13	›	
› <i>Nordström</i>	›	6	›	›	›	13	›	
› <i>Lundstedt</i>	›	2	›	›	›	13	›	
› <i>Lindén</i>	›	2	›	›	›	14	›	
› <i>Persson</i> i Falla	›	3	›	›	›	15	›	
› <i>Malmberg</i>	›	3	›	›	›	16	›	
› <i>Dickson</i>	›	4	›	›	›	15	›	
› <i>Larsson</i> i Östersund	›	3	›	›	›	14	›	
› <i>Hagberg</i> i Luleå	›	4	›	›	›	13	›	
› <i>Andersson</i> i Södergård	›	4	›	›	›	15	›	
› <i>Hoppe</i>	›	3	›	›	›	22	›	
› <i>Falk</i>	›	4	›	›	›	14	›	
› <i>von Friesen</i>	›	5	›	›	›	13	›	
fru <i>Humla</i>	›	5	›	›	›	13	›	
herr <i>Gustavson</i> i Västerås	›	2	›	›	›	15	›	
› <i>Eklund</i>	›	2	›	›	›	14	›	
› <i>Lindahl</i>	›	5	›	›	›	15	›	
› <i>Carlström</i>	›	3	›	›	›	15	› och	
› <i>De Geer</i>	›	4	›	›	›	15	› .	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.20 e. m.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 12 mars.

Kl. 7.30 e. m.

För mottagande av ytterligare propositioner voro kammarens ledamöter kallade att jämväl nu sammanträda; och tjänstgjorde, på grund av förfall för sekreteraren, jämlikt herr talmannens förordnande undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 122, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1940 (nr 473) om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud;

nr 123, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 127, angående disposition av två skolhemman i Korpilombolo och Karl Gustafs socknar m. m.;

nr 135, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

nr 140, angående statsbidrag för budgetåret 1941/42 till undervisningslokaler för folkskoleväsendet m. m.;

nr 141, angående inrättande av en personlig professur vid tekniska högskolan i Stockholm för professorn E. H. W. Weibull;

nr 148, angående omorganisation av telegrafverket m. m.;

nr 149, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.;

nr 154, angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten;

nr 155, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1941/42;

nr 156, angående upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark m. m.;

nr 157, angående prästs avlöning under tjänstledighet i vissa fall m. m.;

nr 158, med förslag till stat för försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1941/42;

nr 159, med förslag om ändrad lagstiftning angående s. k. rattfylleri m. m.;

nr 160, med förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1941/42 m. m.;

nr 161, med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.;

nr 162, angående dyrtidstillägg å vissa från handelsflottans pensionsanstalt utgående pensioner;

nr 163, angående lån för tillverkning av röntgenfilm m. m.;

nr 164, angående anslag till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 166, angående försäljning av ett till förra biskopsbostället 2 mantal Sundby nr 1 i Strängnäs socken hörande område;

nr 167, angående viss ändring i gällande grunder för utlämnande av lån från jordbrukets maskinlänafond;

nr 168, angående kapitalökning för länafonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift; och

nr 169, angående anslag till uppförande av byggnader för tekniskt-vetenskaplig forskning.

Dessa propositioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7.35 e. m.

In fidem

Gunnar Britth.